

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Liber III. Physicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Controu. 7. Punct. 2. in quo nullum est inconueniens, quia hæc dependentia non est propriè dependentia; neque quæcumque sit, est dependentia entitatis intrinsecæ Deo, sed totum operationis creatæ adæquatè distinctæ à Deo.

10 Dubitari solet: an exemplar sit propriè causa; & ad quod genus causæ illius causalitas siue propria, siue impropria reducenda sit? Ad primam partem negatiuè respondi: ad secundam aliqui apud Patrem Suarium n. 7. putant ad genus causæ formalis pertinere. Melius P. Suarez cum aliis plurimis tenet pertinere ad genus causæ efficientis, quia insluit dirigendo mediâ cognitione, qua actio existit moraliter, tanquam à præscribente ipsius executionem.

11 Circa illius causalitatem breuiter dicendum est, non consistere in cognitione ipsâ secundum se, quia hæc sine effectu dari potest, neque in actione physica præcise sumpta, quia indifferens est, ut ab exemplari procedat, & non procedat, neque importare actionem aliquam intermediam, seu distinctam propter rationem immediatè dictam; sed dicere ipsam actionem quatenus directam ex hac cognitione, & factam ex intentione ipsam exequendi illo modo, quo eam cognitio præscribit. Quod importat actionem esse imperatam ab intentione, quam regit illa cognitio, quod dicit coexistentiam actionis cum intentione potente imperare potentia exequutrici opus exequendum.

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

DEFINIVIT Aristoteles lib. 2. naturam: *Principium, & causa motus*, & continuò in eodem lib. huius naturæ causas indagauit. Procedit in hoc tertio libro ad examinandum illud, cuius natura est causa, motum, videlicet, de quo hîc disputat; & quia motus iuxta Aristotelis mentem partibus infinitis constat, agit in hoc lib. de infinito.

CONTROVERSIA XII.

De Actione, Passione & Motu.

MOTVS, vt probabo, ab actione, & passione non distinguitur: neque Aristoteles actionem aliquam agnouit, quæ passio non esset; & ideo indifferenter his semper virtut nominibus actio, & motus. Hac ratione placuit in hoc lib. simul agere de natura actionis, passionis, & motus; in quibus nulla intercedit realis distinctio. Cæterum actio est duplex: vna eductiua; alia creatiua; hæc à motu semper distinguitur, cuius notitia Aristotelem subterfugit, de qua agam Controu. sequenti; vbi illa, quæ specialia sunt actioni creatiue, disquiram. Modò ago de actione, quam nouit Aristoteles, in qua multa sunt communia creatiue actioni, quæ in præfati explicabo.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit actio, & passio, illarumque distinctio ab agente, passio, & termino?

1 **A**ristoteles lib. 3. text. 22. definit actionem: *Actus huius in hoc*, hoc est actus actiui in passum. Particula *actus*, importat rationem genericam. Per particulam *actiui* differt definitum ab aliis formis, quæ actiones non sunt; sed adhuc conuenit cum creatione, à qua differet per illam particulam *in hoc*. Passionem definit: *Actus huius ab hoc*, hoc est passio ab agente, dicitur actus passio, quia est, per quod illius exercetur virtus, & per quod ad actum reducitur illius passiuæ virtus, dicitur, *ab hoc*, quia omnis receptio semper est ab aliquo principio, sicuti omnis actiua formæ inductio semper est in aliquod subiectum. Definiri etiam solet actio, *actus actiui, quia tale est*, & passio: *actus passiuus, quia tale est*, nomen actus loco generis ponitur in definitione, reliqua propriam differentiam actionis, & pas-

sionis important, id enim, per quod actiuum suam virtutem exercet, dicitur actus actiui, quia actiuum est, id est, id quod actuat, seu ad actum secundum reducit suam actiuam virtutem, & ita rectè definitur actio, cuius formale est reducere ad actum secundum, actum primum potentia operatiua per actum actiui vt actiuum est, & similiter passio, cuius formale constitutum est reducere ad actum secundum virtutem passiuam per actum illius, cuius est constituere in actuali exercitio potentiam, quam in actu primo supponit. Cæterum prædicta definitio non tantum comprehendit actionem eductiuam, sed etiam creatiuam, vtrique enim commune est esse actum actiui quatenus actiuum est, quapropter prior definitio adducenda est ad explicandam naturam actionis eductiue, vt distinctæ ab actione creatiua.

2 Ex hoc infero actionem, & passionem ex suo conceptu dicere distinctionem à principio effectiui, & passiuo, quia vtraque dicit dimanare ab vno & esse in alio, sed nihil potest realiter à se ipso dimanare, neque esse in seipso: ergo non potest actio, & passio esse idem cum illo à quo dimanat, & cum illo in quo recipiatur: ergo non potest non distingui à subiecto, & passio. Neque potest dici posse per intellectum concipi emanationem eiusdem à se ipso, & in se ipsum, hæc enim emanatio sic concepta purum erit figmentum, quia realiter & à parte rei repugnat, & tantum habet esse obiectiue in intellectu: formaliter vero actionis, seu id, per quod actio, seu passio formaliter constituitur, debet esse quid reale, & non fictum, quia nulla entitas realis potest habere constitutum purè fictum, sed illud reale debet habere, ac proinde hæc emanatio per intellectum concepta sine distinctione eiusdem à principio actiuo, & passiuo nullatenus posset pertinere ad constitutum formale actionis, aut passionis, neque ad rem est.

3 Specialius probò distinctionem actionis à principio: In primis probò distingui à principio increato, & postea ad creatum procedam. Omnipotentia, & omnia prædicta Dei, & quidquid est Deo intrinsecum, est ab æterno; sed nulla actio, ex vi cuius effectus producitur, fuit ab æterno: ergo omnis actio distinguitur ab omni intrinsecò Dei. Maiorem sancit fides; consequentiam illationis vis: minorem probò: omnes effectus ad extra producti sunt in tempore: ergo nulla actio fuit ab æterno: antecedens est fide firmum, consequentiam ostendo: implicat esse

esse actionem in aliqua mensura, in qua non sit terminus: ergo implicat actionem esse ab aeterno, quin terminus existat ab aeterno. Probo antecedens: actio est id, per quod causa in actu primo potens producere effectum, quem intra se virtualiter continet, illum actu causat, & ponit extra se existentem in rerum natura, sed implicat effectum poni extra causas existentem in rerum natura, quin talis effectus existat, & verè sit extra causas: ergo implicat esse hanc actionem, seu positionem effectus extra causas in aliqua mensura, in qua non sit effectus: ergo implicat actionem fuisse ab aeterno, & effectum non ita, sed in tempore incipere.

4. Occurrit hic connotatorum solutio videlicet volitionem Dei esse ab aeterno sub ratione volitionis, non tamè sub ratione actionis, quia etiam si volitio intrinsecè sit actio, non tamen exercet munus actionis, quousque veniat connotatum extrinsecum videlicet effectus productus quo posito, actio, quæ secundum rationem intrinsecam fuit ab aeterno, incipit in tempore exercere munus actionis, eo modo, quo relatio, quæ est idem cum subiecto, illud non refert formaliter quousque adueniat illius connotatum extrinsecum, videlicet terminus. Hanc connotatorum doctrinam reijcio in Metaphysic. Controu. 9. Punct. 4. §. 2. modo tamen in hac materia specialiter impugno. Actio intrinseca nempe volitio Dei, vel illa, quam tu fingis identificata cum Deo, est indifferens ad exercendum, & non exercendum munus actionis, vt ex vi illius ponatur, vel non ponatur effectus, & determinatur formaliter per connotatum extrinsecum, vt hic & nunc exerceat munus actionis, & vt ex vi illius ponatur effectus: ergo cum illa volitione, seu cum illa formalitate, quam tu actionem vocas, adhuc est indifferens ad ponendum, & non ponendum effectum, & physicè determinatur per illud, quod tu connotatum actionis appellas: ergo hoc connotatum habet totam rationem actionis, & non volitio, seu formalitas, quam tu actionem esse dicis. Probo consequentiam: munus actionis, & ratio formalis constitutiva illius est determinate physicè & in actu secundo principium actiui ad effectum hic & nunc producendum: sed illud, quod tu connotatum esse dicis habet hanc formalitatem determinationis, & exercet hoc munus determinandi & non illa volitio, seu formalitas, quam tu actionem appellas: ergo hoc connotatum, & non alia volitio, seu formalitas identificata cum Deo habet totum formale constitutum actionis, & est formaliter actio. Dices volitionem Dei esse actionem, & determinare per se formaliter omnipotentiam, saltem moraliter, licet non physicè ad effectum præstandum, quia posita volitione Dei non potest non esse effectus. Contrà: eodem modo posset dici reuelationem, seu promissionem Dei de effectu futuro esse actiones, quia illis positis non potest non esse effectus, Deus enim ex vi promissionis, seu reuelationis determinatus manet ad exequendum illud, quod promittit, nihilominus non dicuntur actiones promissio, aut reuelatio, quia non determinant Deum in actu secundo formaliter ponendo effectum, sed tantum quasi obligando Deum ad effectum. Sic volitio Dei obligat omnipotentiam per modum actus primi vt actionem decretam ex vi volitionis in actu secundo exerceat tempore, quod volitio præscribit, non tamen in actu secundo ipsa volitio formaliter physicè omnipotentiam determinat, neque formaliter illam constituit in actu secundo efficientem, aut est formalis executio effectus, quæ sunt munera actionis, non verò principium per modum actus primi determinare, quod præcisè habet Dei volitio.

5. Eandem conclusionem respectu principij creati sic ostendo: Nullum est principium creatum ita per suam entitatem determinatum ad hanc numero actionem, quod Deus non possit coexercere ab illa actione & ab effectu ex vi illius actionis producendo: ergo nullum est principium creatum identificatum cum hac numero actione. Consequentia est legitima: quidquid enim realiter potest ab aliquo separari, ab illo realiter distinguitur: ergo si qualibet actio singulariter sumpta potest ab hoc principio separari, nulla est cum illo identificata. Antecedens probo: omne agens creatum dependet in operando à Deo liberè concurrente cum illo ad effectum producendum: ergo potest Deus non concurrere cum illo ad quamcumque actionem singulariter sumptam: ergo potest impedire quamcumque actionem. Dices: Deum liberè producere quemlibet

effectum, nihilominus posse producere aliquod principium productum, quo posito non possit Deus effectum alium non producere, sicut posita actione non potest Deus illius terminum impedire, quia ipsa actio est formaliter productio, eodemque modo posse dici ipsum productum esse formaliter productionem, ac proinde posito productum non posse impedire Deum terminum producendum. Contrà: productio creata essentialiter est determinatio virtutis ad producendum, ac proinde essentialiter supponit productum à se distinctum. Secundò: illud productum, quod tu fingis esse productionem necessariò dependeret ab alio, quia non potest esse à se: illud ergo, à quo dependeret diceretur virtus productiua, quæ determinaretur per id, quod tu vocas productum, quod tantum esset productio, quia esset determinatio virtutis, à qua dependebat ad producendum effectum per illam productionem.

6. Aliter responderi posset Deum liberè omnia producere, esse tamen entitates ita inter se connexas, vt non possit vnā sine alia, neque producere, neque conseruare, sicut non potest conseruare relationem prædicamentalem, si datur, sine terminis, neque vnionem sine extremis, neque modum aliquem sine re, cuius est modus. Fateor esse aliquas entitates, quæ non possunt sine aliis conseruari, quia ab illis essentialiter dependent; causa tamen non essentialiter dependet ab effectu, ac proinde nullum erit caput, ex quo repugnet de potentia Dei absoluta sine effectu conseruari, quia causa est prior effectu, & à qua non valet subsistendi consequentia. In istis: quantitates non posse conseruari sine præsentia, quæ est illius effectus. Respondeo quantitates posse conseruari sine hac præsentia determinata, & sine quacumque alia, quam tu assignes, & posse conseruari, quin aliquam præsentiam producat, quia potest esse præsens per præsentiam ab agente extrinseco productam, quod fatentur omnes, & addam lib. 4. quod non hic exposcit obiectio, posse quantitates ab omni præsentia absolui. Secundò hæc entitas, quam tu vocas principium productum, & productionem, ex vi cuius alia entitas producit, vel dependet à Deo per se ipsam, vel per aliam actionem: si per aliam actionem, actio non est, quia actionis non datur actio: si per se ipsam, in quo non distinguitur ab influxu, quem assignat communis sententia, cur vocas illam entitatem principium productum, & non puram productionem? Vltimò illa productio non esset creatio, quia iuxta probabiliorē sententiam nullum ens creatum gaudet virtute creatiua: ergo esset educio: ergo præsupponeret subiectum. Tunc sic: aut illa entitas esset à Deo producta per creationem, aut per educationem: non per creationem, quia res creata est independens à subiecto, illa verò educio per se ipsam à subiecto dependeret. Secundò, quia creatio, per quam fuisset producta à Deo, deberet à se ipsa distingui, & hæc fingi non potest, quia non potest dari creatio ad educationem terminatam: non per educationem superadditam, quod fieri nequit, quia educationis non datur educio: ergo deberet educi per se ipsam, & tunc redit argumentum supra factum, in nihilo enim discreparet hæc entitas, quam tu dicis esse principium productum, & educationem, ab illa, quam ego dico tantum esse educationem. Debeo hanc rationem doctissimo Societatis Magistro, apud cuius scripta illam legi, quæ manifestè continet omnem actionem, & passionem essentialiter distingui à principio actiui, & passiuo.

7. Excludo à conceptu quidditatiui actionis distinctionem à termino quia potest eadem entitas per se ipsam ab hoc principio dimanare nullo influxu interiecto, in qua sita erit tota ratio constitutiva actionis, quod sic probatur: ratio formalis constitutiva actionis est determinare principium in actu primo productum continens virtualiter effectum, ad effectum ponendum extra se ipsum, sed entitas per se ipsam fluens ab hoc principio illud determinaret in actu secundo ad illam producendam: ergo haberet totam rationem formalem constitutivam actionis. Idem argumentum conficio in passione: quæ potest esse indistincta à termino, quia potest dari entitas per se ipsam dependens ab hoc subiecto, & illud formaliter determinans ad exercitium virtutis passiue, quam habet.

Concludo: de ratione actionis educationis, & de ratione passionis esse ordinem ad principium & passum, non tamen

ad terminum. Hanc partem negatiuam primò probò: de ratione actionis, & passionis non est distinctio à termino, sed potest componi cum identitate respectu illius: ergo de ratione actionis, aut passionis non est respectus ad terminum, cum respectus essentialiter includat distinctionem inter extrema, & implicet hanc entitatem essentialiter illam respicere, quin essentialiter ab illa distinguatur, quia eiusdem ad se ipsum realis respectus inueniri non potest. Actionem eductiuam dicere ordinem ad principium actuum, & passiuum constat ex ipsa definitione *actus huius in hoc*, hoc est, productiui in passiuum, & manifestè ostenditur, quia implicat intelligi productio alicuius virtutis in aliquo subiecto, quin intelligatur virtus illa, à qua procedit talis productio, & illud subiectum, in quo effectus ex vi illius productionis producit. Similiter passio similem respectum dicit non solum ad principium passiuum, sed etiam ad actiuum, quia est *actus huius ab hoc*, scilicet à principio actiuo, & implicat intelligi subiectum recipere ab agente, seu receptio in passio à principio productiuo, quin intelligatur principium productiuum, imò prædicatum receptionis secundum se semper dicit esse ab alio, quidquid enim aliquid recipit, illud ab aliquo, quasi largiente ipsum recipit.

Ultimò affirmo, quod etsi ratione actionis, aut passionis ut sic non sit distinctio à termino omnes actiones, quæ de facto procedunt à principiis creatis (vitalis demè, de quibus libro de Anima) realiter à terminis distingui, quod sic probò: omnis effectus non vitalis, & de facto productus fuit ab hac causa potuit produci à Deo, causa hac non concurrente, & de facto illorum quam plurimi non conseruantur à causa creata, à qua primò producantur: ergo non dependent per se à causis creatis, sed medià actione superaddita. Probo consequentiam: si effectus per se ipsum à causa creata dependeret, implicaret produci à Deo tanquam à principio adæquato independenter à causa secunda, quia nihil, quod entitati per se ipsam conuenit, potest illi non conuenire, sed potest effectus productus à causa secunda non dependere ab illa, sed tantum à Deo, ergo non dependet per se ipsum à causa secunda: ergo per actionem superadditam distinctam ab entitate effectus.

PUNCTVM II.

An actio, & passio realiter distinguantur.

Ixi Puncto præcedenti actionem esse causalitatem, per quam virtus effectiua reducitur ad actum secundum, & passionem esse causalitatem, per quam virtus passiuæ similiter in actu secundo constituitur, procedit modo de eis entitatibus disputatio, an videlicet inter ipsas realis aliqua distinctio intercedat, quæ nostri intellectus operationem præcedat, & ab hac dependenter existat. Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. & quodlibet. 11. Antonius Andreas lib. de 6. princip. q. 9. censent actionem, & passionem realiter distingui ante omnem intellectus operationem, his tenentur subscribere, qui actionem etiam transeuntem in agente constituunt, & passionem in subiecto.

Contrariam sententiam schola ferè tota amplexata: Doctorem vnum do Patrem Suarium disp. 49. Metaphysic. sect. 1. plurimos alios omitto. His subscribo, qui ad mentem Philosophi, de qua in hac re dubitare fas non est opinantur: sic Philosophus cap. 3. huius libri, text. 18. & eius, quod mouendi vim habet: mouendi quippe vim habet, quia possit, mouet autem eo, quod agat, sed in id, quod moueri motu potest, actus est vnus, igitur (tene) amborum a quæ est actus. Præter morem suam mentem clarissimè aperuit Philosophus, quid enim clariùs illis verbis: *Vnus igitur amborum*. (hoc est illius, quod mouet, & illius, quod mouetur) *equè est actus*, rursusque sententiam suam statim explicat exemplo intercapedinis, quæ est inter duo extrema, quæ eadem est omnino realiter, etiam si extrema distinguantur; nam eadem est via, quæ ducit Thebis Athenas, & Athenis Thebas. Sententiam hanc Philosophi auctoritate & cõmuni scholæ plausu stabilitam, hac vnica ratione probò. Necessaria non est duplex entitas, quarum vna sit actio, & altera passio, & optimè vtriusque formalitas in eadem indissolubilem entitatem confluere potest, neque fundamentum est positium, quod hanc distinctionem suadeat: ergo non si-

ne magna animi leuitate discedet aliquis à communi sententia, quæ actionem, & passionem sine entitatum multiplicatione defendit. Consequentia mihi semper est firma: puerile enim iudicio singularem sententiam defendere eo præcisè, quod nulla possit demonstratione impugnari. Antecedens expendo, & probò. Passio illa, quæ fingitur distincta ab actione necessariò dependet à principio effectiuo, hanc enim dependentiam nihil creatum subterfugit: ergo si per suam entitatem, nulla alia actio distincta erit necessaria, vt effectus producat, & dependeat ab agente, quia medià illa passione quam dicit per se dependere à principio effectiuo, ab eodem terminus illius passionis dependebit, & efficiens denominabitur. Si dicas passionem dependere à principio effectiuo medià actione, inquirò an actio dependeat per se, vel medià alia entitate: si dicas dependere medià alia entitate in infinitum procedes: si respondeas dependere per se, sic arguo: Actio potest immediatè, & per se dependere ab agenti: ergo & passio posset eodem modo immediatè, & per se dependere: sed data passione, quæ immediatè & per se dependeat ab agenti, non est necessaria alia distincta actio: ergo abolute necessaria non est, siquidem passio illa dari potest. Dices actionem posse immediatè, & per se dependere à principio actiuo, quia in illo subiectione, passionem verò necessariò dependere medià alio, quia non subiectione in principio actiuo, sed in passio. Supponis falsè actionem subiectione in principio actiuo, quod Punct. 3. impugnabo: sed esto, sic arguor: Passio illa existens in principio passiuo, quæ tu dices dependere à principio actiuo medià actione existente in actiuo principio, etsi mediatè ab hoc dependeat, tamen dependet immediatè, & per se ipsam ab actione, nulla enim alia inter actionem, & passionem causalitatis fingi potest: ergo concedis passionem existentem in passio per se ipsam dependentem ab actione existente in alio subiecto, videlicet in principio effectiuo: ergo non repugnat, aliquam entitatem per se ipsam dependere ab alia entitate, in qua non sit, tanquam in subiecto, & cum qua commune subiectum non habeat: ergo ex eo quod passio non subiectione in agente non indiget dependentia superaddita, vt ab illo possit dependere, sed rectè per suammet entitatem poterit dependentiam habere.

Ostendi iam præcipuam antecedentis partem, videlicet necessariam non esse duplicem entitatem distinctam, sed in eadem rectè conspirare formalitatem actionis, & passionis, alteram partem videlicet non esse fundamentum aliquod positium, quæ hanc distinctionem suadeat satis latè persuaderem, si mihi oppositæ sententiæ patroni suis argumentationibus materiam ministrarent, sed vix in meam sententiam obiectionem reperio, neque illam modò refero, quia si aliqua reperitur, orta est ex eo quod actio debeat subiectione in principio effectiuo, quod Punct. 3. falsum esse ostendam.

Ne videar validioribus pepercisse rationibus ad hanc sententiam stabiliendam, vel imprudens omisisse alias, quibus alij Doctores vtuntur, placeat nonnihil immorari in examinandis rationibus, quibus hanc sententiam nonnulli propugnant. P. Hurtadus disput. 16. Metaphysic. sect. 4. sic argumentatur. Per eandem actionem, per quam principium efficiens efficit terminum, terminus dicitur factus: ergo actio, & passio realiter non distinguantur. Antecedens multis probat, quia eadem actione, qua ego video Petrum, Petrus videtur à me, nam apud Latinos vox actiuo, & passiuæ tantum terminatione differunt, & hæc est prima actiuæ notitiæ: ego actione produco Petrum, quæ passiuæ reducitur per hanc: Petrus actione producit à me. Vrget paritate desumpta ex actibus intentionibus, qui ex eo quod terminentur ad obiectum illud constituunt visum, intellectum, & amatum: ergo actio ex eo quod terminetur ad effectum constituit illum formaliter effectum. Porro Hurtadus est totus vt probet per eam actionem, per quam agens efficit terminum hunc diei effectum, quod negabit nemo: sed vnde sibi sanctum putauit Hurtadus illam entitatem esse passionem, per quam terminus constituit effectum. Nonne quia passiuè significatur passio dicitur? Absit à viro docto tam indecora illatio. Concedo per eandem actionem, per quam agens producit calorem, calorem constitui productum, & factum & adhuc mihi liberum est asserere illam entitatem non esse passionem, quia passio est id, per quod calor, seu terminus productus recipitur formaliter in subiecto, non verò id, per quod efficitur,

ut videre est in actione creativa, per quam Angelus constituitur effectus, & productus à Deo, & tamē non est passio, quia per illam Angelus non constituitur receptus, & sicuti in Angelo formalitas, quæ illum factum constituit non illum receptum reddit, sic ego de calore dicerem non constitui receptum per formam, per quam constituitur productus, sed per aliam cum hac connexam, & ab illa distinctam, per quam in subiecto recipitur quæ formaliter est passio.

5 Argumentantur alij: Agens per educationem producit calorem in subiecto: ergo per educationem producit calorem receptum in subiecto, quia calor in subiecto, & calor receptus in subiecto idem sunt, verbum enim in receptionem sonat: ergo per educationem calor est productus in subiecto, & in eodem receptus: ergo educatio formaliter est receptio, & passio. Non me premit argumentatio, respondendo enim: agens per educationem producere calorem in subiecto, seu receptum in subiecto, quod fateor idem esse, dicerēque duo ipsam educationem tanquam causalitatem agentis, & receptionem tanquam terminum illius per quam formaliter calor recipitur: itaque educatio est id, per quod formaliter producit calor, & producit receptio eiusdem caloris in subiecto, per quam formaliter calor est receptus, non tamen est id, per quod formaliter calor recipitur. Secundum hanc doctrinam distinguendum est illud antecedens. Educatio caloris est, per quod calor formaliter producit in subiecto distinguo; est id, per quod calor formaliter est productus, & per quod formaliter est in subiecto, nego: est id, per quod formaliter producit substantia caloris, & modus, quo dicitur receptus in subiecto, concedo: deinde consequentiam nego. Instabis: actio creativa, & educitua ex eo distinguuntur, quod hæc constituat terminum dependentem à subiecto, & illa illum independentem constituat: ergo ex vi actionis educitue non solum causaliter, sed etiam formaliter dependet terminus à subiecto. Respondeo posse dici actionem creativam, & educitivam differre ex eo, quod actio creativa, neque per se ipsam formaliter, neque causaliter per alium modum, qui ex vi illius producat, constituat terminum dependentem à subiecto & actio educitua illum dependentem constituat, non formaliter per se ipsam, sed per terminum, ex vi illius formaliter productum, qui calorem educitum, v.g. dependentem à subiecto constituit.

6 Arguunt alij: Passio essentialiter dependet saltem à Deo tanquam à principio effectivo: ergo media illa dependet terminus illius ab eodem principio effectivo: ergo est actio. Huic argumento existimavit Arriaga disp. 8. sect. 3. num. 21. responderi posse passionem se ipsa posse dependere à Deo non ut viam, sed ut terminum, & Deum habere aliam actionem, qua terminum producat. Neque inconueniens esse, ut quæ est actio respectu vnius cause, sit terminus respectu alterius, quod dicunt omnes, qui actionem creaturæ distinguunt ab actione Dei. Non acquiesco quia non percipio quomodo entitas, quæ essentialiter per se ipsam est via ad terminum, possit per suammet entitatem dependere ab aliquo principio non ut via, sed ut terminus, non enim est aliud dependere actionem, ex vi cuius calor extra causas ponitur, ut via ad calorem ab aliquo quam secundum se dependere, & implicat actionem hanc per se ipsam dependere ab hoc principio effectivo, & ex vi illius terminum ab eodem non dependere. Ob quam rationem impugnaui asserentes effectum non dependere à Deo eadem actione qua dependet à creatura. Facilius responderem: passionem illam dependere à principio effectivo non immediate per suam entitatem, sed per actionem, ex vi cuius constituitur existens simul cum termino, quem constituit dependentem, passio enim illa, quæ per se ipsam dependet à subiecto, per actionem superadditam dependet à principio effectivo, & dici potest indifferens ut ab hoc, vel illo principio effectivo ex vi huius, vel illius causalitatis dependeat, licet essentialiter sit affixa huic principio passivo, & ideo huius causalitatis dicitur, & non illius causalitatis principij.

7 Rursus argues: Actio est accidens: ergo recipitur in subiecto non enim potest recipi in termino, aut in principio: ergo per se ipsam, vel media alia actione; Si media alia actione, in infinitum proceditur; si per se ipsam: ergo est formaliter passio. Responderi posset, actionem non habere subiectum à quo dependeat tanquam à causa materiali,

sed tantum dependere à principio effectivo à priori, & à termino, cum quo habet connexionem essentialē, & quia hic terminus secundum hunc dicendi modum non solum esset entitas formæ, sed etiam passio per quam formaliter dependet forma à subiecto, quæ passio connexionem habet essentialē cum subiecto sit actionem connexionem habere mediatam cum ipso subiecto, non tanquam cum causa illius, sed tanquam cum causa materiali, à qua essentialiter dependet modus ille efficiens formam productam, qui se tenet ex parte termini ipsius productionis. Neque refert actionem esse accedens, quia de ratione accidentis ut in Met. Contr. 6. punct. 1. ostendamus non est dependere à subiecto tanquam à causa materiali, quod indifferenter convenit formis accidentalibus, & substantialibus materialibus, sed esse propter aliud seu ordinari ad perfectionem alius adæquatè ab illo distincti quæ ratio potest convenire accidenti nullum subiectum inhesionis habenti, & de facto convenit creationi, quam dicam esse accedens distinctum à pluribus terminis creatis, nullam causam materiale habentem. Quod si nullum accedens ab actione distinctum subiecto, careat, non ideo est, quia de ratione accidentis est, subiectum habere, sed quia nullum agens creatum, quod valeat producere illud per actionem creativam à subiecto independentem, sed necessario illud producit per actionem educitivam, quæ in mea sententia formaliter est passio, vel quæ posset dici essentialiter terminari ad passionem. Ex his constat, nullum esse firmiter fundamentum ad stabiliendam identitatem inter actionem, & passionem, quam illud, quod adhibui desumptum ex possibilitate actionis identificatæ cum passionē, & ex negatione fundamenti, quæ oppositam sententiam suadet quibus positus superflue constituitur duplex entitas, quarum una sit actio, & altera passio, & non sine aliqua impudenti audacia contra mentem expressam Aristotelis, & totius fere scholæ.

Rogabis an actio educitua & passio distinguantur saltem formaliter per nostrum intellectum. Negat Hurt. ibid. num. 29. Melius affirmat Arriaga, supra num. 26. Assentior Arriagæ, non tamen parco difficili objectioni, quæ contra hanc sententiam fieri posset. Actio educitua formaliter ut actio educitua est, ut ex Philosopho dicebam, est *actus huius in hoc*, hoc est agens in passum: ergo formaliter ut talis dicit ordinem ad principium actuum, & ad subiectum, in quo est passio est *actus huius ab hoc*, hoc est passum ab activo: ergo dicit ordinem ad passum, & ad principium effectivum: ergo tam actio, quam passio formaliter dicunt ordinem ad eadem extrema: ergo nullum habent distinctionis principium adhuc in ordine ad nostrum intellectum. P. Soar supra num. 15. ut se ab hac difficultate expediat asserit actionem, ut actionem nullum dicere respectum ad passum, neque passionem ut passionem dicere ordinem ad principium effectivum. Additque actionem ut talem non esse in subiecto, sed inherere solum media passioni, quod confirmat, quia actio dicitur passionem inferre quasi actiue. Multa mihi difficilia sunt in hoc loquendi modo, & nihil in re quod ardeat: difficile percipitur actionem inherere medio alio prædicato secum identificato, & actionem inferre passionem, à qua non distinguitur, illatio enim essentialiter dicit extrema realiter distincta, quod si concipiatur eiusdem ad se ipsum facta erit non realis, & in illa non consistit conceptus obiectivus actionis, aut passionis, qui realis debet esse realiter se tenens ex parte obiecti. Actionem educitivam ut talem non dicere ordinem ad passum si impugno. Actio educitua formaliter distinguitur à creatione per differentiam contrahentem rationem actionis communem creationis sed ratio per quam differunt creatio, & educitio est ordo ad subiectum, quem dicit educitio, & quo caret creatio: ergo formaliter educitio, ut educitio dicit ordinem ad subiectum. Hunc ordinem ipsa educationis definitio, quæ ut distincta à passione describitur à Philosopho ostendit iterum definitionem repetit: *Actus huius in hoc*, hoc est, in subiecto, neque posses dicere Aristotelem definisse actionem materialiter sumptam, subdit enim definitionem passionis *actus huius ab hoc* ut actionem à passione discriminaret. Passionem dicere ordinem ad principium actuum ostendit etiam Philosophi definitio, & conceptus ipse passionis, seu receptionis, quomodo enim potest concipi subiectum recipere formam, & non illam recipere ab aliquo: & quomodo valet apprehendi subiectum pati, & non pati ab aliquo

aliquo infligente illud, quod patitur tanquam passionis principio, sicuti enim dare importat principium, quod datur, subiectum, cui datur, & rem, quæ datur; ita recipere dicitur subiectum, quod recipit, rem, quæ recipitur, & principium, à quo subiectum rem accipit. Ita ipsa terminorum apprehensio rem propalat.

9 Affirmo actionem, & passionem dicere ordinem ad subiectum, & ad principium actuum, nihilominus formaliter distingui. Ita expressè testatur est Philosophus text. 22. toties repetito, quem ita concludit: *Nam huius ab hoc, & huius in hoc actum esse ratione diversum est.* Distinctio sumenda est ex diverso modo, quo actio, & passio utrumque respicit extremum; actio dicit principium actuum tanquam id, cuius est proprius actus, & passio non tanquam id, cuius sit actus, sed tanquam id, in quo est actus principij actui, itaque tantum actio subiectum tangit in obliquo tanquam aliquid requisitum ad actum principij actui: passio verò est contra subiectum respicit tanquam id, cuius est proprius actus & principium actuum tanquam id, à quo procedit actus principij passivi, nullâ habitâ ratione ad rationem actus, quam habet respectu principij actui illam entitas, quæ consideratur tunc ut actus principij passivi. Doctrinam hanc opportunè satis explicuit Aristoteles exemplo acclivis, & declivis, eadem enim via respectu eorum terminorum acclivis, & declivis dicitur, & idem trames est à radice montis ad cacumen, & à cacumine ad radicem, si tamen à cacumine tanquam à termino à quo ad radicem tanquam ad terminum ad quem vias inspicias, declivem illam meditaberis: si verò à radice tanquam à termino à quo ad cacumen tanquam ad terminum ad quem mente tendas, viam acclivem concipies. Sic in nostro casu si actum illum identificatum physicè cum actione, & passione consideres tanquam actum principij actui exercitum in passivo, actionem mente inspicis: si eundem consideres tanquam actum principij passivi provenientem à principio activo passionem agnoscis, sic ex diversis modis tendendi in eosdem terminos diversæ inter eosdem tendentiæ concipiuntur.

10 Idem telum, quo impetebat asserentes, actionem, & passionem realiter distingui, iterum ludit Hurtadus num. 29. contra distinguentes adhuc formaliter actionem eductivam à passione. Sic arguit: idem est formaliter ignem calefacere lignum, & lignum calefieri ab igne: ergo actio & passio formaliter non distinguuntur. Ostendi suprà hoc argumentum non ostendere identitatem realem inter actionem, & passionem, non multum modò nos premet identitatem formalem negantes. Respondeo ignem calefacere lignum esse idem, quod ignem producere calorem in ligno, qui conceptus passivè significatur per hunc calor productur ab igne in ligno, & utique importat actionem, & est idem formaliter tantum diversis verbis significatus, non tamen convertitur cum isto: lignum recipit calorem ab igne, seu calor recipitur, seu calorem à ligno, iqui conceptus significat passionem, & non solum terminatione grammatica vocis actiæ seu passivæ differunt, sed etiam in ipsa habitudine extremorum.

PUNCTUM III.

De subiecto actionis eductivæ.

1 R Ecce docuit P. Soar. disput. 48. Metaphys. sect. 4. num. 12. non esse de ratione communi actionis habere subiectum, cui inhereat, quo actionem carere creaturam ostendam Controuers. frequent; Modò non inquirimus de subiecto actionis creativæ, sed de subiecto, cui inhereat entitas, quæ est actio, & passio, siue formaliter ut actio ordinem dicat ad subiectum ut contendebar punct. præcedenti, siue tantum formaliter ut passio, & non ut docet Soar. modò citatus. Triplex subiectum excogitari potest respectu actionis, principium effectivum, subiectum termini, & ipse terminus. Reperitur etiam duplex actio, transiens, & immanens: immanens dicitur, quæ remanet in eodem principio, à quo fuit, de hac levis potest esse Controuersia, quia ipsa vox immanens videtur significare actionem à principio procedentem, in cuius sinu manere sine transitu ad aliud subiectum extraneum. Verumtamen si quis diceret actionem transeuntem recipi in termino

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. I.

facile posset dicere actionem immanentem in eodem recipi, & differre à transeunte, ex eo quod actio immanens in termino recepta illum constituit in principio, à quo procedit actio; transiens verò in eodem termino recepta hunc collocat in subiecto distincto à principio effectivo. Transiens actio vulgo dicitur illa, quæ recipitur in subiecto distincto à principio, verumtamen definitiones supradictæ rationem actionis immanentis non explicant iuxta sententiâs differentes de subiecto actionis, sunt enim Doctores asserentes actiones etiâ transeuntes subiectari in principiis effectivis, definiuntur ergo prædictæ actiones apte ad omnium sententiâs his definitionibus, actio immanens est illa, ex vi cuius formaliter terminus remanet in principio, à quo fuit, & actio transiens est illa ex vi cuius terminus formaliter non remanet in subiecto, à quo fuit. Neque in definitione actionis transeuntis vtriusque naturam per conceptum positivum, & negativum explicui, uterque enim necessarius non est, quia actio creativa procedens à Deo non est in alio subiecto, & tamen non est immanens respectu Dei, & actio, quæ procedit ab anima, ex vi cuius terminus, & ipsa actio formaliter est in anima, & simul in materia etiam si sit in subiecto distincto à principio, videlicet in materia, immanens erit: suppono explicationis gratia non sufficere ad immanentiam subiectari in materia actionem procedentem à forma, sed materiam se habere tanquam subiectum omnino extraneum respectu actionis procedentis à forma.

His adhibitis definitionibus integra manet quæstio de subiecto actionis immanentis, vel transeuntis, licet enim, qui asserunt actionem non posse constituere terminum in subiecto, in quo ipsa non sit teneantur asserere, actionem immanentem subiectari in principio activo, & transeuntem in passio ab hoc distincto, qui tamen voluerint defendere actionem existentem formaliter in hoc subiecto, posse terminum in alio collocare, ex eo, quod actio immanens sit vel transiens, non tenentur illam potius in hoc, quam in illo subiecto constituere. Insurgit ex meis principiis contra has definitiones quedam difficultas, quam placet explicare, ut penitus viam aperiam quæstioni interroganti de subiecto actionis. Dum in anima disputo de immanentia actionis vitalis, affirmo, non requiri ad immanentiam formalem receptionem passivam in principio activo, sed sufficere vnionem: ergo si immanentia convenit actioni ratione termini, actio immanens erit illa, ex vi cuius terminus vnitur principio: ergo omnis actio, ex vi cuius producit formam cum vnione ad principium erit immanens, quia ex vi illius terminus manet subiecto vnitus. Respondeo, negando consequentiam, quia terminus non manet formaliter vnitus ex vi actionis producentis vnionem, sed formaliter ex vi vnionis, & causaliter ex vi actionis, quia actio productiva vnionis non est formaliter vnio, sed causalitas, per quam producit vnio, & ad hanc immanentiam exposcitur ut actio illa identificata cum termino, vel saltem quam ipse exposcat natura sua, ex vi cuius talis terminus producit, sit formaliter vnio termini ad principium à quo procedit. His præmissis

3 Dico primò, de ratione actionis non est subiectari in principio, à quo effectivè procedit. Tradit hanc conclusionem P. Soar suprà contra Scotum, Caietanum, Pland. & alios. De actione procedente à causa prima tenentur concedere id omnes, quia asserunt distingui à Deo, qui nullum accidens superadditum potest subiectari in Deo: asserentes actionem identificari cum aliquo intrinseco Dei efficaciter impugnauit punct. I. Ex causa prima increata ad causam secundam creatam gradum facio. Causa prima verè est causa, & in actu secundo constituitur causans, & efficiens per actionem non receptam in ipsa, sed in extraneo subiecto: ergo causa secunda poterit eodem modo efficiens constitui, & in actu secundo causans per actionem non receptam in illa, sed in alio subiecto. Dices specialem esse rationem de causa prima, quia in illa non potest subiectari actio, cuius secunda est capax. Contrâ: non infero ego causam secundam non recipere actionem ex eo immediatè, quod illam prima non recipiat, sed posse causam secundam constitui actu causantem per actionem in ipsa non receptam, sicut constituitur prima, quia si de ratione principij efficientis in actu secundo esset actionem recipi in principio, quod efficiens constituit, non potest actio constituere efficiens effectivum illud, in quo non posset recipi: ergo actio, quæ non posset recipi in Deo, non posset

A a Deum

Deum efficientem constituere; atqui potest: ergo non est de ratione principij efficientis actionem in se habere: ergo ignis ex eo, quod calorem efficiat non in se calefactionem recipit. Rationem à priori pulchrè reddit P. Soar. suprà: agere præcisè non est perfectio intrinseca agentis, neque aliquid dicit in illo, sed tantum dicit aliquid fluere, seu oriri ab illo, quod rectè intelligitur ex eo præcisè, quod operatio egrediatur à principio effectiuo, & ab illo essentialiter dependeat.

4 Obiiciunt aduersarij: Actione denominari principium actiuum agens quem formalem effectum non posset præstare, si non inhaereret principio actiuo. Secundo non posse esse in alio subiecto, quia illud denominaret efficiens, forma enim essentialiter dat effectum formalem subiecto, cui inhaeret. Respondeo actionem non inhaerentem principio posse illud efficiens constituere, sicuti visio non inhaerens obiecto, illud visum denominat, & eadem actio in ipso sententia constituit terminum effectum, & dependentem ab hoc principio, & illi non inhaeret. Ad illud, quod dicitur de effectu formali, dixi sæpè effectum formalem nihil aliud esse, quam totum resultans ex subiecto, & forma, quod constituit actio, non cum hac denominatione agentis, sed passi, quia forma non subiicit subiecto, neque concreto, quod simul cum illa constituit denominationem illam, quam tribuit principio illius extrinseco, sic eadem entitas principio effectiuo, cui non inhaeret agens denominat, & passiuo, cui inest, passi denominationem tribuit.

5 Dico secundo. Actio non subieciatur in termino. Probo hanc conclusionem: terminus essentialiter dependet ab actione tanquam ab aliquo tenente se ex parte principij effectiui, medio quo ab hoc recipit esse: ergo non potest intelligi prior natura ipsa actione: ergo non potest esse causa materialis. Si recurras ad mutuas prioritates in diuerso genere causæ jam doctrinam istam validis impugnationibus conculsam inuenies, quæ si illas adhuc sustinisset, hic necessariò rueret. Etiam si duplex entitas possit sibi mutuo esse causa in diuerso genere causæ, tamen eadem entitas non potest esse causa sui ipsius: ergo nulla entitas potest esse principium causalitatis sui ipsius: ergo non potest esse principium passiuum causalitatis ex vi cuius produciatur. Antecedens negabitur: Consequentiam probo: esse causam alicuius entitatis nihil aliud est, quam esse principium causalitatis, ex vi cuius produciatur, & idè dicitur ignis causa efficiens huius caloris, quia est principium causalitatis, ex vi cuius calor produciatur: ergo idem calor dicitur causa materialis, seu patiens ipsum calorem, si est principium passiuum causalitatis, ex vi cuius produciatur calor. Dices, disparem esse rationem, quia ignis distinguitur à calore, calor verò non distinguitur à se ipso, & idè ignis est causa caloris ex eo quod sit principium suæ causalitatis, & calor non est principium sui ipsius. Contrà: Intendo ego in te probare eundem terminum esse causam sui ipsius, & ad hoc te trahere absurdum: ergo petis principium dum asseris terminum non esse causam sui ipsius, etiam si sit principium suæ causalitatis. Vt ergo si actio productiua mei à me procederet tanquam à principio effectiuo, ego me ipsum actiue producerem: ergo si eadem entitas procederet à me ipso tanquam à principio passiuo, ego me ipsum passiue causarem.

6 Difficile aliquibus visum est explicare quomodo actio distincta à termino, & illi non inhaerens illum existentem constituat, quod difficilius reddit multorum loquutio asserentium actionem in genere causæ formalis constituere effectum: difficultatem propositam & loquutionem prædictam facile explicabo. Duo habet actio, (vt rem explicè, loquor de actione productiua caloris, idem de quacumque alia dicturus) calorem extrahere à potentia causæ, & illum existentem constituere: aliud ex calore existente, & ipsa actione constituere complexum quoddam, quod dicitur dependens, quod pro materiali includit calorem, & pro formali dependentiam, quam habet calor. Primum illud officium exercet in genere causæ efficientis, & non in genere causæ formalis, quod sic probo: causare in genere causæ formalis, est causare componendo, sed actio productiua caloris non componit entitatem caloris secundum se: ergo non causat illam in genere causæ formalis. Confirmatur: effectus causæ formalis non distinguitur secundum se totum à forma, quia forma est causa intrinseca in adæquatè

identificata cum effectu, sed calor secundum se totum distinguitur ab actione, ex vi cuius produciatur: ergo non dependet ab illo in genere causæ formalis, seu tanquam à forma, sed in genere causæ efficientis tanquam à causalitate adæquatè ab illa distincta: ergo rectè intelligitur causalitas actionis, seu actio vt causalitas sine inhaerentia actionis in termino, quia si ad aliquod causalitatis genus requiritur inhaerentia tantum est ad genus causæ formalis. Secundum munus videlicet constituere hoc concretum calor dependens, seu calor productus, præstat in genere causæ formalis, quia concretum hoc dicitur duo, calorem & dependentiam, hanc tanquam formam, & illum veluti materiam, ex quibus coalescit, non tanquam compositum essentialiter constans materia, & forma, strictè sumptis, quia actio non est propriè forma sui termini, cum neque ex illo educatur, neque vniatur illi, quia tamen illi denominationem tribuit dependentis, & verè illum dependentem constituit aliquo modo illius forma dicitur, sicuti visio dicitur forma concreti visum quamvis subiecto, quod denominat sit nimis extrinseca.

Dico tertio. Actioeductiua subieciatur in passo seu in subiecto, quod terminum ex vi illius productum recipit. Id tradunt Aristotelis verba toties repetita: *Actus huius in hoc*: id colligitur ex conclusionibus præcedentibus à sufficienti partium enumeratione, quia si actio non recipitur in principio effectiuo, neque in termino, tantum illi restat subiectum in quo terminus recipitur. Efficacius eandem conclusionem suadet identitas actionis cum passione, & ratio à priori quam expono, rem ostendit. Actioeductiua constituit terminum dependentem à subiecto, & est id, medio quo subiectum recipit terminum: ergo debet ipsa recipi in eodem subiecto, non enim alio modo recipitur causalitas, ex vi cuius produciatur. Confirmatur: implicat effectus dependere in genere causæ efficientis ab aliquo principio, quæ ab eodem principio in eodem genere non dependeat: ergo implicat dependere in genere causæ materialis ab aliqua causa medià causalitate, quæ ab eadem causa in eodem genere causæ materialis non dependeat: ergo implicat calorem dependere à ligno tanquam à subiecto medià passione identificata cum actione, quin passio, seu actio dependeat ab eodem ligno tanquam à causa materiali, & in illo subieciatur. Primum antecedens de causalitate principij effectiui nullus negat: consequentia est optima desumpta à paritate, quam fundat in vtraque causi ratio à priori, quam modò adduxi ad hanc conclusionem probandam.

PUNCTUM IV.

An actio primò productiua, & conseruatiua sit eadem numero?

Nonnulli apud Patrem Lessium de perfectionibus diuinis lib. 10. cap. 4. quos ipse non expresso nomine refert, sensere creaturas minori concursu indigere vt conseruentur, quam vt primò producantur, qui in ipsa entitate virtutem, quamdam confingebant, qua se ipsas conseruent cum solo concursu generali causæ primæ, sicuti cum eodem concursu entitates alias eiusdem rationis producant. Contra hunc dicendi modum, doctè & eruditè agit Lessius suprà: eundem efficaciter impugnat Arriaga disp. 9. sect. 9. Ego tamen in illo refellendo non immoror, quia nihil in illo, neque impugnatione dignum inuenio, & illius falsitas ex dicendis pro communi sententia clarè constabit, & per se omni probabilitate alienum apparet rem creatam habere virtutem aliquam conseruandi se, neque in bonum sensum explicari potest hanc virtutem reduci ad actum concursu generali causæ primæ. Quia si hoc significet conseruationem esse actionem prouenientem physicè ab entitate conseruata & à Deo tanquam à causa prima omni probabilitate caret, quia dici nequit entitatem esse principium actionis terminatæ ad se ipsam. Eadem enim est difficultas de actione conseruatiua, & de prima productiua, ad vtramque enim debet supponi existens principium, à quo fluit antequam intelligatur actio procedens ab illo quod fieri non potest, quia omne ens creatum principium habet à quo procedit in illo instanti, in quo existit, siue in primo, in quo produci dicitur, siue in secundo, in quo conseruatur. Si dicant conseruatiua

cursum illum generalem causæ primæ esse actionem prouenientem tantum à Deo, illa actio non erit concursus ille generalis, quem Deus exhibuit cum causa secunda ad primam rei productionem, quia concursus, quem tunc Deus exhibuit per se ipsum dependebat à causa prima, & à causa secunda, & implicat (causa secunda amota) illum permanere. De his satis, pergo ad alia.

Statui Controu. 10. punct. 1. omnes effectus dependere in conseruari Deo, procedit modò difficultas an dependant in conseruari per eandem actionem; per quam in primo instanti suæ productionis fuerunt primò producti. Sunt aliqui effectus, quos dicimus dependere in conseruari à causis secundis quia illis ablatis illico deficit effectus, tales sunt species impressæ, quas mittunt obiecta potentie visuæ, lux à Sole producta: Alij sunt effectus, qui dicuntur non dependere à causis secundis in conseruari, quia etiam si causæ secundæ de medio tollantur adhuc effectus subsistentes perseverant. De omnibus quid dicendum sit breuiter aperiam.

Dicendum est contra Henr. Aur. & Greg. apud Soar in Met. disp. 21. sect. 1. cum eodem P. Soar. ibid. Vasquez 1. part. disp. 72. num. 1. Molin. 1. p. 10. art. 5. disp. 1. Hurtad. disp. 1. de generat. sect. 6. num. 73. Arriag. disp. 9. sect. 6. subsect. 3. num. 88. & alijs plurimis apud eundem Soar actionem conseruatiam esse eandem numero cum primò productiua, quotiescumque causâ producens & conseruans est eadem. Probo hanc conclusionem: actio, ex vi cuius producitur hæc entitas in primo instanti, quo incipit existeri, potest in secundo instanti permanere: ergo necessum non est actiones sue fundamento multiplicari. Antecedens probo. Idem est principium ex parte actus primi (in hac enim suppositione procedit questio) idem terminus, & reliquæ omnes conditiones requisitæ ex parte causæ: ergo poterit esse & necessariò erit eadem actio, quia omnibus ex parte actus primi eodem modo se habentibus nihil prohibet actum secundum omnino esse eundem. Confirmatur actio conseruatia, etsi fingatur omnino distincta à primò productiua non solum existit in instanti immediato primæ productioni, in quo incipit esse, sed etiam in vterioribus: ergo eodem modo potest perseverare actio, ex vi cuius effectus existit in primo instanti, in quo existeri incipit. Hæc conclusio ex postea tradenda n. s. clarius constabit.

Dicendum est secundò, ablata causâ secundâ adæquatâ, vel inadæquatâ effectum non posse conseruari ex vi actionis, quâ primò fuit productus. Probo facili: actio quâ fuit primò effectus productus dependebat per se & essentialiter à causa prima, & causa secunda: ergo implicat existeri illam actionem sine causa prima secunda: ergo quacumque ablata necessariò deficit illa actio. Rem declaro: Ablata igitur producente in hoc instanti calorem auferatur id, à quo dependet actio procedens ab igne: ergo auferatur actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, sed actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, & ex vi cuius procedebat à Deo, erat eademmet indiuisibilis cum actione, ex vi cuius procedebat ab igne ut probauit Contr. 10. ergo deficiente actione, ex vi cuius procedebat calor ab igne deficit actio ex vi cuius procedebat à Deo.

Dicendum est tertio, causam conseruantem in hoc secundo instanti effectum ab illa productum illum conseruare ex vi eiusdem actionis, quâ eademmet causa eundem effectum produceret, si illum primò produxisset, & non posse minori influxu illum conseruare, quam esset ille, quo eundem primò produceret. Probo hanc conclusionem: effectum præcessisse in instanti antecedenti, vel non præcessisse physicè in hoc instanti nihil potest influere, quia in ordine physico id, quod præcessit perinde est ac si nunquam fuisset: ergo idem influxus requiritur ex parte causæ ad effectum existentem in hoc instanti, siue præcesserit in instanti antecedenti, siue non præcesserit: ergo idem influxus, qui modo dicitur conseruatio, quia entitas in instanti antecedenti existit, esset prima productio, si in instanti præcedenti idem effectus non existeret. Confirmatur: dependentia oritur ex entitate effectus intrinsecè limitata, & indigente principio à quo habeat esse: sed idem est effectus cum eadem limitatione in hoc instanti siue præcesserit in instanti antecedenti, siue non præcesserit: ergo eandem habet dependentiam influxus in vtroque instanti: ergo in vtroque erit illi necessarius influxus æquè validus, ut ex vi illius subsistere possit. Dixi

Franc. de Ouedo, Philosoph. tom. I.

æqualem influxum requiri ad producendum, & ad conseruandum effectum, quod de influxu in actu secundo absolute absque vlla limitatione intellige, de virtute verò in actu primo intelligendum est non absolute, sed per se loquendo. Rationem prius huius posterioris partis accipe. In instanti, in quo qualitas habens contrariū: verbi grati, frigiditas in subiecto conseruatur, conseruatio fit absque vlla resistentia formali, nihil enim existit in subiecto, in quo conseruatur frigiditas, aut immediatè existerit, ratione cuius qualitas illa contra resistentiam formalem conseruatur, quando verò primò produciuntur, & expellitur calor, productio illa est contra resistentiam formalem caloris expulsi, qui immediatè existerit in instanti antecedenti, & in illo resistit ne nunc introduceretur frigiditas, cuius resistentia vincitur in instanti, in quo frigiditas produciuntur, & ita maior virtus, seu conatus ex parte actus primi requiritur ad eundem effectum ex vi eiusdem actionis producendum ratione contrarij resistentis, quam ad illum conseruandum, quod si nullus calor expellendus præcessisset ex parte subiecti, non maior virtus esset requisita ad frigiditatem producendam quam ad illam conseruandam. Hæc de virtute in actu primo, nunc de influxu in actu secundo. Influxus in actu secundo, seu actio siue ab sit, siue ad sit contraria forma, eiusdem omnino rationis requiritur ad producendum, quam ad conseruandum, si curi omnino eadem est actio, ex vi cuius producitur frigiditas, resistente calore, & illo non resistente. Ratio est, quia effectus producendus intrinsecè semper est idem siue ab sit, siue ad sit forma intrinseca, & entitas actionis tantum respicit entitatem intrinsecam effectus ad quam primariò terminatur, & quælibet actio productiua octau gradus frigiditatis æquè expellet primum calorem, si detur existens, ad hoc autem ut detur, non requiritur ex parte actionis virtus aliqua operatiua, sed tantum pura illius non repugnantia, quâ posita illam efficientis virtus exerceat, cui incumbit proprio conatu vincere qualitatem contrariam ponendo in rerum natura actionem, ex vi cuius produciuntur frigiditas, in qua non resistentia: sed victoria, seu effectus resistentiæ consistit. De hoc latè in Generatione Contr. 5. de resistentia.

Dixi permanere eandem actionem quotiescumque est eadem causa conseruans & producens. Dicendum est modò quando sit eadem causa, quæ conseruat, & quæ producit: eandem esse causam conseruantem, & producentem effectus, quos dicimus dependere in conseruari à suis causis, sicuti dependet lux à Sole & species impressa ab obiecto: consentiunt omnes, & experientia ipsa demonstrat, quia cum primò remouetur causa primò producens lucem, corrumpitur lux: ergo existentia lucis etiam in conseruari dependebat à causa primò producente, alijs hæc semota lux eadè conseruaretur. In assignanda ratione, cur aliqui effectus dependant in conseruari à causa prima producente, & non alijs, multus est Soar supra n. n. apud quem nihil inuenio, quod rem adæquatè explicet, & ita de qualitatibus ab actionibus distinctis nullam aliam rationem existimo posse assignari præter experientiam, quâ videmus aliquas entitates ut primum remouetur causa illarum productiua statim perire. Bene tamen notat Soar nullâ substantiâ huiusmodi dependentiam in conseruari habere à causa primò producente, neque qualitatem aliquam dispositiuâ ad formam, quod experientia monstrat. Verumtamè ex qualitatibus, quæ ad formam non disponunt inuenio lucem dependentem in conseruari à sua causa, & impulsu non dependentem, species impressæ potentie visuæ dependentes in conseruari ab obiecto, & species impressas intellectus productas ab actibus, qui modò non sunt, quæ in conseruari ab illis non dependent, inter quas qualitates nulla poterit disparitatis ratio à priori reddi, sed necessariò recurrendū est ad intrinsecam illarum naturam nobis experientia notam. Docet etiam Soar nullum effectum dependere in conseruari à causa vniuoca, quod sine examinare, non est omnino admittendum: dicam quid sentio. Dependens, quâ in conseruari habet effectus à causa secunda proximè vel remotè tendentem reducenda est ad causam æquiuocâ, & numquā potest esse determinata à causa vniuoca, quâ necessariò exigit, sed saltem debet esse exigetia effectus respectu causæ secundæ conseruantis, vniuocæ, vel æquiuocæ sub disunctione. Vtrumque clarè probo. Do lucem dependentem in conseruari ab alia luce vniuoca, lux illa vniuoca conseruans eo ipso quod est vniuoca cum effectu debet

A a 2 habere

habere eadem prædicata essentialia, quæ habet effectus, sed effectus dependet in conservari à causa creata: ergo & lux conservans: de hac ego luce conservante inquiri, an conservetur à causa vniuoca, vel æquiuoca: si ab æquiuoca habeo intentum, si ab vniuoca, hæc etiam dependebit ab alia causa secunda in conservari, & sic in infinitum abibimus, si aliquam causam æquiuocam non assignemus: ergo vltimò veniendum est ad causam æquiuocam. Secunda pars conclusionis ex prima legitime inferitur: effectus ille immediatè conservatus à causa æquiuoca naturaliter conservatur ab alia: ergo non petit necessariò conservari à causa vniuoca, sed maximum, quod potest exigere est conservari à causa vniuoca vel æquiuoca, effectus ille conservatus à causa æquiuoca, & conservans alium vniuocum est eiusdem rationis cum hoc vniuoco, quem conservat: ergo effectus iste conservatus à causa vniuoca habet eandem naturam cum causa, sed causa non petit determinatè conservari à causa vniuoca, sed de facto conservatur ab æquiuoca: ergo neque hic effectus necessariò exigit conservari à causa vniuoca, sed saltem potest conservari ab æquiuoca, etiam si ab vniuoca æquè primò conservetur.

7 Restat modò inquirere an effectus, qui dependet in conservari à causa secunda necessariò immediatè conservationem exigat à causa æquiuoca, ita ut non possit immediatè adequatè conservari à causa secunda. Sentio questionem hanc certo definiri non posse, quia experientia, quæ harum rerum magistra est, nihil nos potest in hac re docere, quod si quævis enim existit lux, non solum est applicata lux alia, à qua possit conservari, sed etiam luminosum conservans lucem aliam, media qua applicatur toti luci existenti, & illam de facto conservat: ergo non possumus experientia doceri, an hæc lux sufficienter possit conservari ab alia luce, si luminosum præcipuum neutiquam ad illius conservationem conducere. Nihilominus probabilius esse censeo qualitates dependentes in conservari à causis secundis ex sua natura non exigere immediatam conservationem à causa æquiuoca, sed ex se posse conservari adequatè ab vniuoca, & ita de facto conservandam si possit vniuoca sine æquiuoca applicari. Pono casum, qui rem explicet. Affirmo casu, quo Deus corrumpere luminosum, & conservaret miraculosè sex gradus lucis in hac parte aeris, hos naturaliter producturos, & conservaturos in parte immediata aeris gradus alios lucis, qui à causa vniuoca naturaliter conservarentur. Idem dico casu, quo luminosum conservaret lucem sibi propinquam, & Deus illi concursum subtraheret, ut remotiorem conservaret, quæ adequatè conservaretur à luce conservata à luminoso. Moeor ad hanc conclusionem, quia cum lux virtutem habeat producendi & conservandi lucem aliam, & lux producenda, & conservanda non sit illa perfectior, sed essentialiter æquè perfecta, & intensius remissior, fundamentum non est ad asserendum virtutem lucis ex se sufficientem non esse ad lucem aliam producendam, & durum videtur intensissimam lucem à Deo miraculosè productam, neque minimam gradum lucis posse produci cum generali concursu Dei, quem si potest producere, potiori iure conservare poterit. Fortiorem aliam rationem non inuenio, quam libenter à quocumque discerem.

8 De effectibus, quos dicimus non dependere in conservari à suis causis, sicuti calor, frigiditas & alia huiusmodi qualitates procedit dubium, an ab illis conserventur, dum causa, quæ illos produxit applicata perseverat, vel an tantum dependant à causa primò producente in primo instanti, in quo existere incipiunt, & in secundo dependant tantum à Deo, etiam si permaneat causa producens cum eadem applicatione, quam habuit in primo instanti. Parum philosophicè existimo, sentire, qui dicunt hos effectus tantum dependere à causis in primo instanti, in quo producuntur etiam si hæc in secundo eandem applicationem habeant, contra quos pro opposita sententia sic arguor. Si causa, verbi gratia, ignis ligno applicatus, in instanti præcedenti non produxisset calorem, illum produceret in hoc instanti, & actio terminata ad calorem in hoc instanti ab igne dimanaret: ergo eadem actio dimanat ab illo in hoc instanti, etiam si in antecedenti calorem produxerit, quia id, quod in instanti præcedenti fuit, & modo iam non est respectu huius instantis perinde se habet ac si nunquam fuisset. Confirmatur: in secundo instanti est eadem virtus ex parte principij effectivi, & passivi, & eadem capacitas ex parte termini: ergo in primo instanti ac in se-

cundo erit eadem actio: ergo erit in hoc instanti actio ab hoc igne, quæ in præcedenti fuit ab eodem principio: ergo idem ignis, qui antea calorem produxit, modo eundem conservat. Dices virtutem ignis esse ad producendum, & non conservandum calorem. Contra: calor primò productus, & conservatus intrinsecè, & secundum suam euitatem omnino est idem: sed virtus productiva, quam habet ignis tantum respicit entitatem intrinsecam caloris: ergo eadem est, & omnino eodem modo respicit effectum primò productum, & postea conservatum. Idem argumentum fit de actione. Productio & conservatio intrinsecè non differunt, sed ex eo quod modo incipiat esse terminus, quem recipit dicitur productio, & ex eo quod terminus immediatè antea præcesserit, etiam si actio modo incipiat dicitur conservatio: ergo eadem est virtus respectu productionis, & conservationis: ergo principium, à quo potest fluere productio potest esse principium conservationis. Ex eo enim quod terminus immediatè præcesserit non potest principium actionum fieri impotens, ut modò incipiat exercere actionem terminatam ad eum terminum quam exerceret si terminus immediatè antea non præcessisset.

9 Ex hoc infero ignem non tantum conservare calorem, quem primò produxit, sed etiam calorem productum ab alio igne, quem ipse possit primò producere etiam si præsens sit ignis alius, qui talè calorem primò produxit, quia si duplex ille ignis simul applicaretur ligno uterque per modum vnius principij adequatè calorem illum produceret, & ab utroque procederet eadem individualis actio terminata ad calorem: ergo cum modo uterque ignis applicetur, eadem actio ab utroque procedet, quæ procederet si primò applicaretur, alterum enim fuisse tempore antecedenti applicatum respectu huius instantis perinde est, ac si nunquam fuisset. Potiori ratione ignis incipit conservare calorem, quem inuenit productum à Deo, quia Deus tantum conservat in defectum causæ secundæ, & idèd causa secunda adueniente hæc effectum conservabit, & non Deus. Secundo, quia ignis intendens à se mittere actionem terminatam ad calorem ex se non magis petit actionem, quæ modo ab illo incipit exire, terminari ad calorem qui modo incipiat, quam ad calorem, qui immediatè fuit: ergo ex se non magis petit calorem producere, quam conservare, & aliàs calor ille præexistens petit conservari: ergo determinabit ignem ex se indifferentem ad conservandum, & ad producendum, & ad hos, vel illos gradus producendos, ut potius actionem exerceat circa illos, qui iam existunt, & conservatione indigent, quam circa alios, qui nunquam fuerunt producti, & exigere non possunt suam productionem, eodem, quo isti suam conservationem exposcunt. Neque contra hoc est quod tradidi Controu. 7. p. 7. n. 10. videlicet Deum non determinare principium effectuum ad novam actionem effectus iam producti, quia hoc intelligendum est respectu actionum quæ simul existerent, non verò respectu illarum, quarum una, altera adueniente periret.

10 Obiic. Si applicentur duo calida ut quatuor, calor ut quatuor existens in hoc subiecto possit producere tres gradus caloris existentes in alio subiecto: ergo illos conservabit. Rursus alij quatuor gradus existentes in alio subiecto possent etiam producere tres gradus existentes in isto: ergo illos conservabit: ergo gradus caloris existentes in duplici subiecto mutuo conservabuntur. Respondet quatuor gradus caloris existentes in hoc subiecto potuisse producere gradus existentes in alio, si supponeretur existens, independentem ab illis: quod si non ita supponeretur, sed dependens illos producere non posset, & ita posse illos conservare si supponatur cum independentia, secus si dependens ab illis supponatur. Casu autem, quo calidum hoc conservaret tres gradus caloris existentes in alio, illi tres gradus caloris in illo instanti, in quo conservarentur non supponerentur independentes à quatuor gradibus existentibus in hoc subiecto, sed eū dependentia ab illis, ac proinde non possent tres illi gradus caloris conservari ab hoc calido ut quatuor conservare aliquem gradum caloris existentem in hoc subiecto. Ecce quomodo non mutuo conservarentur gradus existentes in duplici subiecto. Sed adhuc restat difficultas cuius subiecti gradus conservaret gradus existentes in alio, cum antecederet æquè bene possint quatuor gradus existentes in hoc subiecto conservare tres gradus ex quatuor, quos habet aliud subiectum

jectum, & quatuor existentes in alio subiecto conseruare tres ex quatuor, qui sunt in isto. Si gradus inæqualiter intensi constituerentur, facile dicerem remissiores conseruandos esse ab intensioribus: casu tamen, quo æque intensi, & eiusdem virtutis supponantur, existimo in actu primo hos gradus intendere conseruare existentes in alio subiecto, & eosdem intendi conseruari ab aliis, quæ duo coniungi non possunt, quia non potest dari mutua causalitas, ac proinde cum exigentia in actu primo æquales sint Deus determinabit potius hos, quàm illos ut alios conseruent, vel si non determinet, cum æquum sit vtriusque partis ius, neque ista cedet, neque vincetur illa, & ita mutuo impediuntur hæc duo calida, ita ut neutrum alterum conseruet.

11 Nota in opinione P. Lugo asserentis actionem non distinguui à duratione quem referam Contr. 16. non posse dici eandem numero actionem posse dici modò primam productionem, & postea conseruationem, quia secundum hanc sententiam non potest actio existere in duplici instanti, non tamen inferitur ex hac sententia conseruationem, & primam productionem intrinsecè distinguui, quia iuxta principia huius auctoris rectè dicitur eandem actionem, quæ in hoc instanti prima productio dicitur, potuisse dici conseruationem, si immediatè antea non præcessisset alia actio terminata ad eundem terminum, & similiter rectè dicitur, actionem, quæ in hoc instanti conseruatio dicitur potuisse antecedenter in eodem instanti dici primam productionem: ex eo præcisè quod non præcessisset alia actio eundem terminum respiciens.

12 Nota similiter productionem, & conseruationem non distinguui ex eo quod modo incipiat actio, sed ex eo, quod incipiat terminus, quem respicit actio, quia postquam ignis produxit calorem in hoc instanti, etiam si incipiat in sequenti alia actio De determinata ad eundem ignem, conseruatio dicitur & non prima productio: requiritur ergo ad rationem productionis ut distinctæ à conseruatione terminum incipere, & consequenter incipere actionem, quia non potest modo incipere terminus, si actio immediatè antea præcessisset, cum in illo instanti potuerit esse actio sine termino. Ad rationem conseruationis ut distinctæ à prima productione sufficit terminum præcessisse, etiam si incipiat actio: quod si actio præcessit, necessariò cum illa præcessit terminus, & ita non poterit non esse termini conseruatio ut distincta à prima productione.

13 Obiicies non distinguui effectus, qui dependent in conseruari à suis causis, ab illis, qui dicuntur hanc dependentiam non habere cum omnes à suis causis conseruentur, dum hæ sunt applicatæ, & omnes possint coleruari à causa prima deficientibus causis secundis. Respondeo maximam intercedere inter vtriusque differentiam, quia effectus qui dicuntur dependere ab illis, ita dependent, ut causis deficientibus, etiam si Deus possit illos miraculosè conseruare, naturaliter tamen non conseruantur à Deo, quia illi non exposcunt conseruationem illam, quam Deus potest illis præstare, propriis causis absentibus, effectus verò, qui dicuntur non dependere in conseruari à suis causis etiam si de facto ab illis conseruentur dum sunt applicatæ, ita conseruantur ut his causis deficientibus, non solum poterint supernaturaliter conseruari à Deo, sed ipsi hanc exigunt conseruationem; quam Deus præstare tenetur si velit attendere ad exigentiam ipsorum & iuxta illa munus auctoris naturæ adimplere.

PUNCTUM V.

De reproductione.

1 EX eiusdem principiis quibus naturam conseruationis explicauimus possibilitas reproductionis examinanda est. Doctores disputant an possit naturaliter an supernaturaliter dari reproductio. Procedit difficultas de reproductione permanentium & specialiter de reproductione successiuorum, dicam de omnibus. Circa reproductionis quidditatem inter doctores nullam inuenio diffensionem: definiti potest: *Actio terminata ad effectum, qui tempore mediato existit.* Cæterum dupliciter potest contingere reproductio effectus eiusdem. Primò per actiones distinctas terminatas ad eundem effectum: secundò per repetitionem eiusdem actionis, quæ tempore mediata præ-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

cessit, vtrumque reproductionis modum explicabo.

Qui sentiunt accidentia indiuiduari à subiecto repugnante defendunt adhuc successiuè non posse duo accidentia eiusdem speciei in eodem recipi subiecto. Ex quo inferunt semper reproducere in eodem subiecto idem numero accidens, quod antea perierat. Huius doctrinæ fundamentum omnino à veritate est alienum, indiuiduatio enim cuiusvis entitatis formaliter, & intrinsecè ab ipsa desumitur, extrinsecè verò, & causaliter non potest in accidentibus à materia desumi, eadem enim indifferens est ad recipienda accidentia non solum numero, sed etiam specie differentia. Ex diuerso principio eandem doctrinam de reproductione Scotus est amplexus apud P. Soar. disput. 5. Metaphys. sect. 9. num. 1. asserit enim eandem causas eodem modo applicatas semper eundem producere effectum. Ex quo inferunt idem accidens toties reproducendum, quoties eadem causa, à quibus primò fuit productum eodem modo applicentur. Ratio hæc facilem solutionem habet in cuiusvis sententiæ doctrina, qui enim asserunt causam determinari ad indiuiduationem à circumstantiis, dicent his variatis eandem causam diuersum producere effectum, & cum circumstantia temporis diuersa sit, effectus diuersus necessariò contingit. Qui tenent Deum determinare causas ad hoc indiuiduum potius quàm illud producendum, dicent ratione diuersæ determinationis eandem causam diuersum producere effectum, eadem enim causa diuerso modo determinata diuersum effectum producit, eundem produclura, si eodem modo determinaretur. Durand. Metaphys. & alij apud P. Soar. tom. 2. part. 3. disp. 44. sect. 1. tenent non posse idem accidens iterum reproducere adhuc de potentia Dei absoluta, quia eadem non potest iterum repeti, & ubi intercedit noua actio, nouum etiam terminum intercedere oportet. Sententia hæc non bene audit apud omnes & omni fundamento est destituta, falsum enim est non posse diuina intercedente potentia eandem repeti actionem, quod etsi verum esset, non probaret, quia idem terminus plures actiones potest terminare ut patet in effectibus, qui producuntur à causis secundis, & conseruantur tantum à Deo, quod fieri nequit nisi per diuersas actiones, quarum vna sit productio dependens à Deo, & à creatura, & alia sit conseruatio dependens tantum à Deo, quia actio, quæ modò dependet ab his principiis, per se ipsam dependet, & non potest eademmet in aliquo tempore existens ab illorum aliquo non dependere.

Qui dicebant causas determinari quoad indiuiduationem effectus dicunt naturaliter non posse reproducere hunc effectum, quia temporis diuersitas ad diuersos effectus producendos determinat. Impugnaui Controuerfiam 10. adscribentes extrinsecis circumstantiis effectum indiuiduationem, quo fundamento euerso, alia in hac re querenda via est. Sed adhuc illo stante neutiquam hanc tutam esse censeo. Do circumstantias determinare effectum indiuiduationem, ex quo inferunt in hoc tempore non posse produci effectum huius speciei ab isto numero distinctum, non tamen inferunt hunc numero non posse in hoc vel in illo tempore produci, quia etiam si effectus ex se indifferentiam habeat ut in diuersis temporibus possit produci, dum tempus idem indifferens non sit, ut in illo diuersi effectus producantur optimè indiuiduatio effectuum his circumstantiis adscribitur. Deinde effectum hanc habere indifferentiam sic probo. Hic effectus productus in hoc instanti (loquor de permanentibus) conseruatur per integram horam ab eadem causa ex vi eiusdem actionis: ergo actio, quæ modò incipit existit in fine horæ; ergo in hoc ultimo instanti (transeo ad finem horæ) posset existere, etiam si in præcedentibus non extitisset. Probo consequentiam: actioni secundum se non repugnat existentia in hoc instanti, quia supponimus illam habere, & habuisse in præcedentibus, præcessisse, vel non præcessisse nihil potest physicè conducere ad existentiam actionis in hoc instanti ultimo horæ: ergo sicuti existit in hoc instanti, quando in antecedentibus præcessit, posset in eodem existere, etiam si in nullo præcessisset: ergo sicuti incipit in primo instanti horæ cuius modo est vltimum terminatum instans, potuit incipere in hoc instanti: ergo ratione temporis indifferens est ut incipiat esse in hoc vel in illo instanti: ergo ex hoc capite adhuc in ordine ad causas naturales non est repugnantia in reproductione eiusdem effectus.

A 2 3

Sus

sive per repetitionem termini ex vi diuisarum actionum, siue per repetitionem eiusdem actionis. Mente repete, quæ dixi puncto præcedenti de identitate productionis, & conseruationis, & ex differentia conseruationis ad diuersa tempora eandem indifferentiam productionis ad eadem tempora infero.

4 Conimbr. PP. asserunt lib. 2. cap. 11. quæst. 1. causam non posse producere effectum postquam semel illum produxit, quia manet veluti effecta, & exhausta ex priori productione, & ita non posse iterum eundem edere scetum. Nec bene, nec sufficienter: non bene, quia virtus productiua non minuitur per actiones ab illa procedentes, sed eadē omnino intrinsecē manet, & ita cum eadē fecunditate ad effectum producendum, quia fecunditas causæ ab illius virtute non distinguitur: secundō est virtus exhauritur exercitio suarum operationum, non min⁹, imō magis exhauriretur, si conseruaret effectum per duas horas continuas, quam si initio illarum effectum produxisset, & actione interrupta, iterum in fine illarum eundem produceret, quia cum non requiratur maior virtus ad producendum, quā ad conseruandum, magis virtutis impenditur in conseruatione effectus per duas horas, quam in conseruatione repetita, quæ simul cum conseruatione tantum durat per vnā horam diuisam. Sufficientes ad rem solutio non esset, etiam si veram contineret doctrinam, quia cum idem numero effectus possit diuisim à duplici causa produci, ex eo quod hæc causa, quæ illum produxit effecta, maneret ad illum corruptum reproducendum non inferatur non posse eundem effectum ab alia causa produci.

5 Neque audiendus est modus, quem refert Suar. dicentium causas creatas naturā suā esse determinatas, vt creato ordine effectus producant, ratione cuius non possunt iterum ad effectum, qui iam pertransit redire, insit enim immediatē venturus, vt effectuum processio rectē ordine-tur. Omni fundamento destituta est effectuum processio, & gratis ficta quam sic dispergo: Conseruat causa hunc effectum per integram horam non obstante hoc effectuum ordine: ergo potest per eandem horam cum aliqua interruptione conseruare, sicuti enim effectus proximē venturus horam integram expectat, vt per illam conseruetur effectus præcedens, cur non per eandem expectabit vt producat, & reproducatur idem effectus? Secundō, vt sæpe dixi, præterisse, vel non præterisse effectum, nihil refert ad illud, quod modō futurum est: ergo ex eo præcisē, quod hic vel ille effectus præcesserit, nullum ius acquirit effectus aliquis ex possibilibus, vt potius ille succedat, quam vt iam præteritus reproducatur. Vltimō, si talis daretur ordo, adhuc alia esset reddenda ratio propter quam effectus, qui ab hac causa ordine debito fuit productus, & iam est corruptus non possit idem ab alia causa ordine seruato inter alios effectus, quos hæc causa producere potest, iterum produci.

6 Sentio ex parte causarum nullam rationem reperiri posse, propter quam idem agens eidem passo applicatum non possit eundem effectum permanentem ex vi eiusdem, siue diuersæ actionis iterum producere, sed totam variationem effectuum oriri ex voluntate Dei determinante causas naturales semper ad novos effectus producendos. Hic dicendi modus non placuerat nostro Suar. 3. part. loco suprà citato, postea verò disput. 5. Metaphysic. sect. 9. ait re attentius considerata sibi valde probabilem videri: eundem tenent Gregorius in 1. distinct. 17. quæst. 4. art. 2. ad 7. & distinct. 35. quæst. 1. art. 1. Tolet. lib. 2. de generat. quæst. vltim. conclus. 2. eidem fauet Fonseca 1. Metaphysic. c. 2. quæst. 3. sect. 8. & quatenus asserit hæc sententia ex parte creaturarum nullam esse repugnantiam in reproductione eiusdem effectus, non differt à sententia, quam tenet Soncin. in 4. distinct. 43. quæst. 3. & Richard. quæst. 1. artic. 6. Probo hanc conclusionem ratione millies repetitā. Præcessisse effectum iam non existentem modō nihil est: ergo hoc, quod est præcessisse non potest impedire causam productiuam, ne modo hanc actionem exerceat respectu huius effectus, aliās causa habet eandem virtutem, quam habebat antequam illum primo produxisset, quia virtus causæ ab illius entitate non distinguitur: ergo poterit eandem actionem exercere cum ex parte virtutis causa potens sit ad illam, & nullum sit impedimentum ratione cuius illius virtus possit impediri. Eadem ratione censeo posse, quatenus est ex se hanc causam reproducere ex vi alijs actionis effectum corruptum, quem alia primo pro-

duxerat, quia cum idem effectus contineatur in virtute eiusdem causæ, sicut hæc posset modo hunc producere effectum, si alia eundem non produxisset, ita modō illum poterit producere cum eandem virtutem habeat, & ex nullo capite sit impedita. Non posse hanc causam actionem ab illa exercitam repetere certum est, quia actio per se ipsam dependet à principio, & indifferens non est vt ab hoc vel ab illo dependeat.

7 Affirmo impossibile esse reproductionem effectus siue permanentis, siue successiuæ etiam ex vi diuersæ actionis spectato decreto libero Dei determinante causas secundas ad indiuiduationem effectus, quia ex lege ordinaria semper determinatur ad effectus producendos distinctos ab illis, qui iam fuerunt producti. Hanc conclusionem suadet experientia in omnibus viuientibus, præcipue in sensitiuis, in quibus accidentium diuersitas, quam in omnibus intuemur formarum diuersitatem portendit. Circa alias formas præcipue accidentales non possumus experientia duci, cum enim inter se adeo similia sint, non valent sensus inter hanc, & illam formam ignis, vel auri, hunc vel illum calorem, hanc vel illam frigiditatem discernere: in his autem, in quibus experientia non est locus possumus iudicium ferre à paritate formarum, quarum diuersitatem noscimus in omnibus, quos possumus experiri. Secundō, id videtur naturæ conformius, quia cum causæ in se innumeros contineant effectus magis naturæ diuitias ostendunt, dum semper nouis illam effectibus ornant, & magis contentaneum ne sæpe actum agant, sed vt semper ad novos partus determinentur.

8 De successiuis nonnullis longam instituunt disputationem, ego verò vir disparitatis vmbra inuenio inter permanentia, & successiua, illa inter se consero. Successiua sumi possunt quatenus dicunt hanc successionem cum hac numero duratione successiue fluente: secundum hanc rationem extra controuersiam est non posse reproduci, quia duratio, quæ est hodie, etiam si non esset non posset crastina die produci, quia implicat ipsam existere die crastina: ergo postquam fuit hodie non potest reproduci crastina die, non quia producta fuit hodie, sed quia ipsa secundum se antecederet ad omnem actionem, seu corruptionem circa illam repugnat crastina die existere, & ita reproductio motus cum duratione, quæ fuit hodie repugnat die crastina non formaliter vt reproductio, quia, vt dixi, etiam hodie producta non esset crastina repugnaret, sed præcisē per suam entitatem, quæ affixa est diei hodierno, & extra illum existere nequit. Hæc dixerim siue duratio sit accidēs superadditum, quia hoc debet constitui affixum huic temporis imaginario, sicuti præsentia loco imaginario affigitur siue dicat connotationem ad tempus reale vel imaginariū, quia hæc debet esse cum hoc ordine prioris, & posterioris, qui repugnat esse eundem hodie, & cras. Hoc idē contingit in permanentibus, quia eodem modo repugnat Petrum, qui fuit heri, & modō non est, reproduci crastina die cum duratione quam habuit heri non præcisē, quia heri fuit productus cū illa duratione, sed quia duratio quæ fuit heri antecederet ad omnem sui productionem & corruptionem habet repugnantiam ad existendum crastina die.

9 De motu, qui successiue fit secundum se sumpto sentio eodem modo posse ex natura rei reproduci, & tantum illius reproductionem repugnare ex lege Dei, sicuti de permanentibus dictum est. Ratio est, quia motus successiuus etiam si essentialiter fit successiuus ratione successionis non est affixus huic, vel illi determinatæ durationi, sed tantum perit illius partes inter se non coexistere, quæ secundum se indifferentes sunt ad existendum die crastina, vel hodiernā, dummodo non omnes simul existant, quia si multas opponitur successionem, quam dicit motus: ergo postquam motus successiue extitit hodie ex vi huius durationis, poterit ex vi alijs distinctæ iterum successiue existere crastina die. Verge eadē ratione, quæ argumentabar in permanentibus. Hic motus successiuus, qui fuit hodie, si de facto nō fuisset hodie posset crastina die produci, cū duratione distincta ab illa, quā hodie habuit: ergo etiam postquā fuisset hodie, poterit eodē modo produci, quia hodie fuisse vel non fuisse nihil refert, neque aliquid potest cōducere respectu illius, quod est crastina die futurum. Concludo ex his eandem omnino esse rationem de productione permanentium, & successiuorum, in qua conclusione sequor Aureolum apud Capreolum in 4. distinct. 48. quæst. 1. artic. 2. Maironium distinct. 44. quæst. 3. & nostrum Suar. suprà.

Argumenta,

Argumenta, quæ contra reproductionem successiuorum sunt quædam supponunt motum successiuum per suam essentiam esse actum huic spatio, quod falsum est. Alia petuntur ex duratione motus successiuui, qui reproduci non potest, quod nos concedimus, quia non contendimus posse motum reproduci crastina die cum eadem duratione, quam habuit hodie, sed cum diuersa. Aliam inferunt repugnantiam reproductionis ex successione, quæ essentialis est motui, quæ antecedenti omisso recta illatione non nititur, si enim totum motum, quem ego habui proximè elapsum repeterem, postea venturum eodem ordine partium aduenientium perenni quodam fluxu quin vna alteri coexistere, quid tunc fieret contra successionem motus: Dixi omisso antecedenti, quia nullus est motus localis ita necessarius successiuus, cuius partes de potentia Dei absolute coexistere non possint, quia cum ego possim simul de potentia Dei absolute retinere præsentiam, quam habui in instanti præcedenti, & aliam acquisitam in hoc instanti, & in eodem indiuisibili instanti duplicem præsentiam immediatè acquirere, quas successiuè eram naturaliter acquisiturus, possunt simul existere actiones, ex vi quarum hæ præsentia producantur, quæ sunt eadem partes, quæ eundem motum successiuum componerent, ex quo deducitur motum localem, qui omnium est magis successiuus non esse essentialiter successiuum in actu secundo, licet essentialiter, hoc est per suam essentiam successionem exigit. Infero, ex his posse Deum in instanti simul producere motum successiuum iam corruptum non formaliter vt successiuum, sed nudè sumptum secundum suam entitatem, & secundum omnes sui partes.

PUNCTUM VI.

De natura motus.

Integram disputationem multis Punctis sectam multi replent de natura motus, apud quos nihil inuenio, quod non possit paucis cingi, explicatæ enim naturæ actionis, & passionis, facili quæ specialia sunt motui, explicantur.

Duplex genus entis cognouit Aristoteles, vnum in actu, aliud in potentia, & hoc ens tam intra genus causæ efficientis, quam materialis, seu patientis. Ens in potentia intra genus efficientis dicitur illud, quod potest agere, seu actiue potens mouere passum, ens in actu dicitur principium actuum non solum potens mouere subiectum, sed iam illud mouens. Ens in potentia intra genus causæ materialis dicitur subiectum, quod aptum est vt moueatur, quod mobile dicitur. Ens in actu dicitur ipsum mobile, non solum quatenus est potens moueri: sed quatenus, iam actu mouetur, & motu denominatur. Vtrumque ens in actu addit supra ens in potentia rationem per quam vnum constituitur mouens, & aliud constituitur motum: hæc ratio est ipsa entitas motus, quæ quatenus procedit ab hoc principio illud mouens denominatur, & quatenus in hoc recipitur illud constituitur motum, sicut eadem actio quatenus procedit ac hoc principio illud denominatur agens, & quatenus in hoc recipitur, illud passum constituitur. Hæc dixeret tradit Philosophus text. 6. illius do verba: cum autem in vnoquoque genere (hoc est in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis) aliud quidem actum, aliud potentia esse diuisimus, eius, quod potentia est, (hoc est, potentis actiue mouere, & potentis moueri passiuè) quatenus tale est (id est quatenus habet potentiam vt moueat, & vt moueatur) actus motus est, hoc est motus, qui constituitur actu mouens, & actum motum, & vtramque potentiam ad actum reducit. His consonant verba Arist. text. 23. vbi motum vocat actum actiui, & passiuum, id est potentis actiue mouere, & passiuè moueri. Quod igitur motus sit, &c. Alteratio enim alterabilis, quatenus est alterabilis actus est. Amplius autem notius est eius, quod potentia actiui, & passiuum, &c. En expresse motum appellat Aristoteles actiui, & passiuum quod est idem, ac dicere motum constituere formaliter agens, & patientis, siue mouens, & motum. Aristoteles enim nominibus agentis, aut mouentis, & passi aut moti, sicuti nomine actionis, & motus indifferenter vtitur.

Ex his Aristotelis testimonio vulgaris emanauit definitio motus, quæ sic circumferitur: Actus entis in potentia quatenus est in potentia, quam explicat Conimbr. de motu successiuo, cuius priores partes relinquit subiectum in

potentia ad posteriores, & ita dicitur actus in potentia quatenus est in potentia ad partes vteriores motus. Expositionem hanc ferè omnes reiciunt, quia hæc pars motus non est actus mobilis quatenus mobile potest recipere aliam partem, sed quatenus est potens illam recipere, neque ad hoc vt hæc pars motus mobile constituat motum, quidquam spectat potentia, quam habet idem mobile ad aliam partem, quia etiam si mobile hanc tantum & non aliam posset recipere, ex vi huius moueretur, sicuti mouetur ex vi vltimæ partis motus, quæ subiectum non relinquit in potentia ad aliam partem eiusdem motus. Confirmatur: ad hoc vt motus calefactionis subiectum constituat motum impertinens est subiectum relinqui in potentia ad motum humectationis, quia calefactio nullo modo respicit potentiam ad humectationem: ergo impertinens est ad hoc vt hæc pars motus moueat subiectum hoc relinqui in potentia ad aliam partem motus. Responda etiam est hæc expositio, quia iuxta illam tantum motus successiuus definitione comprehenditur, quo nihil magis alienum à mente Philosophi, qui exemplum motus, quem definiebat in generatione adhibuit, quæ successiuæ non est.

Existimauit P. Rubius hic definitionem hanc omni motui competere, quia sic actus subiectum, vt illud relinquit in potentia ad terminum non quidem negatiue sicuti prima pars motus illud relinquit in potentia ad aliam, sed positiue tanquam via & ordinatio ad terminum, ad quem posset dici subiectum in via relinquire. Non placet expositio neque percipio quomodo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum cum ipsa sit formalissimè actuator terminum in subiecto: rogo ad quid actio subiectum relinquit in potentia respectu termini, nonne ad substantiam termini secundum se, & non recipiendam, seu causandam ab ipso subiecto? nullo modo, quia subiectum nullam habet potentiam respectu termini ita nudè sumpti & absolute ab omni causalitate, inhæsiōe, seu receptione. Ad terminum recipiendum, seu causandum? nullo modo, quia actio est, per quod formaliter subiectum actu recipit, & actu terminum causat: ergo nullo modo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum. Vrgetur ex vi actionis terminus vel est actu receptus, & causatus à subiecto, vel non, si est receptus, & causatus: ergo iam posita actione subiectum non est in potentia, sed in actu ad terminum, quia tantum potentia passiuæ subiecti terminum recipit vt recipiendum, & vt causandum: ergo cum respectu illius vt recipiendi seu causandi ex vi actionis sit iam formaliter in actu, sub nulla ratione posita actione manet in potentia ad terminum.

Existimo mentem Philosophi luce esse clariorem, neque scio quo fato difficultatem in hac definitione explicanda auctores affectent. Dico ex mente Philosophi cum nostro Toletæ ad cap. 2. text. 6. particulam illam *provi in potentia* exprimere rationem formalem in ordine ad quam, seu respectu cuius motus dicitur actus, dicit enim Philosophus, motum esse actum entis in potentia, seu mobilis, & subdit postea: quatenus est in potentia, hoc est, quatenus mobile est, ac si diceret: motus est actus mobilis, non materialiter sumpti quatenus est lignum vel aurum, sed formaliter sumpti quatenus est mobile: ac si dicerem ego: calefactio est actus ligni calefactibilis, non quatenus est lignum, sed formaliter quatenus est calefactibile, seu quatenus est potens calefieri: sic motum definit Aristoteles supra per actum eius quod potentia est, quatenus tale est, hoc est, quatenus est potentia ad motum, quibus verbis clariùs natura motus explicatur, quam illis quatenus est in potentia, quæ apud Aristotelem non inueniuntur. Clarissimè prædictæ explanationis sensum apud Aristotelem habemus text. 9. vbi eandem ferè definitionem his verbis reperit: eius quod potentia existit quatenus mobile motus est (id est actus) & potentia: illud quatenus mobile sic explicat: Dico autem quatenus sic: est enim as potentia statua, attamen æris actus, quatenus as motus non est. As est potentia ad motum, ex vi cuius fit forma statua, & motus ille actus est æris, quod moueri potest, quatenus potest moueri, & in formam statua recipere, non tamen æris materialiter sumpti quatenus est æs, quia si æs moueri non posset, etiam si formalissimè esset æs motus non esset actus illius. Constat clarè ex mente Aristotelis sensum definitionis esse, motum actum esse mobilis vt mobilis, seu potentis moueri quatenus potens moueri, qui propriissimus est verborum, quibus Aristoteles motum explicat, quarum reduplicatio in

aliis materiis crebro in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectiōnem esse actum potentis intelligere quatenus tale est nullus dubitaret sensum horum verborum esse intellectiōnem esse actum intellectui ut intellectui, & me velle illis significare intellectiōnem esse actum animæ quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distingui realiter à subiecto, & principio actiuo, & sæpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modò ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuum, quod constituit mouens, & actum passiuum, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, quæ sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato præcedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicitur passionem termini in subiecto in hoc instanti, & præcessisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliūve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modò terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modò recipiens terminum, quem antea non recipiebat, se habet nunc diuerso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliquid, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quàm habere aliquid, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore præcedenti sic probo. Mutari est rem se habere diuerso modo nunc, & antea: ergo dicitur modum, quo subiectum nunc se habet, & dicitur subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicitur aliquid quod actu dicitur modo, & negationem eiusdem præcedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicitur in subiecto, probo ex Arist. asserente motum esse actum passiuum: sed passio est actus passiuus: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicitur passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem præcedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adæquatè constituitur actus, quo mobile in actu constituitur.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiue actu formaliter mouens, dicitur actionem in subiecto, quod præcessit cum priuatione formæ ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiue sumptus ab actioneeductiua per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicitur receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiue idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicitur inclusionem termini, quæ est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem præcedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuè motum: ergo eo ipso, quod principium actiuum det subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis actiue mouere, & motus passiuus, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuus seu constituens mobile actu motum est actus huius ab hoc prius tempore præcedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constituens potens actiue mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore præcedenti cum priuatione. Vterque motus principium actiuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attingit actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam uterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicitur priuationem præcedentem in principio, quod dicitur in recto, & cuius est actus: motus verò actiuus connotat eandem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc fit non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo existit, quia moueri dicitur præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiue aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōnem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia vniō non est actus actiuus, neque passiuus, neque ex vi illius aliquid inhaeret subiecto alicui mobili quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituat principium actiuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiua non constituitur formaliter agens per vniōnem, sed per passionem. Inferatur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo existunt, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immediate præcedentem, quæ est de ratione constitutiva motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti præcedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verumtamen semper vellem illa, quæ inter se connexionem, & affinitatem habent simul pertractare, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliquid desideretur ad perfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatio.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNa est ab omnibus Theologis, atque Philosophis creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, quæ legitur apud D. Thomam 1. part. quest. 45. art. 1. verumtamen vnius definitionis non vna, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clariùs sententiam amplectitur VViclephus teneant apud P. Vasquez 1. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnat Vasquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturarum, quod est illarum possibilitas componitur cum esse essentiali, quod creatura iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturarum, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectiuum præcisè sumptum, sed nudè, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existentis, quæ ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destructio eiusdem rei, vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Obiectionem factam dirimit prædicta solutio, verumtamen malè naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab æterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab æterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminum à pura possibilitate, seu puro esse obiectiuo ad esse ipsius in se ipso: ergo non rectè explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem.

P. Vasquez

3 P. Vasquez supra cap. 2. ait rem creatam fieri ex nihilo, non quia nihilum sit materia, vel constitutum termini creati, sed quia est terminus à quo creationis, quæ dicit nihil rei creatæ præcessisse, & rem ex vi illius fieri secundum se totam, ita ut si aliquid illius præcesserit siue materia siue forma non possit dici creatæ. Explicat autem illud ex nihilo tanquam terminum à quo non prius tempore existentem, sed prius naturâ, quod non intelligit de prioritate naturæ strictè sumptâ, quæ causalitatem importet, sed ideo dicit præcedere negationem termini prius naturâ, quia terminus talis est naturæ ut antecederet ad creationem non existat, & reuera non existeret si per creationem non dependeret: utrumque diserte his verbis tradidit doctissimus Vasquez n. 11. in fine: *sicut nunc intelligimus continuam verum conservationem esse ex nihilo, non quia prius duratione, sed quia secundum totum suum esse res à Deo dependet, ut ex se nihil omnino essent si à Deo relinquerentur: sic eodem modo posset intelligi creatio ab æterno, quæ esset productio ex nihilo.* Hæc verba retuli ut appareat abs re Vasquium impugnari ab Hurtado disp. 12. sect. 1. quasi diceret creationem recipere tanquam terminum negationem termini prius tempore existentem, ex eo quod creatura ab æterno potuerit creari nulla illius præexistente negatione.

4 Non omnino acquiesco huic explicationi, quia hic modus producendi ex nihilo communis est termino genito, & creato, terminus enim existens ex vi generationis ita existit, quod si hæc non intercederet generatio, vel actio aliqua loco illius substitueretur, non existeret, sed esset nihilum, seu illius negatio. Dices deficientem generationem remanentem aliquid termini geniti scilicet subiectum, ex quo educeretur per generationem; deficiente verò creatione nihil remanens termini creati, nullum enim habet subiectum terminus creatus quod remanere possit. Forfan huius solutionis doctrina veram explicationem definitionis continet, verumtamen illius verba ad rem non mihi sonant: difficultatem propono. Subiectum, quod remanet, nihil est formæ antiquæ, seu nihil est quod pertineat ad constitutionem antiquæ formæ, sed tantum causa materialis illius, ab ipsa forma adæquatè distincta: ergo nihil formæ remanet deficiente generatione, ex vi cuius fiebat. Quod si dicas permanere subiectum, in cuius virtute continetur, & in quo est quasi virtualiter etiâ deficiente quantitate creatæ remanent plura subiecta, in quorum virtute continetur, & ex quibus posset educi. Dices non remanere subiectum ex quo antea fuisseteductus terminus creatus deficiente creatione, quod remanet deficiente generatione. Hoc fateor, & hanc differentiam inter generationem, & creationem agnosco, sed non illam rectè exponit modus ille, quo illud ex nihilo explicatur, quam clarè tradit explicatio, quam eiusdem particulæ postea adducam. Dispicet etiam in hoc dicendi modo, aliud, quod traditur, videlicet nihil rei debere præcedere terminum creatum, quia ut probabo Punct. 5. totum substantiale creati potest, quod illius partes componentes, ex quibus fit præcedunt. Ex eodem capite reitico quod docet Hurtado supra §. 1. videlicet terminum creatum debere fieri independentem à subiecto, & à quouis alio principio intrinsecè influente, quia totum fit ex partibus intrinsecè illud componentibus, quas principia influentia appellat Hurtado, & tamen concedit ipse posse totum creari.

5 *Creatio est productio rei ex nihilo, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto, ut eleganter expendit Anselmus in Monologio cap. 4. ita P. Suarez disp. 20. cap. 1. & ferè omnes, qui de hac re his temporibus disputant, à quibus parum, & tantum in loquendi modo discedit Vasquez supra.* Per hanc differentiam optimè secernitur creatio ab educatione, per educationem enim fit terminus dependenter à subiecto, quod supponiteductio definita actus huius in hoc, videlicet in subiecto distincta à creatione, ex vi cuius fit terminus sine aliqua dependentia à subiecto, quod creatio non supponit, est enim tantum actus huius videlicet agentis, & non in passio, quod non supponitur ad actionem creativam.

PUNCTUM II.

De distinctione creationis à principio & termino.

1 **C**ontroversia præcedenti, punct. 1. egi de distinctione actionis à principio passio, & termino, & ex ibi di-

ctis facilis est solutio eorumdem difficultatum, de qua modò specialis instituitur disputatio.

Omnes qui sentiunt actionem, quæ Deus influit in effectus dependentes à causis secundis non distingui ab ipsis, idem potiori iure dicunt de actione creativâ, cuius terminus tantum à Deo dependet. Scotus in 2. dist. 1. q. 5. *Ad questionem istam, docet creationem non distingui à principio creante, seu à voluntate Dei, & ab effectu creato.* Scotum sequutus est contra suum præceptorem Doctorem Angelicum Ferr. 1. contra agentes c. 18. §. *Ad tertium dubium.* Consentit P. Gregorius de Valentia 1. part. disp. 3. quest. 2. Punct. 1. §. *si autem creatio accipitur, ubi asserit creationem esse voluntatem Dei cum respectu seu habitudine rationis ad creaturas.* P. Vasquez 1. part. disput. 173. cap. 3. affirmat creationem tantum per rationem distingui à termino creato. P. Suarez in Metaph. disp. 29. sect. 5. & P. Molina 1. p. q. 45. art. 3. affirmant creationem esse modum realem distinctum modaliter à Deo, & à volitione Dei, & ab ipso termino creato. Hurtado disp. 12. sect. 3. asserit creationem distingui à termino, qui potest educi ex præexistenti subiecto, non tamen distingui à termino, qui necessariò debet per creationem procedere: hac ratione existimat creationem quantitatis ab illa distingui, creationem verò animæ rationalis, & Angeli identitatem habere cum proprio termino. Partim consentit Arriaga disp. 9. sect. 4. ubi asserit quod si esset creatura, quæ non possit nisi vnicè, & ab eisdem causis creari, siue hæc sint solus Deus, siue Deus & creatura creationem haberet secum identificatam; illam verò creaturam, quæ indifferens est ut creetur à Deo tantum, vel à Deo, & à causa secunda saltem ut instrumento concurrente dependere per creationem distinctam modaliter à principio, & termino. Ex his inferit creationem quantitatis distingui à quantitate, quia quantitas indifferens est ut creetur, & ut educatur, & creationem animi rationalis, & Angeli distingui ab utroque, & à principio, quia uterque potest dependere à Deo tantum creante, sicut de facto dependet vel à Deo, & ab aliqua creatura, quæ sumatur ut instrumentum ad creandum.

3 **PRIMA CONCLUSIO.** Nullius termini creatio adæquatè identificatur cum principio creativo, videlicet cum Deo creante. *Constat conclusio ex dictis de omni actione, quam probavi Controvers. præcedenti, Punct. 1. distinguendam esse à Deo, & ab omni actu intrinsecò Dei, quia quicquid est intrinsecum Deo est ab æterno, & nulla actio est ab æterno, quia omnia in tempore Deus produxit.* Nonnullas solutiones, quas aduersarij adducunt ibi impugnatas inuenies. Quibus adde neque per distinctionem virtualem, quâ Theologi decreta libera Dei, & multa difficilia in mysterio Trinitatis componunt, huius materiæ difficultatem exhaustiri, quia licet Theologi hac distinctione suffulti dicant Deum potuisse ab æterno habere actum intrinsecum voluntatis, & illum non habere absque illa mutatione intrinsecæ entitatis Dei, nullus tamen audebit asserere aliquem actum intrinsecum Dei ratione huius distinctionis in tempore incipere, sed omnes asserunt Deum ab æterno amare, & cognoscere obiectum scientiæ visionis, quod potuit non amare, & non hac scientia cognoscere. Vnde hæc inter Theologos est optima consequentia. Hoc prædicatum, seu hic actus intellectus, seu voluntatis identificatur cum Deo: ergo si existit, ab æterno existit, ita ut non potuerit in tempore incipere, licet hæc non sit legitima illatio: hic actus amoris Dei est intrinsecus Deo: ergo ita existit ut non potuerit ab æterno non existere, quia decretum liberum Dei est intrinsecum Deo, & potuit antecederet non existere, sub illa formalitate decreti efficacis, aliàs non esset liberum. Non ergo distinctio virtualis proficere potest his, qui creationem constituunt identificatam cum Deo, quia ego non infero distinctionem creationis à Deo ex eo, quod creatio libera sit, & potuerit existere, vel non existere, sed ex eo, quod in tempore incipiat, & nihil intrinsecum Deo siue liberum, siue necessarium in tempore incipit. Scio nonnullum insinuas decretum libera Dei formaliter ut efficacia in tempore incipere, qui explicandus est de decretis non secundum rationem constituentem Deum amantem, neque secundum rationem, qua constituuntur actus Dei volentis, & amantis; sed de illorum effectibus, qui in tempore incipiunt, quia per decretum ab æterno existens decrevit rem in tempore creare, quod si effectus existens in tempore pertineat aliquo modo ad constitutum decreti, quod hunc

hunc sefellit auctorem, illud constituet ab aeterno, & ex eo præcisè, quod sit futurus, sicuti constituit scientiam visionis, aliàs diceretur scientia visionis Dei in tempore incipere, & ab aeterno illa caruisse, quod absurdissimum est.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Creatio non identificatur, neque inadæquatè, cum principio creativo, ita ut consistat in termino producto, & in principio producente. Hæc conclusio probari non potest, ex eo, quod creatio in tempore incipiat, & volitio Dei sit ab aeterno, quia si creatio indissolubiler constituitur in volitione, & termino, cum volitio, & terminus non sint ab aeterno. Alij conclusionem probant ex eo, quod voluntas Dei sit creandi terminum, in qua creatio se tenet ex parte obiecti: ergo distinguitur ab actu respiciente tale obiectum. Vigent: decretum respicit terminum ut independentem: ergo independentia se tenet ex parte obiecti: ergo independentia distinguitur à volitione Dei, sed independentia est creatio: ergo creatio distinguitur ab actu interno Dei. Non premit ratio, facile enim quisque dicet volitionem Dei terminari ad substantiam termini creati, & ad independentiam negativè, hoc est, ad negationem dependentiæ identificatæ cum inhæfione, & ad creationem passivam, seu inadæquatam, & ad huiusmodi passivam, & inadæquatam independentiam, non verò ad creationem, & positivam independentiam adæquatam quæ constituitur ex obiecto decreti, & ex ipso decreto, & sicuti de actione creativâ superaddita dicimus non terminari ad rem formaliter ut creatam, sed ad rem nudè sumptam, quam ipsa creatio formaliter constituit creatam, sic de volitione adæquatè, vel inadæquatè identificata cum creatione dici potest respicere terminum, quam constituit formaliter adæquatè creatum non se tenente totâ creatione ex parte obiecti respectu volitionis, cum qua inadæquatè identificaretur creatio, sed respicere terminum & creationem illius inadæquatam tenentem se ex parte obiecti respectu decreti, cum quo creatio inadæquatè identificatur. Moueor ad constituendam rationem adæquatam creationis distinctam à volitione Dei, quia illud, quod hi auctores inadæquatam creationem vocant à volitione distinctum per se ipsum est connexum cum omnipotentia, & cum decreto terminato ad illud, ita ut implicet existere in aliqua temporis mensura, in qua decretum non existat: decretum verò etiam si connexionem habeat cum obiecto, tamen potest per aternitatem existere sine obiecto illo, quod aduersarij creationem inadæquatam appellant, decretum enim creandi Angelum in tempore ab aeterno extitit, & Angelus in tempore incepit esse, ac proinde per aternitatem decretum præcessit suum obiectum: ergo in hoc obiecto essentialiter in quacumque duratione, & pro quacumque duratione connexo cum decreto constituenda est adæquata creatio, & nihil illius in illo decreto, quod licet in omni duratione connexionem habeat cum obiecto, non tamen pro quacumque duratione, cum possit per aternitatem obiectum præcedere. Consequentiam proba: in educatione, quæ nunquam separatur à decreto efficaci Dei circa terminum educendum, in qua nulla est ratio, cur dicamus totam illam consistere in causalitate creata distincta à decreto Dei, nisi quia per se dependet à Deo, & à decreto libero Dei, ita ut implicet existere in aliquo instanti, in quo non existat decretum Dei, quod per aternitatem illam præcedet: sed idem contingit respectu termini creati: ergo eodem modo philosophandum. Si non te convincit hæc ratio, assigna aliquam propter quam dicendum sit actionem, ex vi cuius Deus cum igne calorem produceret consistere adæquatè in modo creato, & non inadæquatè in hoc modo, & inadæquatè in decreto, à quo modus iste procedit, adæquatè in modo superaddito, & in decreto Dei; eandem tibi reddam ut dicas creationem adæquatè consistere in obiecto decreti diuini, & non in obiecto, & decreto. Si dicas in diuinis generationem activam constitui ex parte principij producentis cum illo identificatam, & generationem passivam ex parte termini producti cum eodem identificatam eademque ratione in creatione procedendum est respectu termini creati, solutio præsto aderit petita ex ratione supra tradita. In diuinis æqualem connexionem habet principium producens cum termino producto, quam habet terminus productus cum principio producente, & sicuti per se coniungitur productum cum producente, ita similiter coniungitur producens cum producto, & æquè essentialè est principio producere, quam termino, produci,

& ita iure optimo dicitur terminus per se ipsum produci, & habere secum identificatam productionem, seu generationem passivam, & eodem iure dicitur principium per se ipsum producere, & generare, & habere secum identificatam productionem, seu generationem activam. Similiter constituo ego influxum actus imperantis voluntatis creatæ in actum imperatum, in coexistentia vtriusque, quia imperans potest esse sine imperato, & imperatus sine imperante, ubi autem id, quod se tenet ex parte principij non habet connexionem cum illius termino, quam terminus habet cum illo, causalitatis ratio ponenda est ex parte obiecti seu termini connexi cum principio, & nihil illius ex parte principij à termino absoluti. Ratio à priori huius doctrinæ petitur ex natura causalitatis, cuius est annexum terminum productum, & principium, quod illum producit, & ipsa ponenda est in illa entitate, quæ annexa hæc duo extrema, quapropter si æquè sint absoluta, vel æquè causalitas est ponenda: si autem connexio mutua non sit ex parte illius extremi quod per se est connexum, causalitas ponenda est, si causalitas ab extremis non distinguatur, vel si distinguatur, in illa entitate, quæ per se ipsam connectitur cum principio producente, & termino producto.

TERTIA CONCLUSIO. Creatio distinguitur à termino, qui naturaliter educitur ex subiecto. Probo: terminus ille creatur, verbi gratia, quantitas Eucharistica, potest educi, & non creari, & de facto fuit educus antequam in consecratione corrupta esset substantia panis: ergo non creatur per se ipsum, neque secum identificatam habet creationem. Probo consequentiam: quidquid conuenit alicui entitati per se ipsam, & cum illa est identificatum, ab illa separari nequit: sed creatio separatur à quantitate: ergo non conuenit quantitati per se ipsam, neque cum illa est identificata. Hoc argumentum multum premit, quotquot hanc sententiam amplectuntur. Respondet P. Vasquez supra num. 18. in his entitatibus non distinguatur terminum à creatione, quia terminus creationis est entitas per se existens, & ita ex parte termini quantitatis creatæ duo dicuntur, & entitas termini, & modus per se existendi, à quibus simul sumptis non distinguatur creatio, quia nunquam ab illis separatur, quantitas enim per se existens nunquam educitur aut est inhæfuit in subiecto. Contrà: quantitas illa cum modo perfectitatis tenentis se ex parte termini vel dependet adæquatè à Deo per se ipsam, vel per illum modum perfectitatis, quem habet adiunctum, si per modum perfectitatis, modus iste erit creatio, & causalitas, ex vi cuius dependet à Deo, si immediate, & per se ipsam ut distinctam ab illo modo, eodem modo dependebit, cum sit vnita subiecto, & illo careat modo, quia eadem remanet entitas: ergo superfluit alia educitio, imò impossibilis est in doctrina Patris Vasquez assertis adhuc de potentia Dei absoluta non posse effectum dependere per duplicem causalitatem, sed tantum per illam, quæ necessariò indiget, & sine qua nequit subsistere. Secundo: modus ille accidentalis est, vel ergo habet subiectum, vel non, si non habet iam concedis accidens sine subiecto, quod ne concederes creationem negas, & sicuti modum illum admittis facilius poteras creationem concedere. Si subiectum habet illud, erit terminus creatus, alius enim non superest: ergo terminus ille debet intelligi prius existens, quam existat modus, qui ab illo dependet: ergo actio, ex vi cuius terminus existit prius debet intelligi terminata ad terminum, qui existit ex vi illius, quam intelligatur modus ille: ergo actio respicit terminum creatum, quantitatem videlicet ut distinctam à modo illo: ergo terminus creationis non est quantitas cum illo modo, sed quantitas nudè sumpta.

Hoc argumento conuictus doctus quidam magister nostris nobilis Patris Vasquez discipulus illiusque magnus affecla singularem constituit viam. Docuit res, quæ semel à causis secundis educuntur non posse à Deo creari, quia per ipsas non creantur, aliàs semper crearentur, neque per creationem superadditam possunt creari, quia hæc repugnat. Ex hoc inferit calorem, & frigiditatem, aliaque formas substantiales, & accidentales non posse à Deo creari. De quantitate, de qua negare non potest à Deo creari in Eucharistia, asserit nunquam ab efficiente creatum fuisse productam, neque actionem educationis aut passionem terminasse, etiam quando inerat substantiæ panis, sed per se ipsam semper adæquatè efficienter dependere à Deo.

Deo, à materia autem dependebat per modum superadditum inharrentiæ, qui neque est passio, neque identificatur cum actione, sicuti quando est in Eucharistia fit in dependens, & per se modo alio superaddito perfectatis. Multis se implicat hic auctor, vt sententiam, quæ semel animo infudit defendat, à quibus difficillimè se poterit expedire: breuiter expendo quantis sumptibus hæc malè fixa machina construat. In primis tota hæc doctrinà admittit influxum ex illa quantitate non generari, neque creari per influxum secum identificatum, ex vi cuius dependet à Deo, sed per modos illos, quibus constituitur materiæ inharrens, vel ab illa in dependens, quod sic probo. Quantitas eadem per se ipsam dependens à Deo cum eadem dependentia indifferens est vt educatur, & vt creetur, & ex materia educitur quando illi aduenit modus ille, ex vi cuius dependet à materia, & creatur quando illi adiungitur modus ille superadditus, quem habet in Eucharistia: ego per hunc modum superadditum formaliter constituitur creata, & non per suam entitatem, quæ antea erat dependens à materia: ergo creatio in hoc modo superaddito consistit, & non in quantitate: ergo creatio saltem inadæquate distinguitur à materia. Virgo: dependentia, quam per se ipsam habet quantitas, vel est sufficiens vt ex vi illius existat, vel non: si est sufficiens superflue additur modus perfectatis quando est in Eucharistia, & modus alius, vt dependet à materia quando inharret substantiæ panis, quia postea dependentia, ex vi cuius entitas potest existere quæcumque alia superfluit, & naturaliter dari nequit, neque supernaturaliter in sententia P. Vaisq. & Magistri quæ impugno.

7 Dices dependentiam identificatam cum quantitate sufficentem esse vt existat, & vt dependeat à Deo, non tamen sufficentem vt dependeat à materia prima quando inharret substantiæ panis, neque vt fit per se in dependens à subiecto quando est in Eucharistia. Dependentia, quam habet quantitas in Eucharistia sufficiens est vt existat quantitas & ex alio capite non constituit quantitatē postiuē dependentē à materia: ergo ex vi illius potest existere quantitas postiuā, nullo respectu habito ad materiam: ergo non indiget modo alio, vt constituitur in dependens à materia, esse enim quantitatem independentem à materia nihil aliud est, quàm entitatem existere, ex vi cuiusdam influxus nullo modo materiam respicientis. Dices hanc esse independentiam negatiuā, terminum autem creatum habere independentiam aliam postiuā. Contrā: deme independentiam aliam postiuā, & da mihi terminum existentem ex vi postiuū influxus sine vilo respectu ad subiectum, & nihil in illo desiderabis, vt ita existat, vt deficiente, vel non deficiente subiecto, eodem modo perseueret, quia illius existentia, vel negatio eiusdem erit per accidens termino creato: quid ergo independentiæ præstabit modus ille postiuus, quem tu fingis? id vnum aduerte, ne frustra modos istos fingas, hoc quod est non depēdere formaliter semper esse quid negatiuū, & illam entitatem dici independentiam postiuā, ex qua oritur negatio dependentiæ, in quo sensu necessarid independentia dicendum est, quicumque influxus qui nullum dicit respectum ad subiectum, & ex vi cuius adæquate potest existere effectus, quia eo ipso, quod effectus existens constituitur existens sine postiuo respectu ad subiectum, subiecto non indiget, ex quo oritur negatio postiuæ dependentiæ à subiecto. Illud quod dicebatur videlicet influxum identificatum cum quantitate sufficentem esse vt dependeat à Deo, non verò vt dependeat à materia, cui inharret, dum quantitas est cum substantia panis, breuiorem, sed non leuiorem habet impugnationem. Influxus ille, ex vi cuius quantitas sufficenter depēdet à Deo, vel est sufficiens vt ex vi illius quantitas existat, vel est non sufficiens: si est sufficiens est adæquate productio quantitatē, quia postea productione adæquata cuiusvis effectus nihil potest desiderari ad illius existentiam: si non est sufficiens, nō erit productio adæquata: ergo productio adæquata quæritur, nō erit identificata cū quantitate.

8 Peregrinum est etiam in scholis dici dari influxū quemdam seu dependentiam quantitatē à materia, qui non sit actio, neque passio, neque ego scio quid in illo desideretur vt passio, dici posset. Si dicas desiderari identitatem cum actione facilius percipi poterit passio ab actione distincta, quam illa dependentia tenens se ex parte materiæ, quæ neque sit actio, neque passio. Adde dependentiam illam formæ à materia non solum passionem, quia ex vi ipsius formæ à materia dependet, esse dicendam, sed etiam actio-

nem, quia ipsa dependentia à Deo procederet tanquam à principio effectiuo, media qua Deus diceretur principium efficiens termini, quem dependentia respiceret, quia esse principium efficiens nihil aliud est, quàm esse principium, à quo efficienter procedit causalitas, ex vi cuius terminus existit. Demum contra modum perfectatis, quem constituit, hæc opinio in quantitate creata redeunt argumenta, quæ supra contra eundem faciebam, scilicet non habiturum subiectum, vel si illius subiectum est terminus creatus, hunc debere supponi prius naturā ad modū istum, & consequenter actionē, ex vi cuius producebatur.

Facilius defenderetur creationem identificatam cum quantitate si diceretur, quantitatem per se ipsam creari, & adhuc dum est vnita materiæ panis esse creatam eadem creatione, qua est dum existit in Eucharistia, quod posset componi cum miraculo Eucharistico, quia etiam si quantitas esset creata, non posset sine miraculo extra subiectum constitui, quia illius subiectum videlicet materia prima à nullo agente naturali posset destrui, & subiecto permanente non posset naturaliter pelli ab illo, quia quantitas nullam habet formam impossibilem, ex vi cuius possit expelli à subiecto, quod informat, quam si haberet melius expelleretur, vel saltē aequē benè modo quādo est educata, & casu, quo esset creata. Hanc ego tenerē viā si cogeret defendere non posse dari creationē à termino distinctā, verum non ad has trahor angustias, idē affirmo cum cōmuni sententia quantitatem educi ex materia, dum illi est vnita, & in Eucharistia creari, per creationē illi superadditā.

QUARTA CONCLUSIO. Possibilis est terminus per se ipsum creatus, ita vt de potentia Dei absoluta non possit non creari: possibile esse creationem identificatam cum termino constat ex dictis Controuerſ. præcedenti, Punct. i. vbi probaui non esse de conceptu actionis distinctionem à termino, ex quo infero, non esse de conceptu actionis creaturæ, si enim aliqua actio potest identitatem habere cum termino, nihil in creatura speciale reperitur, per quod hæc illi identitas repugnet, neque ineductiua valebit aliquid speciale excogitari, ratione cuius habet capacitatem, quam non habeat creatura ad habendum cum termino identitatem. Talem terminum non posse de potentia Dei absolute existere nō creatum constat ex rationibus, quibus probauimus in conclusione præcedenti non posse identificari creationem cum termino, qui potest non creari, quarum præcipua petitur ex separatione creationis quæ signum est evidens distinctionis: ergo terminus identificatus cum creatione non poterit ab illa separari: ergo non poterit non creari. Dixi terminū hunc nō posse non creari, nō tamē dixi termino huic educationē repugnantā, quia adhuc dubitant recēiores an entitas per se ipsa creata possit per aliquid superadditū educi, de quo Punct. 4.

QUINTA CONCLUSIO. Omnis terminus, qui potest creari à Deo tantum, & à Deo, & à creatura per actionem, ex vi cuius vnice producit non habet secum identificatā creationē. Probo clarè: terminus iste potest depēdere ex vi huius, vel illius creationis: ergo non depēdet ex vi creationis secū identificatā, quia creatio identificata cum termino semper esset eadē, dum esset idē terminus. Dixi per creationem, ex vi cuius vnice producit, quia qui sentiūt terminum per se ipsum creatum à Deo posse per actionem aliam superadditam simul educi, facilius dicent posse eundem retenta creatione secum identificata creari à Deo & ab alia causa per aliam creationem superadditam.

SEXTA CONCLUSIO. Possibilis est terminus, cui repugnet educi ex aliquo subiecto, & terminare actionem creaturam procedentem ab aliquo principio etiam inadæquate distincto à Deo, qui creetur per actionem superadditam procedentem à Deo. Probo hanc conclusionem: aliud est entitatem non posse non dependere ab hac causa, & non posse dependere ab alia, aliud dependere ab ista formaliter per suammet entitatem: ergo ex eo, quod non possit non dependere hic terminus à Deo creante, & quod non possit dependere ab alia entitate non infertur per se ipsam formaliter dependere. Antecedens probo: quilibet creatura eo ipso, quod creata sit, habet repugnantiam ad existendum sine dependentia à Deo, & tamen saltem illa, quæ producit à Deo, & à causa secūda, & posset produci tantum à Deo dependet ab illo per aliquid superadditum: ergo non rectē infertur ex eo, quod non possit non dependere ab hoc, dependere ab illo per suammet entitatem. Neque ex eo, quod non possit dependere ab alio

alio principio nisi vnicè ab isto, posset hæc fieri illatio, quia ex eo præcisè, quod non habeat virtutem terminandi causalitates distinctas ab illis, quæ ab hoc principio procedunt, etiam ab hoc non dependeat per se ipsam non poterit ab alio procedere: ergo neque hoc, quod est non posse non dependere ab hoc principio, neque hoc, quod est non posse dependere ab alio arguit dependentiam identificatam huius termini cum hoc principio. Neque eo eo quod in his entitatibus non possit separari creatio à termino licet inferri identitatem cum termino, licet enim hæc sit optima consequentia: separantur: ergo non sunt idè, hæc non est legitima: non separantur: sunt idem, possunt enim dari entitates ita inter se connexæ ut non obstant illarum distinctione separari non possint. Qua solutione subsistere poterit doctrina tradita etiam respectu entitatis, quæ tantum posset ex vi vnius creationis produci à Deo, non tamen id necessum est concedi respectu entitatis, quæ non potest exillere nisi creata tantum à Deo tantum à principio adequato, quia adhuc de hac entitate dici potest, posse separari ab hac, & illa creatione determinatè sumpta, licet non collectivè ab omni creatione, sicuti de præsentia quantitatis multi sentiunt, asserentes non posse corpus adhuc de potentia absoluta sine præsentia exillere, tamen distinctionem inferunt inter corpus, & præsentia ex eo, quod à quacumque præsentia possit separari.

13 Obiic. Hurtad. Angelus per suam entitatem est independentis à subiecto: ergo non indiget creatione distincta. Probat consequentiam ex eo quod effectus formalis creationis est reddere terminum independentem à subiecto. Respondeo effectum formalem primarium creationis esse, ut ex vi illius existat effectus, ex quo resultat effectus secundarius, videlicet terminum illum non habere subiectum, seu repugnantia in termino ut dum existit ex vi talis creationis à subiecto dependeat. Ex his duobus effectibus primarium præstabit Angelo creatio ab illo distincta, item secundarium, quia ex eo, quod Angelus creationem terminet est impeditus & constituitur incapax dependendi à subiecto, licet ex se incapacitatem habeat ad talem dependentiam, quia effectus negativus potest à pluribus formis præstari, possunt enim esse plura impedimenta ad æquata ad vnam formam positivam. Verum est creationem in Angelo non destruere in illo capacitatem dependendi à subiecto, quia illam non habebat, tamen illum iam ex se incapacem habendi dependentiam hanc, iterum incapacem constituit, taliter ut si ex sua natura dependere posset à subiecto, ex vi creationis haberet non posse ab illo dependere.

14 SEPTIMA CONCLUSIO. Verisimilius est, de facto creationem animæ rationalis, & creationem Angeli ab illis distingui. Trado hanc conclusionem magna cum formidine, quia nihil firmum pro altera parte contradictionis invenio. Trahor in istam à prioritate creationis, quam agnovimus in quâritate Eucharistica, & reliquarum actionum, quas omnes (demptis vitalibus intentionalibus) distinctas agnovimus: ergo eodem modo possumus philosophari de aliis actionibus existentibus, quas non novimus. Quod si in his specialem habemus rationem, quia experimur posse ab hoc principio, & ab illo, ex vi huius, illiusve actionis dependere ex eodem fundamento paritatem desumo: termini, quos hucusque potuimus experiri, dependere possunt ab eadem causa ex vi huius, vel illius actionis: ergo idem erit de aliis existentibus creatis, qui de facto dantur, quorum notitiam non possumus experiri acquirere: ergo sicuti termini producti, quos hucusque experti sumus à productione ipsorum distinguuntur, sic erit de aliis creatis existentibus, experientia enim non solum ducit in cognitionem illorum, quæ experimur, sed aliorum similium: si enim à paritate multa in Philosophia non affirmamus, innumera nobis supersunt omni fundamento destituta ad alteram contradictionis partem affirmandam. Ex quo fundamento dicis albedinem vni mediâ vniione superaddita, & posse à subiecto separari, nisi id in quantitate experiris? Ex quo capite affirmabis passionem superaddita, intellectum & voluntatem, si ab animo distinguuntur, produci mediâ actione, & posse ex vi huius, vel illius actionis produci, nisi à paritate illorum accidentium, in quibus distinctionem actionum potes experiri, quæ in his non nisi à paritate innotescere potest. Si non acquiescit animus partem, quam malueris defendendam elige, quam facilius defendere, quam statuere poteris.

PUNCTUM III.

An creatio à termino distincta subiectum habeat.

Præcipua difficultas, quæ Doctores coegit ad negandam actionem creaturam distinctam à termino desumitur ex natura accidentis, quæ necessario connotat subiectum, cui inhaeret, ac proinde si daretur actio creatura deberet esse accedens propriumque subiectum respicere, quod repugnat conceptui quidditativo actionis creaturæ ut iam proba. Actio creatura si haberet subiectum, vel esset distinctum à termino, vel esset ipse terminus: non distinctum, quia si subiectum distinctum à termino respiceret, esset actus huius in hoc & à passione non distingueretur. Deinde quia nullum apparet subiectum à termino distinctum, creatio enim quantitatis tantum respicit quantitatem, si enim subiectum aliquod respiceret ab illo dependeret quantitas, ad quam terminaretur hæc actio, & ex vi illius non creata, sed educta diceretur. Terminum non potest creatio tanquam subiectum respicere, probatur enim Controversia præcedenti puncto 3. actionem non posse subiectum in termino: ergo nullum subiectum potest habere creatio: ergo non potest esse accedens: ergo non potest esse actio distincta à termino. Neque dici potest creationem esse modum substantiali, quia omnis actio à termino distincta est propter illum, & essentialiter ad illum ordinatur tanquam ad id, propter quod actio intenta est in rerum natura: ergo non est substantia, cuius conceptus est, esse per se, & propter se intenta. Secundò si respectu termini substantialis actio posset excogitari, hanc respectu termini accidentalis concedi omni probabilitate alienum est.

Propter hanc rationem nonnulli dixerunt creationem respicere tanquam subiectum proprium terminum, à quo in genere causæ materialis dependet, & se protegit mutua dependentia in diverso causarum genere, affirmantque creationem esse priorem termino in genere causæ efficientis, & posteriorem in genere causæ materialis. Probaui hanc mutuam dependentiam in nullis entitatibus admitti posse, sed adhuc admissa in aliis causis non posse reperiri inter causalitatem, & terminum, quia idemmet terminus esset prior, & posterior se ipso, & à se ipso dependeret. Melius respondetur actionem creaturam esse accedens non tamen respicere subiectum, à quo in genere causæ materialis dependeat. Ad rationem desumptam ex natura accidentis dico non esse de conceptu accidentis respicere subiectum, à quo in genere causæ materialis dependet, ut probabo in Metaphysica, Controversia 6. Punct. 1. sed ordinari ad aliud propter quod intentum sit à natura, ut latius explicabo loco citato. Tradunt doctrinam hanc Soar disp. 20. Metaphysic. sect. 5. n. 27. Hurtadus disp. 12. sect. 4. Arriaga disp. 9. sect. 3. subiect. 4.

Obiicies. Actio creatura est modus termini: ergo ab illo dependet, non in alio genere causæ distincto à genere causæ materialis: ergo in hoc genere ab illo dependet. Respondeo, creationem esse modum termini, & ab illo dependere non tanquam à causa, sed tanquam ab extremo, cum quo habet necessariam connexionem, licet illum non supponat prius natura in aliquo genere causæ, sicuti vniō integralis partium quantitatis dependet ab extremis unitis, cum quibus est connexa, non tamen in aliquo genere causæ ab illis dependentiam habet. Idem dico de modo vniōis essentialis educto ex materia respectu formæ. Rationes aliæ, quæ contra nostram conclusionem adducuntur facillimè ex doctrina tradita solui possunt.

PUNCTUM IV.

An virtus creatura creatura competere possit.

Ata se offerebat disputationis materia, si vellemus rationes omnes, quæ pro negatiua parte quæstionis præfixæ à multis adducuntur, quæ idè plures quia inefficaces omnes, cum enim nullâ illarum acquiescat animus ad aliam investigandam quâcumque audita semper convertitur. Adducam præcipuas, quas apud doctores inveniunt, & iuxta propriam sententiam quæstionem definiam, quæ procedit de virtute naturali, & obedientiali ad creandum.

§. I.

Aliorum placita ipsorumque fundamenta.

Ex doctoribus Scholasticis vnus fuit Durand. in 2. dist. 1. quæst. 4. qui negauit ad creandum requiri virtutem infinitam, & consequenter repugnare creaturæ aliquid efficere absque subiecti mutatione. Aliquantulum huic sententiæ fauet Gabr. in 2. dist. 1. quæst. 4. art. 2. vbi licet asserit creaturam non posse creare, dicit huius rei rationem reddi non posse, nisi petitam ab experientia, quæ constat hanc esse creaturarum conditionem, quæ transgredi non potest. Gabrielem rogarem quando, quomodoque expertus sit vnum Angelum alium non creare. His non parum adhaeret Arriaga, qui asserit disput. 1. sect. 5. subiect. 2. nulla ratione probari repugnantiam creationis procedentis à principio creato, & probabilis apparere posse à Deo produci creaturam aliquam habentem virtutem ad creandum, non solum vt causam instrumentalem, sed etiam vt causam principalem. Communis Scholasticorum sententia fert repugnare creaturam habentem virtutem, & causam principalem creaturam, ita Mag. in 4. dist. 5. & Diu. Thom. 1. part. quæst. 45. artic. 5. & apud hos plures, Scotus in 4. dist. 1. quæst. 1. quem sui sequuntur. Ocham in 2. quæst. 7. Henr. quodlib. 4. quæst. 37. & Egid. quodlib. 5. quæst. 1. Eandem sententiam amplectuntur Pater Vasquez, 1. part. disput. 175. c. 2. P. Soar in Metaph. disp. 2. sect. 2. P. Hurtad. disp. 12. sect. 6. P. Albert. tom. 1. coroll. quæst. 17. Theolog. ex primo principio philosophico, & alij innumeri. De potentia obedienciali creatiua negant D. Thom. suprâ, Scot. ibi Caiet. 3. part. quæst. 62. Bonf. 5. Metaph. cap. 2. Vasquez suprâ, P. Granad. 1. part. ad quæst. 44. & alij plurimi. Creaturam posse à Deo eleuari vt instrumentum ad creandum defendunt Soar. ibid. sect. 3. num. 9. P. Albert. tom. 1. quæst. 1. Theologica in 1. coroll. ex 2. princip. philosoph. num. 14. Pater Hurtadus suprâ, & Arriaga ibidem.

Probat Angelicus Doctor nullam causam creatam posse virtutem habere creatiua, hac ratione. Effectus vniuersalissimi tribuendi sunt causæ vniuersalissimæ, scilicet Deo: sed terminus creationis est vniuersalissimus, quia est ratio entis: ergo tantum potest tribui Deo causæ vniuersalissimæ illius. Hanc rationem difficilem putant Hurtad. & Arriaga, suprâ: obicit iste vniuersaliorum non esse terminum creationis, quam generationis, quia non est vniuersalior Angelus terminus creationis, quam aquæ gutta generationis terminus. Additque obicere esse quid sit creationem terminari ad rationem entis, cum tantum deferat creatio, & generatio ex eo, quod hæc subiectum respiciat, & non illa. Ibidem ostendit ille: asserit creationem non terminari ad rationem entis abstracti, sed ad rationem entis contracti ad tale ens, quia ratione generatio similiter terminatur ad ens, quia terminatur ad tale ens. Neque vlla est actio generatiua, seu creatiua, quæ terminetur ad rationem entis abstractam, sed omnis actio terminatur ad terminum singularem, & contractum ad talem entis rationem. Assentior doctrinæ adductæ ab Hurtado, & Arriaga, sed existimo abs re adduci ad rationem Diu. Thom. expendendam. Asserit Angelicus Doctor creationem terminari ad ens eo sensu, quo sæpe dicit causam primam concurrere ad rationem communem entis, & non ad rationes speciales, hoc est virtutem Dei se extendere ad omnia singularia, quibus inest prædicatum entis, & non circumscribi aliqua ratione speciali, sicuti reliquæ causæ creatæ, quarum effectus non æquæ se extendunt ad ens, sed continentur intra certam speciem: sic ignis potest producere singularia, quibus inest hoc prædicatum ignis, non verò illa, quæ hoc prædicato non gaudent. Eodem sensu dicimus potentiam visiuam seu visionem ferri in colorem non quia aliquando ratio abstracta coloris aliquo percipitur actu, sed quia varij actus singulares, seu diuersæ rationes possunt terminari ad omnia indiuidua contenta sub ratione communi coloris. Sic existimat Sanctus Thomas virtutem creatiua terminari ad rationem entis, ita vt eo ipso, quod hæc causa habet virtutem creandi, illam possit exercere respectu omnium entium, & in eodem sensu asserit creationem respicere vniuersalissimum terminum, non quia hæc numero creatio rationem communem respiciat, sed quia creationes, quæ possunt à virtute creatiua pro-

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

cedere possunt attingere quicquid est creabile, quia virtus creatiua refertur ad creabile, vt creabile est, sicuti potentia visiva ad colorem, vt color est, & sicuti hæc eo ipso, quod respiciat colorem vt color est, potest quicumque colorem singularem respicere, ita eo ipso, quod respiciat creabile vt creabile, potest quodcumque obiectum creabile producere. Hac ratione docuit Sanctus Thomas Angelum non posse creare sibi similem, quia posset creare omnes Angelos. Id mihi in hac ratione difficile est, cur quæcumque virtus creatiua debeat respicere tanquam obiectum omne creabile vniuersalissimè sumptum, & non possit respicere aliquod speciale genus creabilium, sicuti virtus generatiua hominis non respicit omne generabile, sed certam speciem generabilem.

Secundam rationem sic efformant Henr. & Ric. Inter ens, & nihil est distantia infinita: ergo requiritur infinita virtus vt aliquid ex nihilo extrahatur ad rationem entis. Antecedens probatur: maior distantia est inter ens, & non ens, quam inter ens positium & positium, sed inter Deum, & hominem est distantia infinita: ergo inter hominem, & non hominem erit etiam distantia infinita. Cōfirmatur: esse, & non esse distant contradictoriè: ergo summè: ergo non potest distare magis Creator à creatura, quam creatura à suo extremo contradictorio: ergo sicut Deus distat à creatura infinite; ita creatura distabit infinite à nihilo, quod est sui contradictorium. Si discursus iste rectè inspicatur, eo tendit vt probet nihil posse produci à virtute finita, non solum per actionem creatiua, verum neque per generationem quod sic ostendo. Quicumque effectus producatur sit ex nihilo sui, siue fiat ex subiecto, siue ex nullo præsupposito subiecto, quod fieri ex nihilo dicitur respectu termini creati: sed nulla entitas opponitur contradictoriè cum nihilo subiecti, sed cum nihilo sui, verbi gratia, calor non opponitur contradictoriè cum nihilo subiecti, in quo potest recipi, sed cum nihilo eiusdem caloris: ergo quando calor producitur ex aliquo subiecto & ex nihilo sui, extrahitur in illa productione ex contradictoria distantia, quam intendit argumentum suprâ factum: ergo non potest hoc fieri, neque calor extrahi ab extremo infinite distant nisi virtute infinita: ergo non potest calor produci adhuc dependenter à subiecto, nisi à Deo infinite potente.

Huius rationis fundamentum acutè euertunt Scot. & Durand. hac ratione. Distantia inter extrema immediata, tanta potest esse præcisè quantum vnum extremum est maius altero, quia dum medium non est inter vtrumque extremum nulla potest esse distantia nisi excessus supra alterum: sed vnum extremum tantum potest aliud excedere ratione totius suæ entitatis: ergo si tota sua entitas non sit infinita, sed finita, excessus non erit infinitus, sed finitus. Secundò eatenus distat non esse hominis ab esse hominis quatenus deficit ab esse quod habet homo: sed esse, quod habet homo est finitum: ergo tantum deficit ab esse finito, quantum deficit finitè, nihil enim potest ab esse finito per purum non esse illius infinite deficere. Vltimò impugnatur hæc ratio. Creatio termini ex nihilo tantum attingit entitatem posituiam termini: hæc est finita & limitata: ergo tantum attingit quid finitum, & limitatum, quicquid sit de distantia ipsius termini à nihilo, quia distantiam hanc non attingit creatio, sed tantum vnum extremum illius, distantia autem cum sit interiacens inter extrema, debet vtrumque dicere, videlicet nihilum termini, & ipsum terminum, quorum creatio tantum attingit extremum positium, non negatiuum, seu nihilum, seu negationem termini, quia negatio tantum potest attingi per actionem tanquam terminum à quo, vt notum est, quia in se ipsa actionem non terminat vt terminus ad quem, neque illius est subiectum: vbi autem non est subiectum, quod transeat, terminus à quo esse non potest. Ex his facillè est argumentum dissoluere, admissa enim distantia infinita inter nihilum termini creati, & ipsum terminum creatum non arguitur virtutem creatiua fore infinitam, quia hæc tantum attingit extremum finitum distantie, non vtrumque, in quo distantia consistit vt dictum est. Secundò falsum est distantiam inter nihilum termini creati, & ipsum terminum esse infinitam, vt iam ostendidi. Ad confirmationes adductas dico extrema contradictoria habere tantum oppositionem, quæ potest esse inter ipsa, non tamen vnum extremum habere summam distantiam

E b

a b

ab altero, quam potest habere à quocumque alio, magis enim distat esse hominis ab esse Dei, quam esse hominis à non esse ipsius, quia à non esse hominis tantum distat secundum suum esse hominis, & ab esse Dei secundum infinitas creaturas possibiles perfectiores homine, & imperfectiores Deo, & secundum infinitum Dei esse.

6 Tertia ratio est Caietani, quam sic format: Quando duo principia concurrunt ad eundem effectum, quo magis decrescit virtus vnius magis debet accrescere virtus alterius respectu eiusdem effectus, sed in actione creatura causa materialis decrescit in summum vsque ad non esse sui: ergo virtus actiua debet crescere in summum vsque ad sui perfectissimum: ergo debet attingere perfectionem infinitam: ergo virtus finita, & limitata non potest esse principium creationis. Respondeo deficiente causâ materiali principium efficiens debere supplere virtutem illius, & influxum, quem causa materialis præstaret, ex quo inferitur virtutem effectiuam debere esse infinitam, quia si principio, quod cum causâ materiali poterat producere effectum, totidem perfectionis accrescat, quod haberet causa materialis, non idem infinitè perfectum euadet, quia perfectiones duplicis causæ create effectiuæ, & materialis simul sumptæ non æquivalent simplici perfectioni infinitæ. Ad formam argumenti. Respondeo tantam perfectionem debere addi principio effectiuo, quanta deficit in materiali, in hoc autem non deficere perfectionem infinitam, cum tota illius perfectio finita sit, & ita non debere addi principio effectiuo infinitam perfectionem. Idem dico de influxu, cum enim influxus causæ materialis, & effectiuæ vnus, & idem sit finitus, & limitatus, influxus principij creatantis, qui loco vtriusque est abrogandus in influxum principij suppleturus non debet esse infinitus, sed finitus esse debet, sicuti est de facto influxus, quem Deus præstat respectu cuiusvis effectus creati.

7 Quarta ratio est Scoti, quâ vtitur Vasquez. Si aliqua virtus creatura daretur, deberet esse spiritualis, materialis enim cum à materia dependeat non potest non operari dependenter à materia, virtus autem spiritualis operatur media volitione, quæ cum accidens sit improporcionata est ad actionem creaturam. Possent responderi non esse de ratione rei materialis dependere à materia, potest enim dari corpus simplex, quod à materia non dependeat, & forma materialis creata, quæ licet ordinem dicat ad materiam & ad illius dispositiones, sicuti rationalis anima, non dependeat ab aliqua materiali causâ, à qua formâ posset alia similis creati. Sed esto, possibilis non sit virtus creatura, quæ spiritualis non sit, & necessariò media volitione hæc sit operatura. Volitio non est virtus, à qua physice operatio procedit, sed tantum conditio applicans virtutem ad operandum: ergo quamvis accidens sit, potest conducere ad creationem non tanquam formalis ratio cauandis, sed tanquam virtutis applicatio, seu determinatio, sicuti conducit approximatio localis causæ substantialis, quæ consistit in præsentia accidentali ad effectum substantialem producendum.

8 Quinta ratio est P. Soarij, qui ex eo, quod nulla ex existentibus creaturis virtutem habeat creandi, inferit, non esse possibilem talem creaturam, quia si talis creatura possibilis esset constitueret alium gradum, & ordinem præter eos, qui nunc sunt, quia haberet distinctum, & altiore operandi modum: ergo pertineret ad perfectionem vniuersi vt esset talis gradus: dicendum ergo possibilem non esse talem creaturam, ne dicamus vniuersi ordinem esse imperfectum, & mancum. Confirmat hanc rationem auctoritas D. Thomæ, qui eadem probat i. p. Deum Angelos creasse. Rationem hanc valde sensatam dicit esse N. Albertinus, quam inefficacem esse sic ostendo. Possibiles sunt plures species creaturarum longè perfectiores his existentibus: ergo non rectè inferitur: non existit creatura, quæ habeat hanc virtutem: ergo non est possibilis, alias non posset Deus creaturas diuersi ordinis existentibus perfectiores producere, quod admitti nequit, vt probabo Controuersia sequenti. Neque in principiis eiusdem Soar hæc consequentia firma esse potest, cum ipse concedat possibile esse corpus simplex carens compositione essentiali materiæ, & formæ, licet de facto non detur, & sit diuersi ordinis ab his, quæ existentia cognoscimus. Ad auctoritatem D. Thomæ qui hac ratione vtitur ad probandum dari in rerum natura Angelos existentes, respondeo in materia de qua agebat D. Thomas rationem hanc esse valde pro-

babilem licet Metaphysicè intentum non includat, quia multum perfectionis deesset vniuerso, si Angeli non essent in illo creati, qui valde sunt necessarij ad hominum custodiam, cæterorum gubernationem, & alia plurima, creatura autem, quæ virtutem haberet creandi est perfectior daret vniuerso, non tamen ita necessariam, sicuti est illa quæ mundo accrescit ex Angelorum creatione. Inquires, an si talis creatura daretur, esset perfectior Angelis. Respondeo rem esse incertam, quia etsi illos superaret in modo producendi effectus, forsitan non posset producere effectus æquè perfectos, ac producit Angelus, neque haberet alia prædicata æquè perfecta ac Angelus, & ita excessus perfectionis in modo producendi posset compensari, & excedi ex perfectione effectiuâ, & ex aliis prædicatis, ita vt omnibus pensatis perfectior esset Angelus non habens virtutem creaturam illa creaturâ hac virtute gaudente.

9 Sexta ratio est P. Hurtadi, quam sic expendit. Omnis actio est proportionata modo essendi, quam habet illius principium, sed nulla est entitas creata, quæ non habeat aliquam compositionem, vel ex materia, & forma, vel ex subiecto, & accidenti, vel ex natura & supposito: ergo nulla creatura potest habere aliquam actionem, quæ non sit pars alicuius compositionis, vel subiectum illius: sed creatio nullam facit compositionem, neque tanquam forma neque tanquam subiectum: ergo non potest procedere à creatura. Hæc ratio nihilo magis aliis præstat. Do omnem virtutem productionis habere aliquam compositionem, parco illationi, & primum consequens admitto, negotamen actionem creaturam ad aliquam compositionem non pertinere, quia in primis ipsa in se potest habere compositionem integram, si ad terminum integraliter compositum ordinetur. Secundò potest esse subiectum suæ præsentia. Item durationis, & relationis, in opinione, quæ admittit durationem, & relationem esse accidentia realiter à subiectis distincta.

§. II.

Propria sententia.

10 **A**firmo nullam creaturam existere neque possibilem esse, quæ virtutem habeat creaturam, rrahit me ad hanc conclusionem etsi non forti aliqua ratione suffultam auctoritas Patrum, & scholasticorum à quibus sine gravissimo fundamento non licet recedere, in præsentem autem licet rationem nimis efficacem pro hac sententia non inuenerim nullam vidi, quæ oppositam positionem suadeat. Probo conclusionem ex D. Cyrillo Alexand. lib. 2. contra Iulianum: *fnac: essanatura sunt ea, quæ propria sunt solius, & vniuersi summe substantie. Quorum vnum esse dicimus efficaciter producere posse vt creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.* Tradit eandem conclusionem Augustinus lib. 12. de ciuitate Dei cap. 24. & 3. de Trinit. cap. 8. *Nec boni (verba sunt Augulini,) nec Angeli mali possunt esse creatores alicuius rei, & cap. 15. lib. 9. de generatione ad litteram: Create naturam nullus Angelus potest neque seipsum.* Athanasius serm. 3. contra Arianos sic habet: *Administrare creaturam, & seruorum est, conducere autem, & creare solius Dei, eiusque Verbi, & sapientie.* Ad affirmandum creaturas quæ de facto dantur virtutem non habere creaturam, negatio tantum indigeo fundameto, quod simul cum Doctorum, & Patrum auctoritate firmissimum est. Illud esto, nullam esse rationem, vel leuem coniecturam quæ suadeat alicui enti creato virtutem inesse creandi: ergo non sine magna temeritate potest dici dari de facto creaturam potentem eare, vt enim sæpè dixi ad non concedendam de facto virtutem existentem sufficit nullam esse rationem, quæ illius existentiam propugnât, præcipue cum tanta Doctorum, & Patrum auctoritas illam impugnet.

11 Circa creaturas possibiles difficile admodum est rationem reddere, cur non possit dari aliqua hac virtute prædita. Vidimus rationes supra adductas inefficaces esse, aliam propono. Non potest dari creatura, quæ operetur immanenter nisi per actionem receptam in ipsa: ergo non potest dari creatura, quæ operetur transeunt, nisi per actionem in alio subiecto receptam. Probo consequentiam: sicuti non est de ratione actionis transeuntis recipi in subiecto, si quidem Deus per actionem transeuntem in nullo subiecto receptam operatur, ita non est de conceptu operationis immanentis recipi in subiecto, à quo procedit, Deus enim immanenter operationes intelligendæ & amandæ

amandi exercet, quæ non recipiuntur in Deo, sed cum illo identificantur: ergo hoc quod est non posse creaturam operari immanenter, nisi per actionem, quæ subiectum recipiat non oritur ex prædicato immanentie abstractè sumpto, sed ex eo quod talis actio à creatura procedat: ergo eo ipso, quod actio procedat à creatura petit recipi in subiecto. Ergo implicat procedere actionem aliquam à creatura, quæ non exigit recipi in subiecto: ergo implicat à creatura procedere creationem, cuius conceptus quidditativus est independentia à subiecto. A priori potest desumi ratio ex natura agentis creati, quod ex ipso quod creatum est, est capax receptionis passivæ, & potest esse subiectum aliquorum accidentium, (quod intendunt, qui dicunt omne ens creatum esse immersum potentialitate, seu habere aliquid potentialitatis, & non esse purum actum) eo ipso quod in se sit capax receptionis principii est actionum, quæ in se sint receptiones, & subiectum exigant, in quo per se ipsas recipiantur. Ex quo provenit actionem immanentem procedentem à creatura debere recipi in proprio subiecto, non præcisè quia immanens sit, sed quia ex eo, quod sit actio procedens à principio receptionis capaci recipi potest, & eo ipso, quod sit immanens recipienda non est in subiecto distincto à principio; quibus sit in ipso principio recipiendam esse. Non me late plures solutiones, quæ possunt huic rationi adhiberi, quod attendas obsecro, si illam impugnes: verumtamen illa vtor, quia nullam aliam cum maiori probabilitatis specie invenire potui, & me cogit Doctorum, Patrumque consensus conclusionem traditam non deferere, quapropter dum aliam efficaciorē rationem non inuenio, licet non animus omnino huic acquiescat, disputationi super sedeo, nolo enim aliā destitutis hanc solutionibus, impugnationibusve inquietare.

12 Creaturas existentes non posse assumi ut instrumentum ad creandum mihi certum est. Non moueor ratione, quæ alij videntur, videlicet instrumenta debere aliquid præuium ad actionem operari, quod putant esse contra rationem creationis, quia falso dicunt quancumque præuiam operationem esse contra rationem creationis, plures enim dispositiones præcedunt ex parte materie ad animi rationalis creationem, cum hac enim tantum opponuntur dispositiones, quæ subiectum ad receptionem passivam termini præparant. Secundo: quidquid sit de natura instrumenti inquiratur an possit dari creatura, quæ possit per modum principij inadæquati determinati à Deo concurrere ad creationem, addita à Deo non solum tanquam à causa prima, sed tanquam ab alio comprincipio inadæquato specialiter concurrente. Cui difficultati non satisfic ex eo, quod instrumentum debeat aliquid præui operari, quia si hæc est instrumenti natura, non inquiri de instrumentalit, sed de causa inadæquata minus principali adiuta ab alia magis principali. Censeo creaturas de facto existentes non ita concurrere posse, neque posse eleuari à Deo ad creationem, quia illis innata, seu obediencialis virtus non est ad creationem. Vide dicta Controuersia 9. ubi probaui, non esse admittendas virtutes obedienciales in creaturis distinctas ab illis, quas à posteriori nouimus, & sine fundamento multiplicandas non esse, cum autem nullum sit fundamentum, ex quo possimus has obedienciales potentias in creaturis ad creationem agnosce-re, illas negare tenemur. De creaturis possibili-bus est difficultas an repugnet creatura cum potentia obedienciali ad creandum: in negatiuam partem feror, vix enim repugnantiam aliquam inuenimus respectu creaturæ naturaliter potentis creare, quod si velis adhuc repugnare potentiam obediencialem respectu creationis, dicito esse de conceptu actionis procedentis à quocumque principio creato etiam inadæquato, & obedienciali, exigere subiectum, in quo recipiatur, aliāve quære rationem, ego enim illam non inuenio.

PUNCTUM V.

De his, quæ possunt creari.

1 Materiam primam, & Angelum creari, est per se notum, cum enim materia prima subiectum aliud non supponat, non potest fieri ex præsupposito subiecto, eadem est ratio de Angelo, qui est entitas simplex, & com-

Franc. de Quiedo, Philosoph. tom. 1.

pleta non ordinata ad componendum aliquid totum constituendum ex ipso & ex præsupposito subiecto. Idem eademque ratione dicendum est de toto corporeo simplici: quod dari possit probaui Controuers. 5. Rationalem animum creari probat efficaciter illius incorruptibilitas, & independentia, quam habet à materia: item illius natura spiritalis, quæ naturaliter à subiecto materiali dependere non potest. Reliquas formas tam substantiales, quam accidentales educi ex præsupposita materia, siue sint res siue modi, est certum apud omnes, quod probaui Controuers. 3. Punct. 4. Patentur etiam omnes, formas substantiales & accidentales, quæ res sunt & non modi posse creari. Probant à paritate ex quantitate, quam sine materia credimus conseruari in Eucharistia, & consequenter per creationem, quia actio, ex vi cuius conseruatur nulum præsupponit subiectum. Huic rationi hanc à priori ferre omnes adiungunt. Formæ substantiales non educuntur per se & immediatè, sed media actione superaddita: ergo potesteductio separari ab illis, & loco illius substitui creatio. Acquiesco priori rationi, non huic posteriori, quam sic impugno. Ad hoc ut entitas creetur non solum requiritur ut non repugnet ex ratione eductionis cum illa non identificata, sed etiam necessaria est capacitas ex parte termini ad terminandam creationem, sed hæc non inferitur ex eo quodeductio non sit identificata cum termino: ergo ex distinctione eductionis à termino non inferitur ipsam posse creari. Rem declaro, & confirmo; ex eo, quod calor per viationem superadditam vnatur subiecto, non inferitur, posse cuiusque subiecto vniri, neque posse quancumque vnionem terminare, & hæc est inepta consequentia: calor non vnitur per se ipsum media vnione ligno: ergo potest vniri Angelo: ergo non rectè inferitur, hic terminus non producit per se ipsum ab agente: ergo potest à quocumque produci, & quancumque actionem terminare, quam enim repugnantiam inuenies in entitate potente terminare diuersas eductiones superadditas incapaci terminandi creationem. Fateor plurimum conducere ut creari possit terminus, ipsum non esseeductum per suam entitatem, quia liceteductio distincta non inferat capacitatem terminandi creationem,eductio identificata, vel infert negationem capacitatis terminandi creationem, ut dicam postea, vel saltem illam difficiliorē reddit, ad hoc enim ut res per se ipsameducta creetur, requiritur posse simul educi, & creari, in quo multi repugnantiam esse defendunt, & simul requiritur posse actionem ad actionem terminari, & dari actionem actionis, quod implicare fert communis sententia. Concludo ergo formas omnes, quæ sunt res, & non modi posse creari, quia ex vna parte non repugnat ratione eductionis cum illis identificata, & ex alia parte capacitatem ex parte ipsarum ad terminandam creationem à paritate quantitatis colligere debemus, absque fundamento enim diceretur in formis materialibus & accidentalibus speciale esse quantitati posse actionem creatiuam terminare.

De formis modalibus poterat esse difficultas an possent creari, quæ si attentè inspicatur, leuissima est. Affirmo, modos, sicuti præsentiam, & vnionem aliove huiusmodi posse terminare actionem creatiuam: ita tenet Hurradus disput. 12. sect. 5. Moueor à paritate reliquarum formarum, quia in his non specialem repugnantiam inuenio, ut possint actionem creatiuam terminare. Quod ut explicem aduerto, creationem tantum dicere independentiam ab aliquo tanquam à causa materiali, non verò negationem connexionis rei creatæ cum alia. Quo posito sic arguo: si aliqua esset specialis repugnantia in formis modalibus, esset, quia per se ipsas dependent à re cuius sunt modi: sed dependentia, quam per se ipsas habent, non est tanquam à causa materiali: ergo non opponuntur cum creatione. Minorem probo, cetera patent: vnio integralis inter duas partes quantitatis tantum per se ipsam dependet ab extremis, & media passione superaddita à materiali, sed ab extremis non dependet tanquam à causa materiali, sed à materia prima, cui inhaeret: ergo dependentia identificata, quam habet illa vnio non opponitur cum creatione. Ex quo infero, vnionem integram quantitatis Eucharistie de facto creari, quia etiam dependeat ab extremis de facto non dependet ab aliquo præsupposito subiecto, quod exerceat causalitatem causæ materialis respectu illius, quæ tantum opponitur cum creatione.

B b 2

De

3 De modis aliis, qui per se ipsos afficiunt subiecta, ex quibus educuntur, & illorum dicuntur modi, sicuti presentia, & viuerim de omnibus modis sic probo. Presentia, quam de facto habet hæc quantitas dependet ab illa in genere causæ materialis: non per se ipsam, sed per passionem superadditam: ergo non est aliqua specialis ratio in presentia, neque in aliis modis, quæ non reperiatur in formis, quæ sunt res, propter quam non possit creari forma modalis. Antecedens probo: presentia quantitatis potuit prodici ab hoc, vel ab illo principio actiuo: ergo potuit dependere per hanc, vel per illam actionem à principio actiuo; forma enim indifferens ut dependeat à diuersis principiis indifferens est ut dependeat per diuersas actiones, quia non potest eadem actio à diuersis principiis procedere: ergo potest dependere per hanc, vel per illam passionem à quantitate: ergo non dependet per se ipsam à quantitate tanquam à causâ materiali: ergo non est specialis ratio in forma modalis, quæ non sit in formis realibus, propter quam non possit creari, cum non eo ipso, quod modus sit, per se educatur, licet per se dependeat dependentia connexionis distincta à dependentiâ quæ est in genere causæ materialis, quæ non est dependentia propriæ causalitatis; modus enim non præcise ex eo, quod sit modus in aliquo genere causæ dependet à re, cuius est modus, sed tantum habet cum illa connexionem strictam, ratione cuius neque de potentia Dei absoluta possunt separari.

4 Confirmatur: Passio mediâ qua vnio recipitur realiter distinguitur ab illius vnione, quia presentia per se ipsam vnitur subiecto, & recipitur per passionem superadditam identificatam cum actione, ut probat manifestè ratio adducta ex diuersitate principiorum, à quibus actio eiusdem termini procedere potest: ergo non ex eo, quod non possit vnio modi ad rem, cuius est modus, separari ab illo, inferitur, non posse passionem ab eodem separari.

5 Dices ad creationem termini requiri independentiam non solum à subiecto, sed etiam ab omni quocumque alio. Contrâ: definitio creationis tantum dicit terminum produci ex nihilo, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto: ergo dependentia à termino, seu ab alio, cum quo modus connexionem habeat creationi non obest. Confirmatur: in communi sententia materia prima non potest conservari sine forma, & nihilominus, quia ab illa non dependet per causalitatem causæ materialis, dependentia à posteriori, quam à forma habere dicitur non opponitur cum creatione materiæ: ergo creatio non dicit negationem cuiuscumque dependentiæ. Verge efficacius: Possibilis est actio terminata ad modum existentem, ex vi cuius non dependeat ab aliquo subiecto in genere causæ materialis, etiam si retineat connexionem essentialem, quam habet cum re, cuius est modus, vel si neges esse possibilem, illam tibi mente fingito: hæc actio non esseteductio, quæ essentialiter dicit dependentiam termini à subiecto: ergo esset creatio: ergo de ratione creationis tantum est constituere terminum independentem à subiecto, non verò illum constituere absolutum à quacumque alia connexionem.

6 Inquires, an creato modo vnionis composito diceretur totum compositum creatum. P. Vasquez 1. part. disput. 174. cap. 4. num. 18. negatiuam partem defendit, quia compositum illud fieret ex aliquo videlicet ex partibus. Feror in partem affirmantem, quia eatenus producit totum, quatenus producit vnio, & ex vi productionis vnionis dicimus totum esse productum. Sic homo, cuius partes creantur, & vnio gignitur, genitus dicitur: ergo si illius modus vnionis crearetur, totus homo diceretur creatus, etiam si per impossibile materia & forma hominis gignerentur, quia ut bene Hurtadus, illa dicitur totius productio, quæ est productio modi vnionis, qui est ratio formalis compositi, quo posito non potest non esse compositum. Potest etiam dici tunc compositum non creari, non quia fiat ex partibus, sed quia ratione formæ dependet à materia, de quo iterum Controuers. 2. de generatione, Punct. 1. ad finem. Ad rationem Vasquez respondeo, aliud esse totum constare ex materia & forma tanquam ex partibus componentibus, aliud fieri ex præsupposito subiecto, & illius actionem præsupponere subiectum tanquam causam materiale, & passionis subiectum. Primum competit essentialiter toti composito quod cum creatione non opponitur: secundum illi accidentaliter competit, quando vnio mediâ passione producit, quæ non intercedet, si creetur vnio, & ita ve-

rum non erit actionem totius esse ex præsupposito subiecto, neque totum constare ex subiecto quod in genere causæ materialis mediâ passione influit in totum, quod requiritur ad generationem, & creationi opponitur.

PUNCTVM VI.

An illa, quæ naturaliter creantur educi possint de potentia Dei absoluta.

Tota procedit questio de anima rationali, & de aliis formis, quæ naturaliter petunt per creationem produci, quia de materia prima, & de toto completo, Angelis, verbi gratia, certum est non posse educi ex subiecto, quia materia prima nullum potest supponere, neque totum adequatum, quod non ordinatur ad aliud componendum. De formis substantialibus possibilibus, & de anima rationali existenti inquiri potest, An possint formæ, quæ mediâ creatione distincta naturaliter producantur, ex potentia subiecti educi. Secundò an formæ quæ immediate per se ipsas creantur possint educi per aliam actionem superadditam. De omnibus absolute loquendo negat Hurtadus disput. 12. sect. 3. Oppositam sententiam tenent recentiores affirmantes posse formam etiam per se ipsam creatam educi simul per passionem superadditam, quia non opponuntur contradictoriè rem per se ipsam creari, & simul educi per aliquid superadditum. Mediam teneo viam, quam iam explicabo.

Anima rationalis existens de facto educi non potest de potentia subiecti etiam si creetur per actionem superadditam. Ratio est: ad hoc ut anima rationalis possit educi, debet supponi ex parte ipsius animæ capacitas ad terminandam actionemeductiuam, & capacitas ex parte subiecti ad recipiendam talem formam mediâ passione, sed nullum est fundamentum ad ponendam talem capacitatem in anima rationali existenti, neque in aliquo subiecto ex his, quæ existunt: ergo non est ponenda iuxta regulam sæpe repetitam, videlicet non esse concedendam aliquam potentiam, seu prædicatum aliquod positum rei existenti sine positio fundamentum. Confirmatur ratione adducta Puncti præcedenti, ubi dicebam non inferri ex eo quod res educatur mediâ actione superaddita posse creari: ergo neque inferitur ex eo quod mediâ creatione superaddita creetur posse generari.

Cum hoc compono possibilem esse formam spirituales naturaliter exigentem creari mediâ actione superaddita, quæ possit supernaturaliter educi ex potentia subiecti spiritualis, vel materialis, si non repugnat rem spirituales ex subiecto materiali educi. Hanc conclusionem probo ex eo, quod nulla sit repugnantia in eo, quod forma naturaliter exigens creationem possit educationem supernaturaliter terminare, sicuti non est repugnantia in eo, quod forma naturaliter exigens per generationem produci, possit per creationem supernaturaliter procedere.

Obiicit primò Hurtadus: Generatio est imperfectior creatione, sed quod est imperfectius non potest substitui loco perfectioris: ergo generatio non potest substitui loco creationis. Concedo maiorem, & nego minorem, quam gratis supponit Hurtadus.

Obiicit secundò: forma spiritualis per se ipsam est independentens à materia: ergo non potest ab illa dependere. Distinguo antecedens: per se ipsam petit esse independentem à materia, concedo antecedens per se ipsam habet independentiam, nego, quia supponimus produci per creationem superadditam, ex vi cuius supponitur independentia.

Obiicit tertio: Si illa forma educeretur ex potentia materiæ, viuens per illam constitutum non posset nutriri, quia indiuisibiliter à tota materia dependeret. Ne nutriatur dum forma esteducta contra propriam exigentiam, ex vi cuius creari debebat, quid tunc postea? Vel dicito posse nutriri per extensionem formæ ad nouam partem materiæ, à qua non dependeret.

Obiicit quartò: forma, quæ naturaliter creatur, est incorruptibilis, sed si dependeret à materia esset corruptibilis: ergo non potest ab illa dependere, aliàs eadem forma esset corruptibilis, & incorruptibilis. Respondeo negando minorem, quia forma illa, etiam quando esseteducta peteret creari, & casu quo deficeret actio ex vi cuius educeretur, semper illi esset debita creatio, ac proinde peteret non corrumpi.

8 De formis, quæ per se ipsas creantur sentio non posse de potentia Dei absoluta educi, quia cum ab illis non possit separari creatio,eductio superaddita ex natura sua esset superflua, necessarium enim respiceret terminum, qui in quocumque casu æquè benè existeret illa deficiente. Hac ratione dixi non posse idem influere in se ipsum per secundam actionem, quia hæc essentialiter supponeret terminum independentem ab illa, & non posse actionem per se ipsam dependentem à principio ab eodem vel ab alio per aliam actionem superadditam dependere, quod contingeret si generatio terminaretur ad terminum, qui per se ipsum crearetur, quia ille terminus esset creatio, ad quem generatio terminaretur. Eadem ratione dicendum est non posse terminum per se ipsum genitum, per creationem superadditam à Deo produci.

9 Vltimò inquiri potest de formis, quæ possunt successive educi, & creari, an possint simul terminare actionem creatiuam, & eductiuam. Supponimus posse eandem entitatem duplicem actionem totalem terminare, quod iam probavi Controuersia 7. & in præsentî tantum est specialis dubitandi ratio ratione peculiaris oppositionis, quam habet creatio cum educatione propter diuersum modum respiciendi terminum. P. Soar. tom. i. in 3. part. disput. 14. sect. 1. *Vltima ergo*, ait repugnare idem accidens esse per se, & inherere, quod idem videtur esse ac creari & educi. Posse supernaturaliter eundem terminum educi, & creari per actiones distinctas plurimi recentiores docent, quibus subscribo, nulla est enim specialis ratio repugnantie inter educationem, & creationem, quam Deus vincere non possit, quod sic probo. Accidens esse independentem ex vi creationis nihil aliud est, quam actionem creatiuam non dependere à subiecto, quod proprius significaretur si diceretur accidens fieri independentem, ex quo faciendi modo fit accidens ex vi illius nullam trahere dependentiam, quod formaliter non dicit negationem absolutam dependentie in accidenti, sed negationem dependentie ortæ ex illa actione, seu per illam actionem non dependere. Similiter accidens esse dependens ex vi generationis dicit illam actionem esse dependentem, ex quo resultat accidens ipsum dependere à subiecto quatenus habet esse per talem actionem, ita ut si ex vi alijs actionis illud non habeat deficiente subiecto deficiat accidens, quia deficiet actio, ex vi cuius vnice existeret. Sed esse dependentem à subiecto hanc actionem eductiuam, & illam creatiuam terminatam ad eandem entitatem non esse dependentem, non opponuntur contradictoriè: ergo accidens esse eductum, & creatum contradictoriè non opponuntur. Rem confirmo, & illustro. Pone calorem productum adequatè ab igne & à Sole per duplicem actionem eductiuam, quam posse terminare supponimus in præsentî quaestione. Ex vi actionis procedentis à Sole calor recipit esse independentem ab igne, ita ut igne deficiente idem permanebit: ex vi actionis procedentis ab igne idem calor dependet ab igne per veram actionem, & dependentiam: ergo non repugnat idem accidens ex vi huius actionis esse independentem ab hac causa, & ex vi alijs ab eadem dependere. Sic fit in termino creato, & genito, ut ex vi creationis non dependeat à subiecto, sicuti calor, de quo dicebamus, ex vi actionis procedentis à Sole non dependebat ab igne, & ex vi generationis dependet à subiecto sicuti idem calor ex vi alijs actionis dependet ab igne.

10 Ex his solutio facilis est: ad fundamentum oppositæ sententiæ respondeo calorem eductum, & creatum esse dependentem, & independentem positiuè, quæ contradictoriè non opponuntur, sicuti non opponuntur, Christi esse extensum in Cælo, & inextensum in Eucharistia. Ad illud quod dicitur sequi terminum dependere, & non dependere negandum est sequi terminum non dependere, quia terminus, qui per vnam actionem dependet, etsi non dependeat per aliam, absolute dependet, tantum dici potest terminum non dependere ex vi actionis creatiue seu non dependere ex vi huius actionis, ex quo non infertur absolute non dependere, non enim valet consequentia à restricto ad non restrictum negatiuè. Neque idem sonat, terminus est independentem, ac terminus non dependet, quia terminum non dependere dicit absolute non dependere ex vi alicuius actionis, ita ut neq. per hanc, neq. per illam actionem dependeat, negatio enim omnia distribuit terminum, vnde esse independentem, tantum dicit terminum ex vi alicuius

Fr anc. deQuindo, Philosoph. tom. 1.

actionis non dependere, siue per aliam dependeat, siue non dependeat, cum enim copula huius propositionis, terminus est independentem, non sit negata, sufficit hanc vel illam independentiam termino inesse, ut verificetur, etsi alias idem terminus dependentiam habeat.

CONTROVERSIA XIV.

De Infinito.

AGGREDIMUR materiam meâ quidem sententiâ difficillimam omnium, quas tota amplectitur Philosophia, existimo enim infiniti naturam longè explicatu difficiliorem esse continui compositione quam ingenui, acuti, doctique viri insuperabilem putarunt: tota enim illius difficultas disputationis hic nos premit, ea enim est, finitâ nostræ mentis acie infinitam molem euolui, quæ vix apprehensionem tangi potest, tantum abest ut intellectus illam metiri valeat. Nihilominus ne videar mancum reliquisse hoc opus, de Infinito disputo, cuius difficultates, etsi non penitus exhaustire præsumam, illas tamen explicare conabor.

PUNCTVM PRIMVM.

Infiniti definitio.

Primo Infinitum diuiditur, in Infinitum secundum essentiam, seu perfectionem, & in infinitum secundum accidens. Infinitum secundum essentiam est illud, quod includit summam perfectionem possibilem, ultra quam non potest maior alia excogitari: hoc infinitum constat non quantitate molis sed perfectionis, illa enim, quæ excellentiora sunt maiora vocamus, vide August. libr. 6. de Trinitate capit. 8. ait: *in his, quæ non mole magna sunt, hoc est maius esse, quod est melius esse.* Hæc infinitas tantum competit Deo, qui vnice habet perfectionem, supra quam non sit alia: quæcumque enim perfectio à Deo distincta inferior est perfectione Dei, & defectibilis, & depedens, in quibus magna imperfectionis mixtura reperitur. Infinitum secundum accidens triplex est: secundum extensionem, intensiorem, & multitudinem. Secundum extensionem, erit quantitas infinitè extensa: secundum intensiorem qualitas erit, cuius gradus eidem subiecto inherentes infiniti sunt: Infinitum secundum multitudinem erit multitudo ex infinitis vnitatibus coagmentata. Non est disputatio de infinito secundum essentiam, sed de infinito secundum accidens, cuius definitiones iam expendo.

Antiqui definebant infinitum: cuius nihil est extra: quos sequuti sunt Baconius in 1. distinct. 44. quæst. 1. art. 2. Durand. in 1. dist. 43. quæst. 2. & in 2. distinct. 1. q. 3. Aur. in 1. distinct. 44. quæst. vnica art. 1. part. 1. *S. est quæritur*, ubi probat in continuo non esse infinitas partes: *Quia infinita partes (inquit) sunt omnes partes, & infinita puncta sunt omnia puncta.* Definitionem hanc impugnat Philosophus 3. physic. text. 62. & 63. quia si intelligendum sit illud: cuius nihil est extra, pertinet ad id, quod infinitum dicitur, competit definitio omni toti perfecto, quod definiuit Arist. 5. Metaphysicæ capit. 16. per eadem verba: *totum perfectum est, cuius nihil est extra.* Si intelligatur illud cuius nihil est extra etiam pertinet ad aliud compositum, non rectè definitur infinitum, quia posito hic quodam infinito, posset aliud esse infinitum, imò alia infinita eiusdem rationis extra illud reperiri, potest enim Deus cuiusque multitudinî Angelorum etiam infinitæ, Angelum, & Angelum, infinitosque Angelos superaddere. Secundò eandem definitionem sic impugno: detur infinitum hominum vel Angelorum & ab illius multitudine remoueat Deus vnum indiuiduum, quæ remanent necessario erunt infinita, quia si essent finita per additionem vnius vnitatis non possent fieri infinita: ergo illa multitudo esset infinita,

Bb 3 86

& extra illam esset aliquid videlicet illud individuum, quod Deus ex illa adimeret. Nec poterit dici illud individuum non posse adiri, quia posita infinita multitudo Angelorum Deus cognoscit hunc individuum Angelum, verbi gratia, Gabrielem distinctum realiter ab omnibus aliis: ergo cognoscit illos Angelos à Gabriele distinctos esse finitos, aut infinitos: non finitos, quia etiam si illis Gabriel adingeretur non constituerent multitudinem infinitam: ergo infinitos: ergo cognoscit multitudinem infinitam Angelorum distinctam ab aliquo Angelo in illa non incluso: ergo cognoscit extra illam multitudinem Angelorum esse aliquem Angelum: ergo non est de essentia infiniti ut extra illud nihil sit.

3 Doctissimi Magistri hanc infiniti definitionem sunt amplexati, qui negant infinitum adhuc possibile, seu rerum possibile, quos ego sic convenio. In sententia horum non datur infinitum adhuc possibile: ergo tenentur dicere conceptum explicatum, quem ipsi probant, non esse possibile, vel esse conceptum rei finitæ: non dicent esse conceptum rei finitæ, alias vanè diceretur infiniti definitio: ergo tenentur dicere esse conceptum rei chimericæ. Tunc sic inquiri an conceptus significatus per vulgarem definitionem ab Aristotele traditam, quam postea exponam, sit rei possibilis, vel impossibilis: si rei impossibilis, & chimericæ: ergo utraque definitio ad chimeram terminatur, cur ergo potius suam definitionem, quam Aristotelicam probant, cum utraque ad chimeram terminetur. Si dicant definitionem formalem ab Aristotele traditam terminari ad obiectum possibile, & in se non repugnans, iam admittunt conceptum illum, quem tota Schola infinitum appellat, & quem ipsi latè impugnant: ergo admittunt infinitum. Neque dicere possunt illud, cuius semper est ultra aliquid accipiendum, esse non repugnans, finitum tamen, quia omnia argumenta quibus utuntur ad hanc definitionem reiiciendam, ostendunt ut probent illius obiectum esse repugnans, & fore finitum, & infinitum, quod etiam opponunt contra obiectum definitionis, quam tradunt, quod similem repugnantiam habere dicunt: ergo omnia, quæ in nostram definitionem accumulunt, in suam aggerant: ergo eandem aleam apud ipsos utraque definitio subire debet. Conceptum obiectum illius definitionis cuius semper est ultra accipiendum, fore infinitum, si in se repugnantiam non involuat, & rem finitam, & infinitam, non dicat, certum est quia omne ens reale finitum partes habet finitas, quæ ita accipi possunt, ut ad ultimam perveniantur, & alia non restet accipienda, potest enim illarum una ultima assignari, ultra quam non sit alia. Debent ergo, qui docent infinitum adhuc possibile chimericum esse, nullam sibi propriam definitionem fingere, neque aliquam approbare, sed ostendere conceptus obiectivos significatos per definitiones ab aliis traditas esse conceptus repugnantes, & fictitios, vel esse conceptus rei finitæ & limitatæ: quocumque enim ex his probent, rectè convincent non dari infinitum: quo si ipsi illius definitionem constituent, gratia illis habenda non sunt, si infinitum efficaciter impugnaverint, facile enim cuique erit infinitum ita construere ut nulla opera ab ipso destrui possit.

4 Secundò arguo contra hos recentiores. Affirmant infinitum esse cuius nihil est extra: ergo saltem tota collectio rerum possibile erit infinita. Probo consequentiam: extra totam illam collectionem nihil est: ergo illi convenit infiniti definitio, quam ipsi probant: ergo est infinita, ergo non rectè componunt esse bonam definitionem infiniti cuius nihil est extra, & non dari infinitum adhuc rerum possibile. Respondent ultra collectionem finitam rerum, verbi gratia, Angelorum possibile non repugnare alium Angelum ex eo quod illa collectio ex se non sit componibilis cum alio Angelo, vel quia ipsa repugnat accretioni alius Angeli, sed quia non est Angelus alius, qui possit collectioni ex se augmenti capaci superaddi, infinito autem esse repugnare aliam entitatem, quæ posset superaddi, ita ut præcisè ex eo quod hac Angelorum collectio esset infinita, illi repugnaret alium Angelum superaddi, & aliquid illius generis esse extra illam, quod non habet tota collectio Angelorum possibile, quæ de facto existit, ac proinde infinita non est. Doctrinam huius solutionis falsam esse probabo Punct. 5. ubi ostendam, posse collectioni infinitæ aliquid superaddi, & non infinitæ collectioni repugnare augmentum eo ipso quod sit

infinita. Sed esto, non repugnet ratione totius collectionis Angelorum, quæ de facto existit, alium Angelum superaddi, sed quia in se repugnat alius Angelus superaddens, ex quocumque capite oriatur repugnatio de facto repugnat dari alium Angelum extra hanc collectionem: ergo non est aliquid ultra accipiendum extra hanc collectionem: ergo huic collectioni convenit definitio infiniti: ergo est infinita.

Tenenda est definitio tradita ab Aristotele, cuius semper est ultra accipere, id est, cuius partes accipienti semper alia & alia in infinitum restant accipiendæ. Quod intelligendum est ut intra ipsum infinitum, ea sit partium multitudo, ut quantumvis ex illis successivè sumantur semper alia restent accipiendæ quia possint successivè exhausti incipiendo ab una, quæ dicatur prima, & desinendo in alia quæ ultima dicatur. Ex hac definitione deduxit Aristoteles, text. 65. & 66. infinitum potius habere rationem partis, quam totius, quod intelligendum est respectu nostri, quia si ab illo per partes incipiamus accipere semper quidquid accepimus habemus habere rationem partis, quod cum aliis comparibus, quæ restant accipiendæ totum infinitum componunt. Quando verò partes totius finiti accipimus, tandem ad ultimam pervenimus, quæ accepta totum finitum comprehendimus, quod respectu totius infiniti præstare non possumus. Eadem ratione dixit Philosophus infinitum non esse totum actu, sed potentia, quod similiter respectu nostri intelligendum est, cum enim illius partes accipimus modo explicato nunquam totum apprehendimus, sed partes, quibus alia, & alia respectu nostri successivè accipientium superadduntur, quin aliquando superaddantur omnes illæ, quæ totum infinitum actuale constituent.

PUNCTUM II.

Quid intersit inter infinitum categorematicum & syncategorematicum.

Celebris est divisio infiniti in categorematicum, & syncategorematicum, cuius membra diuidentia non omnibus nota, licet nulli non familiaria sint. In primis in eo differunt hæc infinita, quod infinitum categorematicum componitur ex entitatibus actu existentibus, quæ infinitum actu existens secundum se totum constituunt: infinitum verò syncategorematicum dicitur entitates existentes permixtas entitatibus possibilebus, itaque dicit aliquas entitates existentes, alias verò possibilebus. Entitates existentes, quas includit infinitum syncategorematicum terminum possunt habere, non tamen terminum determinatum ultra quem augeri non possunt, quia eo ipso quod detur infinitum syncategorematicum ex entitatibus existentibus, & possibilebus constitutum, entitates existentes licet terminum habeant semper possunt illum excedere, & magis ac magis augeri. Exempli gratia, numerus terminum habet, eo enim ipso, quod sit numerus, debet habere terminum, & aliquam habere unitatem, quæ sit ultima, non tamen est aliquis terminus, quo ita circumscrubatur, ut non possit alia habere, quo magis illius producatur extensio, quantumvis enim millia miliaria millionum annumeres, nihil prohibet toti huic multitudini aliquem terminum superaddere, ita ut dicat multitudo unam unitatem supra millia miliaria millionum. Itaque entitates existentes infiniti syncategorematici semper possunt augeri, semper tamen in quocumque augmento aliquem terminum habebunt, quo multitudo finita circumscrubatur. Ratio est manifesta, quocumque additur illi infinito, si adhuc syncategorematicum remanet, adduntur unitates finitæ, sed unitates finitæ coniunctæ aliis finitis unitatibus non possunt multitudinem infinitam componere: ergo infinitum syncategorematicum semper dicit multitudinem finitam entitatum existentium: differentiam hanc inter infinitum categorematicum, & syncategorematicum assignant ex Aristot. 3. Physic. text. 33. & 34. Doctores omnes qui de hac re disputant.

Si naturam termini indeterminati quem habere diximus entitates existentes, ex quibus infinitum syncategorematicum componitur percalleas, optime noveris aliud esse rem posse in infinitum crescere, aliud rem posse esse infinitam

infinitam. Possit in infinitum crescere est nullam partem esse assignabilem, ultra quam non possit alia designari, quæ termino dicit præcedenti maiori claudatur. Rem posse esse infinitam non dicit relicto hoc termino alio maiori definiti, sed absolute carere omni termino, ita ut nullo res infinita cingatur. Ex his inferes non esse bonum arguendi modum: res potest in infinitum augeri: ergo potest esse infinita; ostendi enim numerum posse augeri in infinitum, ut notum est, quia quantumvis fingatur autus, alia entitas poterit accrescere, & tamen infinitus esse non potest. Similiter iuxta communem sententiam continuum in infinitum potest diuidi, ita ut nunquam ad aliquam diuisionem perueniamus, cui aliam superaddere non possumus, tamen nunquam poterunt dari infinitæ diuisiones continui. Loquor iuxta communem sententiam. Similiter ab hoc die poterunt in infinitum dies pertransire, non tamen possunt infiniti pertransire, quia ab hoc die usque ad illum ultimum, qui pertransierit, quemcumque assignes tantum erunt dies finiti, cum omnes duobus diebus extremis hodierno videlicet, & illo ultimo assignato vtrique claudantur.

3. Ceterum infinitum constitutum ex entitatibus actu existentibus, vel præteritis, & aliis possibilibus, vel futuris, potest partes possibiles in duplici differentia continere. Quædam sunt creaturæ possibiles, quas Deus potest omnes distributiue, & collectiue in actum reducere, sic se habent infiniti Angeli possibiles, si non repugnat infinitum Angelorum actu existens. Aliæ sunt creaturæ possibiles, quæ licet illarum quælibet possibilis sit; imò & futura, non tamen poterunt adhuc de potentia Dei absoluta ad actum reduci omnia collectiue, ita ut verum sit dicere omnia illa possibilia actu existunt. Sic se habent dies futuri per æternitatem à parte post, qui omnes collectiue sumpti nunquam poterunt simul existere, neque collectiue extitisse. Ratio est manifesta: si omnes dies ex quibus æternitas constat à parte post aliquando extitissent, iam nihil superesset æternitatis: ergo æternitas fuisset præterita, & finita, sed implicat finiri æternitatem à parte post: ergo implicat extitisse omnes dies ex quibus æternitas à parte post componenda est. Dices: dies illi nunquam possunt existere, neque poterunt coexistisse: ergo repugnat illorum existentia: ergo non sunt futuri, neque possibiles sed tantum chimærici. Respondeo distinguendo illud antecedens: dies illi non possunt existere, neque extitisse collectiue, concedo: distributiue, nego. Hoc est datur aliquis dies ex his, qui æternitatem component, qui non possit existere, aut extitisse nego, quicumque enim dies quem tu assignes, ex his quæ æternitatem à parte post component aliquando existit, & aliquando extitit, ita ut sit verum dicere in aliqua mensura, hic dies iam præteriti, collectiue, concedo: ergo illi dies sunt chimærici, distinguo consequens: distributiue sumpti, hoc est datur aliquis illorum dies, qui sit chimæricus, nego consequentiam: collectiue, subdistinguo: omnes dies æternitatis collectiue sumpti secundum se sunt chimærici, negosi considerentur ut iam præteriti, concedo, quia chimæra est dicere totam æternitatem à parte post iam præterisse.

4. Infinitas: Quidquid est futurum in hac mensura in aliqua erit præsens, & in aliqua erit præteritum, sed æternitas à parte post est futura: ergo in aliqua mensura erit præterita. Distinguo antecedens: quidquid est futurum aliquando erit præsens, & aliquando erit præteritum secundum quamlibet partem sui seorsim sumptam, concedo: secundum se totum subdistinguo: quidquid est futurum in tempore aliquando erit præteritum, concedo: quidquid est futurum per æternitatem aliquando erit præteritum aut præsens secundum se totum, nego. Est enim de ratione æternitatis successiue, ut semper aliquid illius relict, neque id quod per æternitatem successiue futurum est in tempore esse potest, & ita neque in tempore potest esse præteritum. Itaque consequentia illa: hac entitas est modo futura: ergo aliquando verum erit dicere, est præsens: rectè inferitur de re futura in tempore non de re futura per æternitatem successiue futurum est non de re tempore, sed in æternitate futurum, & ita non erit verum dicere, aliquando, hoc est aliquo tempore est, sed semper erit verum dicere, est secundum aliquod sui, & erit per totam æternitatem secundum se totum.

5. De multitudine rerum, quæ distributiue sumptæ existere possunt & non collectiue exemplum præbet commu-

nis doctrina in collectione creaturarum possibilibus, in qua nulla includitur, quam Deus non possit producere, non tamen potest omnes collectiue producere, quia quicumque multitudine & quocumque infinito creaturarum productio rursus poterit Deus aliam producere creaturam. Idem cernitur in diuisionibus continui Aristotelici, quarum quælibet potest exhiberi à Deo, non tamen potest Deus omnes diuisiones continui collectiue exercere. In hoc sensu rectè dixit Durand. in 1. dist. 32. quæst. 2. singula possibilia esse quidem possibilia, non tamen omnia esse possibilia, hoc est possibile non esse collectionem rerum existentium, quarum quælibet existere potest.

6. Dubitant nonnulli an infinitum syncategorematicum essentialiter includat creaturas possibiles, quarum omnium collectio simul existere, vel successiue extitisse repugnet, vel an sufficienter constituatur per creaturas possibiles, ex quibus in infinitum existentes augeri possint, etiam si tota illa collectio possibilium de potentia Dei absoluta existere possit, sicuti de multitudine infinita Angelorum multi sentiunt. P. Albertinus tom. 2. de prædic. quantitatis disp. 4. quæst. 2. num. 8. asserit infinitum syncategorematicum essentialiter includere multitudinem possibilem, quæ collectiue existere non possint. Probat ex eo, quod infinitum categorematicum, & syncategorematicum non distinguuntur. Sufficientem ego distinctionem inuenio inter vtrumque infinitum, si categorematicum componatur ex rebus existentibus in eodem statu. Verbi gratia, ex rebus actu existentibus, & syncategorematicum sit permixtum ex rebus finitis actu existentibus, & ex aliis possibilibus quibus possit in infinitum augeri. Infinitum hoc modò constitutum infinitum dicitur cum addito, & finitum secundum id, quod dicit existens, quod infinitum syncategorematicum omnes appellamus: vtriusque natura, atque differentia satis est nota, de nomine contendendum non est, quod ex libera tantum hominum impositione dependet.

7. Grauior alia suboritur difficultas de differentia vtriusque infiniti. An videlicet differant non solum in diuerso statu rerum, quas in se continent, sed etiam in multitudine. An verò in multitudine rerum conueniant, & tantum differant ex eo, quod infinitum categorematicum dicat multitudinem rerum in eodem statu existentium, & syncategorematicum dicat finitas entitates existentes, & reliquas possibiles. P. Albert. supra num. 11. asserit infinitum differre ab infinito categorematico in numero partium, quia infinitum syncategorematicum non includit partes infinitas, neque intrinsecè includit infinitatem, sed tendit in illam. Refert pro hac sententia num. 2. Durand. & Gabr. oppositam sententiam defendit P. Fasolus i. p. tom. 1. quæst. 7. art. 2. dub. 2. ubi clarè ostendit à num. 12. neque Durandum, neque Gabrielem defendere Alberti sententiam, sed potius Durandum oppositam quam docet Fasolus tradidisse, eandemque Gabrielem indicasse, quam D. Thom. & Scot. aperte tradunt, verba Fasolus ipse refert. Hanc existimo esse communem Doctorem sententiam: quod si aliqui dixerint infinitum syncategorematicum non esse simpliciter infinitum, sed finitum idè est, quia loquuntur præcisè de entitatibus actu existentibus, quas includit infinitum syncategorematicum, ut distinctis ab illis possibilibus. Sic Hurt. disp. 13. sect. 1. 8. asserit infinitum categorematicum secundum id, quod actu habet esse finitum, & hac ratione illud finitum appellat, additque secundum ea, quæ non habet, sed actu habere potest esse infinitum, quia potest illi fieri additio sine termino. Itaque ne in æquiuocum laboremus, aduerto nonnullos infinitum syncategorematicum appellare vnitates, seu partes existentes ex eo præcisè, quod possint addi per alias, & alias, quas ab infinito syncategorematico tantum in existentibus constituto distinguunt. Sic loquitur Hurt. nuper citatus. Alij infinitum syncategorematicum appellant multitudinem includentem partes existentes, quæ possunt magis, & magis augeri per productionem actualium partium possibilem & simul includentem partes possibiles, quarum productionibus possunt augeri iam productæ. Si infinitum syncategorematicum primo modo sumatur tantum pro partibus acceptis nullus est dubitandi locus, certum enim est tantum dicere entitates finitas, & in multitudine differre ab infinito categorematico includente entitates, seu partes finitas, si sumatur posteriori modo, hoc est non solum pro partibus acceptis iam existentibus, sed pro his & pro acceptibilibus,

quæ sunt tantum possibiles, in quo sensu questionem exagitant Falsolus, & Albertinus potest procedere disputatio.

8 Affirmo cum Falsolo, & aliis, quos ipse refert infinitum syncategorematicum desumptum modo explicato pro partibus existentibus, quæ possunt magis, & magis augeri, & pro possibilibus non differre multitudine ab infinito categorematico, sed includere entitates infinitas simpliciter. Conclusionem hanc his verbis tradit Scotus in 1. dist. 2. q. 2. §. ostensu proposito. *Quaecumque sunt infinita in potentia, ita quod accipiendo alterum, nullum possunt habere finem: illa omnia si simul actu sunt, sunt infinita actu.* Probat subtilissimus Doctor conclusionem prædictam his verbis: *Quia omnia talia acceptibilia quando sunt simul existentia, aut sunt actu finita, aut actu infinita: ergo accipiendo alterum post alterum, tandem possunt omnia esse actu accepta: ergo si non possunt omnia esse actu accepta, si actu simul sunt, sunt actu infinita.* Hæc ratio robustissima est, & ad illam reducuntur plures alie quæ contra sententiam Albertini doctè expendit Falsol.

9 Aliter contra eandem sententiam argumentor: Infinitum categorematicum quantumvis augeatur secundum partes existentes ex possibilibus, quas dicit, semper potest magis augeri: ergo quantumvis sumantur partes ex possibilibus, semper restant alie & alie accipiendæ. Consequentia est legitima, & consequens tenentur non solum ex vi illationis admittere, sed supponere omnes, qui infinitum categorematicum admittunt, quia si non semper ex partibus possibilibus alie, & alie restarent accipiendæ, sed omnes essent acceptæ, iam postquàm illæ erant acceptæ partes existentes posset augeri, quia nulla restat possibilis per quam augerentur, & tunc inquirerentur partes existentes erant finitæ, vel infinitæ simpliciter: si infinitæ, iam concedis fuisse acceptam multitudinem infinitam ex possibilibus, & consequenter creaturas possibiles fuisse infinitas, in quo mecum consentis, & in aliud incidis absurdum, quia concedis multitudinem infinitam fuisse acceptam, & successivè transactam. Si dicas esse finitas: ergo das multitudinem finitam, quæ non possit augeri neque per simplicem unitatem: ergo illa multitudo, neque categorematicè, neque syncategorematicè est infinita, debes ergo concedere ex partibus possibilibus semper restare alias, & alias accipiendas: Ex quo legitime infero multitudinem illam esse infinitam. Probo hanc illationem. Illud est infinitum partium existentium, ex quo, si partes existentes sumantur, semper restant alie, & alie accipiendæ: ergo illud est infinitum partium possibilium, ex quo si partes possibiles sumantur semper restant alie, & alie accipiendæ: sed ex partibus possibilibus, quæ sunt in infinito syncategorematico quantumvis alie, & alie sumantur semper alie restant: ergo illius partes possibiles sunt infinitæ.

10 Confirmatur: si per impossibile reducerentur ad existentiam omnes illæ partes possibiles essent infinitæ in statu existentia: ergo in statu possibilitatis sunt infinitæ, eadem enim essent quæ tunc existerent, quæ modò sunt possibiles. Antecedens probos: si partes illæ reducerentur ad existentiam essent finitæ verum esset dicere, hæc partes finitæ existentes non possunt ultra augeri, quia supponimus existere omnes possibiles: ergo partes illæ non essent infinitæ adhuc syncategorematicè, quia de ratione infiniti syncategorematici est posse augeri partes existentes supra quamcumque multitudinem finitam in particulari assignatam. Dices hæc individua non posse simul produci. Esto ne producantur, quod ego non contendo, sed tantum assero fore infinita ex suppositione, quod producerentur, ex qua conditionali impossibili rectè infero nunc actu esse infinita. Ne tamen adhuc hoc leve tibi effugium pareat illud præcludo.

11 Deus cognoscit totam collectionem rerum possibilium secundum omnia illa individua, seu secundum omnes partes, quæ includuntur in infinito syncategorematico, ita ut nihil sit extra obiectum diuinæ cognitionis: de illo ergo obiecto adæquatè sumpto inquiri an includat partes infinitas, aut finitas? si infinitas habeo intentum, si finitas: ergo cognoscit Deus partes possibiles, quas includit infinitum syncategorematicum tot esse, & non plures, neque pauciores: ergo cognoscit multitudinem illam non posse exercere tantum numerum determinatum: ergo multitudo illa non constituit infinitum, adhuc syncategorematicum, quod essentialiter dicit posse exercere quamcumque multitudinem finitam assignatam quantumvis magnam. Dices Deum videre partes illas esse finitas, & habere terminum

indeterminatum, non tamen determinatum, sicuti nos dicimus de partibus existentibus. Contra: nulla multitudo neque rerum existentium, aut possibilium potest esse in se determinata, neque partibus indeterminatis constans, quidquid enim est siue existens, siue possibile in se ipso determinatum est, nihil enim vacuum datur, neque dari potest in rerum natura: ergo cum multitudo illa, quæ est possibilis cognoscatur à Deo ut in se est, debet cognosci in se ipsa, & in partibus, quas includit determinata, vel sine ullo termino, quo finiatur, vel cum termino determinato. Quod nos dicimus de creaturis existentibus, quæ non habent terminum determinatum, alium longè diversum sensum habet, non enim dicimus creaturas de facto existentes, non habere terminum de facto determinatum, sed posse carere termino determinato, quem habent, & alium acquirere per additionem aliis creaturæ quod non est non habere terminum determinatum, sed non exigere determinatè hunc potius, quam illum, quod est longè diversum, sicut est diversum dicere me equitare sine equo determinato, quod implicat, & dicere me non determinatè agere hoc equo ad equitandum, quod verum est. In creaturis possibilibus, quas Deus cognoscit, non ita se res habere potest. Quia eo ipso quod sunt finitæ debent habere aliquem terminum, ultra quem non poterit illis alius contingere, quia hic debebat accrescere per augmentum aliis creaturæ possibilis deinde aduenientis, quæ aduenire non potest, quia implicat omni collectioni possibilium creaturarum aliquam addi, quia extra collectionem omnium possibilium nulla restat creatura possibilis.

Ex his inferes semper dari infinitum possibilem ex quo modo res existentes possunt in infinitum crescere. & hanc esse legitimam consequentiam: numerus in infinitum potest magis, & magis augeri, licet semper cum termino: ergo unitates ex quibus numerus augeri potest sunt infinitæ si enim finitæ essent ultra illum finitum numerum non posset augeri numerus creaturarum existentium. Nota me non inferre: numerus potest magis, & magis augeri, seu potest in infinitum augeri: ergo potest esse infinitus, hæc est enim mala consequentia. Sed infero: ergo unitates, ex quibus potest augeri sunt infinitæ, semper enim unitates in numero acceptæ finitæ sunt, & acceptibiles, quæ restant sunt infinitæ. Eadem ratione hæc est legitima consequentia. Continuum potest magis, ac magis in infinitum dividi: ergo divisiones possibiles sunt infinitæ: licet divisiones de facto exercitæ, seu quasi iam acceptæ finitæ sint, infinitas enim semper se tenet ex parte acceptibilium. Itaque in infinito syncategorematico duplex potentialitas partium reperitur: una, quæ partes secundum se possibiles sunt, alia, quæ partes possibiles sunt non solum secundum se, sed secundum simultaneam actualitatem. Possibilitas illa est partium infinitarum, hæc verò partium finitarum, quæ ex illis infinitis possunt in infinitum augeri, licet non possint esse infinitæ. Dixi infinitum categorematicum, & syncategorematicum non differre multitudine, ut loquerer cum auctoribus, qui hanc questionem exagitant cum quibus tantum intendo significare infinitum syncategorematicum includere infinitas unitates, has verò longè plures esse in syncategorematico, quam in categorematico ostendo, Punct. 5. num. 4.

PUNCTUM III.

An creaturae possibiles sint finitæ, vel infinitæ.

1 Sapientissimi Magistri claritate ingenij, quæ mire fulgent, ægrè ferunt tenebrosam caliginem partium infinitarum, multumque propendunt in sententiam negantem creaturas possibiles esse infinitas. Ut rem attemperet, & ne videantur sententiam auctoritate nudam tutari, notant Aureol. in 1. dist. 44. quæst. unica art. 2. propos. 2. aperit concessisse terminum in extensione, idemque infinitas Henr. quodl. 5. quæst. 3. In intentione terminum cognovisse dicunt Scot. in 3. dist. 13. quæst. 4. Bonaventur. in 1. dist. 17. art. 2. Aureolum in 1. distinct. 17. 3. part. quæst. 1. art. 3. Henr. quodl. 5. quæst. 22. Durand. in 1. distinct. 17. quæst. 9. Palud. in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 2. & in eandem partem inclinat Caietan. 3. part. ad quæst. 7. art. 12. §. sic hoc in loco lector. Longum esset testimonia adducere, quibus aperte constaret de horum Doctorum mente, unum tantum assero

affero nullum illorum dixisse creaturas possibiles, quas Deus cognoscit posse produci productione simultanea, & etiam successiva, & quae sunt obiectum omnipotentiae esse finitas: legatur Fasolus supra num. 13. & 14. ubi expressa horum Doctorum verba refert, quibus ipsi creaturas, quae possunt à Deo produci infinitas esse testantur. Præter hos Doctores, quorum testimonia habes apud Fasolum, eandem sententiam defendunt Sanctus Thomas 1. part. quæst. 14. art. 12. & tota illius Schola. Ex nostris P. Molina 1. p. quæstion. 14. artic. 12. P. Valent. tom. 1. disput. 1. quæstion. 14. Punct. 16. P. Valquez 1. part. tom. 1. distinct. 63. cap. 2. P. Fasolus supra, P. Hurt. disp. 13. sect. 1. P. Arriaga disp. 13. sect. 2.

Contra sententiam afferentem creaturas possibiles esse finitas adducitur auctoritas Concilij Constantiensis, ubi damnatur error Vvicleffi, quem ex illo didicit Ioannes Hus, his verbis relatus à Vvaldensi ex sectione 15. eiusdem Concilij: *Deus nihil potest annihilare ne mundum maiorem, vel minorem, sed animas usque ad certum numerum creare, & non ultra.* Sententiam relata esse eandem cum errore Vvicleffi probatur. Dicebat Vvicleffus Deum non posse ultra certum numerum creaturas producere, dicit hæc opinio, creaturas, quæ possunt à Deo produci, non excedere certum numerum: ergo dicit Deum non posse ultra illum numerum creaturarum aliquam producere: ergo incidit hæc opinio in errorem Vvicleffi, & Husij, & Respondet Arriaga Concilium tantum damnasse errorem hæreticorum afferentium Deum operari ex necessitate nature, & ita non potuisse plures paucioresve creaturas producere, his, quas de facto creavit, à quo errore longè abest Catholicorum sententia afferentium creaturas possibiles esse finitas, hi enim afferunt potuisse has quas de facto produxit non produxisse, & destruere illas, quas semel produxit, & alias, quas in statu possibilitatis reliquit in lucem edere: ita censet Arriaga: errorem autem prædictum damnatum fuisse non secundum quamlibet truncatam illius propositionem, sed secundum omnes sui partes collectivè sumptas, ratione aliquarum, quæ pessimam continebant doctrinam, & partem illam vltimam verborum, quibus error refertur, videlicet: *Deus non potest ultra determinatum numerum creaturas producere*, damnatam non fuisse, neque de hac propositione, sicuti neque de aliis Philosophicis Patres egisse. Addunt recentiores in fronte huius Concilij inveniri admonitionem ad lectorem, in qua notatur propositiones Ioannis Husij ibi relatas desumptas esse ex facultate Theologie Colonienfis, & ob hanc rationem minutulis characteribus esse notatas. Insuper notat inter triginta propositiones, quas Concilium damnat in Husio hanc non reperiri, neque in Bulla, qua Martinus Papa hoc Concilium confirmat, & hunc hæreticum iterum damnat, illiusque refert errores huius propositionis mentionem aliquam fieri, cuius tantum meminit catalogus ille Colonienfis. Hoc nota pro opinione, quæ continuum ex indissolubilibus componit, quæ inter propositiones Husij illo catalogo recensetur.

Secundo arguitur contra eandem sententiam. Si entia possibilia sunt finita, demus fuisse sexcenta millia, positus his nulla erit repugnantia, si Deus creet aliud distinctum ab his: ergo nullus potest assignari numerus entium possibilibus, ultra quem non possit aliud produci: ergo non continentur aliquo finito, & determinato numero: ergo sunt infinita. Retorquet argumentum Arriaga contra illos qui dicunt creaturas possibiles esse infinitas, & arguit in hunc modum. Dato illo infinito creaturarum possibilibus, cur non poterit alia produci: non quia aggregatum illud includat infinitas creaturas, quia potest dari vnum infinitum maius alio. Si respondeas in alio infinito esse creaturas omnes possibiles, inquit Arriaga cur in illo infinito sunt omnes possibiles, cum non sit de ratione infiniti omnes includi in illo, & possit infinitum augeri, & in argumento non supponitur in illo infinito includi omnes creaturas possibiles? Non conuincor: Auctores, qui afferunt creaturas possibiles esse infinitas, dicunt ultra quodlibet infinitum assignatum creaturarum possibilibus posse Deum non solum aliam creaturam, sed etiam aliud infinitum creaturarum producere. Quod si non assignetur infinitum aliquod creaturarum vltimumque, sed infinitum, quod totam illarum collectionem contineat, facilis erit ratio, cur extra illam collectionem non sit alia creatura possibilis, tota enim collectio creaturarum possibilibus

essentialiter dicit negationem alicuius creaturæ possibilis existentis extra collectionem, quia si extra illam collectionem aliqua esset creatura possibilis, illa collectio non contineret omnes possibiles. Hi verò qui defendunt creaturas esse possibiles tenentur assignare numerum determinatum, quo posito nulla alia facta suppositione non possit creatura aliqua possibilis extra illum reperiri.

Melius forsitan responderes si diceres te non teneri, etiam si defendas creaturas possibiles esse finitas, rationem reddere, propter quam sint mille, & non octo supra mille, quia tu non asseris esse mille, & non plures, sed tantum dicis creaturas possibiles habere aliquem terminum, quo claudantur, quem tu non agnoscis, neque potes assignare, quia non annumerasti creaturas possibiles. Huius conclusionis poterit reddi ratio petita ex impugnatione creaturarum possibilibus infinitarum, ratio enim, quæ probat repugnare infinitas creaturas possibiles, probat omnes possibiles esse finitas, & habere aliquem terminum hunc, vel illum, cuius tantum teneris rationem reddere, non verò cur potius detur hic, quam ille, cum tu non defendas hunc esse terminum, quo finiuntur creaturæ possibiles, & non alium distinctum ab isto. Instabis, si à nobis non assignetur terminus peculiaris, in re tamen singularis terminus datur, ultra quem non procedunt creaturæ possibiles: de illo ergo inquiritur cur ille sit, & non alius, quo creaturæ possibiles circumscribantur. Responde, te non posse reddere rationem conclusionis, quam omnino ignoras, ac proinde cum nescias, quis sit terminus creaturarum possibilibus, mirum non est te ignorare, cur ille præ aliis sit illarum terminus. Sicuti si ego modo ignorarem quis rempublicam regeret, ineptè à me peteretur ratio, cur potius ille qui de facto guberbat præ aliis guberet. Vnum tantum tibi constare rectè dices secundum hanc sententiam videlicet creaturas esse finitas, cuius rationem reddes petitam ex repugnantia infinitarum possibilibus. Adde repugnantiam illam, quam Deus cognosceret, si vera esset opinio, quæ creaturas possibiles veras esse affirmat, non petendam esse ex numero præcisè, neque ex eo quod ratione illarum, quæ existunt repugnaret alia creatura, quæ numerus creaturarum augeretur. Quia præcisè ex similitate creaturarum tantum repugnat illarum infinitas, & posset numerus ille quicumque esset, magis augeri, quin multitudo illius infinita evaderet: petenda ergo est repugnantia aliis creaturæ possibilibus non ex similitate illius cum præexistentibus, sed ex sua natura, sicuti modò non petitur repugnantia hircocerui ex similitate cum aliis creaturis, sed ex sua natura. Itaque si creaturæ possibiles essent finitæ: verbi gratia, mille repugnaret vna supra mille, non quia non posset cum illis componi, seu quia similes vnius supra mille diceret specialem repugnantiam, sed quia illa entitas secundum se repugnaret. Ex eo autem quod repugnent infinitæ creaturæ ratione similitatis inferitur esse certum illarum numerum, & repugnare augeri secundum vnam creaturam, non ratione similitatis, sed quia illa vna creatura in se repugnaret.

Tertio obicitur contra eandem sententiam. Post diem iudicii potest Deus mouere Cælum in infinitum: ergo sunt possibiles infiniti Cæli motus. Respondent nonnulli, motus Cælorum posse in infinitum procedere, nihilominus non esse infinitos, sed finitos, non termino aliquo determinato, sed indeterminato, & vago. Solutionem hæc latè impugnaui Puncto præcedenti, ubi probaui necessarium esse entitates possibiles esse infinitas, vt existentes possint in infinitum augeri. Alter respondet Arriaga, qui asserit posse auctores illius opinionis respondere Deum non posse in infinitum Cælum mouere semperdiuersis motibus, sed eorundem repetitionibus. Eodem modo docet responderi posse ad argumentum, quod peti potest ex cogitationibus animarum futuris per totam æternitatem quæ reperti debent, ne animus ad aliquod tempus perveniat, in quo cogitationes omnes insumpserit, ita vt non possit aliquid ultra cogitare. Contra hanc solutionem sic arguuntur. Vt animus per æternitatem duraturus ipse totam æternitatem vt se possit cogitationibus exercere, illas debet repetere. Inquiro an animus possit infinitas repetitiones cogitationum finitarum conficere, vel finitas. Si finitas, perveniet ad statum, in quo finitas illas repetitiones insumpserit, & iam ultra non possit, neque per repetitionem cogitationum, neque per novas alias cogitationes intelligere. Si infinitas: ergo dantur infinitæ repetitiones cogitationum

cogitationum futura: ergo poterunt dari infinita alie entitates. Eadem enim est possibilitas, seu repugnantia infinita multitudinis in quacumque materia. Posset dici disparere esse rationem quia infinitudo cogitationum simpliciter est infinitudo, quia diceret infinitas vnitates distinctas, ex quibus multitudo infinita accrescit. Infinitudo autem repetitionum non esset simpliciter infinitudo, quia non diceret infinitas vnitates distinctas, quia repetitio cogitationum nihil diceret distinctum ab ipsa cogitatione cum qua identificatur, & sicut entitas repetita identificatur, sic repetitio identificata cum entitate, & vnitates repetitionis identificata cum eadem repetitione, & eadem entitas eandem habet identitatem, unde id quod nos significamus hoc conceptu: *hæc entitas fuit ter repetita*, tantum dicit unam simplicem entitatem cum una simplici vnitatem, quæ per connotationem ad negationem sui semper immediate præcedentem repetitio dicitur. Ex simplici autem vnitatem non potest confurgere infinita multitudo, imò neque finitus numerus, qui essentialiter dicit multitudinem vnitatum, à quibus non distinguitur, tantum enim supra illas potest dicere quid extrinsecum, & intentionale, actum videlicet numerantis. Dices per repetitionem cogitationum multiplicari actiones, & durationes. Respondetur non multiplicari actiones, quia hæc non distinguuntur à cogitationibus ut ostendit Contr. 5. de anima punct. 1. Quod si distinguerentur propter eandem rationem, propter quam repeterentur cogitationes essent etiam actiones repetendæ. Ad illud, quod dicitur de durationibus respondeo in mea sententia durationem non esse accidens reale superadditum rei duranti, & ita durationem repetendam esse secundum totum id, quod diceret intrinsecum, tempus autem imaginarium extrinsecum non est quid reale, ac proinde de illo curandum non est, an sit quid finitum vel an sit quid infinitum.

6 Prædictam doctrinam non vulgarem esse existimo, nihilominus recedendum non est à communis sententia, quæ docet creaturas possibiles esse infinitas propter præcedens argumentum, quantumvis enim repetitio cogitationum dicat eandem entitatem, & eandem productionem, nihilominus si eadem cogitatio repetatur, potest Deus, & Angelus propriam cogitationem cognoscens dicere, hæc cogitatio nunc primò producitur, & postea dicere: hæc cogitatio nunc secundò producitur, & primò repetitur, & postea: hæc cogitatio ter fuit producta, & bis repetita: ergo illæ repetitiones poterunt annumerari: ergo constituent numerum, & si per totam æternitatem exhibeantur, multitudinem complent infinitam. Secundò incongruè, essent præiuse cogitationes animo per æternitatem duraturæ, si in eandem cogitationem inopiam incideret, ut illi necessum sit ad cogitationes iam præteritas & exercitas recurrere ut possit per æternitatem de obiectis pro suo arbitrio cogitare, quod respectu Beatorum indecentiam quandam præ se fert.

7 Tandem communi sententiæ adhæreo, quia multis dum videtur Deum non posse infinitas creaturas producere & adeo exiguos terminos omnipotentia assignari, ut extra determinatum numerum creaturarum non possit aliam producere. Neque ignoro hoc argumentum Metaphysicè loquendo non multum virgere, quia omnipotentia Dei etiam si omnes creaturæ repugnarent, intrinsecè eadem esset eademque potiretur infinita perfectione, quia tunc non posse Deum infinitas creaturas producere proveniret ex defectu possibilitatis creaturarum, non ex defectu omnipotentia, quod eodem modo contingeret in nostro casu, si Deus non posset infinitas creaturas producere quod tribuendum esset ipsis creaturarum repugnantibus, & nihil imperfectionis omnipotentia impingeret. Hæc ita se habent, nihilominus negari non potest dignius de Deo loqui, si dicamus ipsum posse infinitos effectus producere, & quibuscumque infinitis consideratis adhuc alios, & alios infinitos posse efficere, quam si illius omnipotentia exiguum quandam materiam assignemus, ultra quam non possit suam infinitam exercere virtutem. Demum quidquid sit de mente Concilii Constantiensis, & de auctoritate illius Catalogi, plerique viri docti censura notant sententiam afferentem Deum posse certum numerum creaturarum producere, quibus productis non valeat aliam efficere, quorum censura aliquando non sine magna opera forsan excuteretur. His moueor ad deferendam prædictam sententiam, etiam si multis difficultatibus abso-

lutus abirem si illam amplecterer, itaque ex dictis concludo neque ratione simularis seu collectionis, neque ratione singularium creaturarum repugnare infinitas creaturas possibiles.

Obiicit Arriag. sect. 4. n. 45. Omnis multitudo finita potest successivè percurrì: ego si incipiamus annumerare creaturas omnes possibiles percurreremus omnem multitudinem finitam illarum: ergo perueniemus ad numerum quemdam, ultra quem non possumus procedere, cui si una creatura addatur, iam multitudo illa erit infinita, finita enim esse non potest, cum multitudo, cui illa creatura superadditur includat omnes creaturas finitas: ergo erit finita, & non erit finita: non erit finita propter rationem iam traditam: erit finita quia vnitates addita finitæ multitudini non potest illam infinitam constituere, sed finitam multitudinem complet simplici vnitatem excedentè priori, quam supponit. Respondent aliqui apud Arriag. posse attingi numerum quemdam finitum, cui Deus non possit simplicem addere vnitatem, neque finitas aliquas, sed teneatur infinitas illi adiungere, si vellet multitudinem numeri augeri. Hæc solutio probabilitate caret, quia ut bene Arriag. in numero illo, demus esse hominum, esset numerus oculorum duplo maior: neque est quod liget manus Deo ad producendum unum hominem ex infinitis possibilibus supra quancumque multitudinem productam. Sed demus Deum non posse aliquem hominem producere supra numerum illum. Deus cognoscit numerum illum, quem aduersarii maximum appellant, cur non poterit mente illi adiungere unum hominem ex infinitis aliis, quos possibiles agnoscit? Certè id non tantum Deus, verum etiam quilibet Angelus præstare potest, & eadem redit difficultas de numero maximo, quem confingit solutio, & de vnitatem addita, sequitur enim multitudinem ex vnitatem & numero mente cognitis resurgere multitudinem finitam & infinitam.

Ait Arriaga ibid. n. 46. hoc argumentum apud neminem vidisse, & ingenue fateatur nullam illi solutionem occurrere, ac proinde malè apertè dicere, solutionem non occurrere, quam aliquam exhibere, quam neque ipse, neque alius intelligere possit. Conabor ego solutionem adhibere, quam omnes facillè valeant percipere. Respondeo distinguendo illud primò antecedens: omnis multitudo finita, potest successivè percurrì: qualibet multitudo finita hæc & nunc assignata determinatè sumpta potest percurrì, concedo antecedens: multitudo vaga quæ potest infinitum assignari potest percurrì, ita ut non maneat multitudo alia maior finita percurrenda, nego antecedens. Est enim de ratione infiniti, ut semper sit ultra accipiendum, ita ut quod accipitur sit semper finitum, & quod acceptibile restat infinitum sit. Neque in numero finito datur aliquis numerus determinatus, intra quem contineatur tota finita multitudo, sed assignata qualibet multitudine finita potest assignari maior alia, & rursus alia maior, & sic in infinitum. Itaque neque Deus potest percurrere omnes finitos homines contentos in multitudine finita, ita ut multitudini alicui finitæ non posset alium hominem addere, quo multitudo illa accrescat, & finita maneat, quia cum numerus finitus non habeat terminum determinatum, sed tantum vagum, nullum habet ultimum, & ita Deus non potest terminum ultimum assignare, quia talis terminus non est.

Dices non dari multitudinem vagam in rerum natura, quam videtur solutio supponere. Respondeo omnem multitudinem finitam clausam in multitudine infinita, & ipsam infinitam multitudinem esse certam, & determinatam. Dicitur autem vagus terminus requisitus ad constituendam multitudinem finitam, ut sic in abstracto, sicut dicitur vagus equus requisitus ad equitandum, licet hic, & nunc equitatio necessariò faciendâ sit equo determinato.

Obiicit rursus Arriag. Cognoscat Deus pyramidem infinitam saltem possibile, tunc cognosceret primam lineam post punctum, in quo convenirent amba: costa tantum constare duobus punctis, secundam tribus, &c. Deinde cognosceret omnes lineas, quæ essent in pyramide illa, & cognosceret, quæ essent finitæ, quæ infinitæ. Deinde necessariò cognosceret inter finitas omnium maximam, quia alia illarum necessariò esset maxima, cum nulla esset æqualis. Rursus inquiritur: an linea illa, quæ succedit post maximam sit finita, vel infinita: non est finita, quia est maior maxima finitarum: non infinita, quia tantum excedit lineam

lineam præcedentem finitam quantitate finita: ergo neque esset finita, neque infinita. Rursus esset finita, quia excederet tantum quantitate finita præcedentem lineam finitam: esset infinita, quia excederet maximam finitarum: ergo implicat linea illa, in qua tot contradictiones includuntur. Respondeo facile: possibile non esse pyramidem infinitam, neque adhuc diuina mente concipi posse, quia de ratione infiniti est non habere terminum, neque figuram, & de ratione essentiali constitutiva pyramidis est habere figuram, & terminum.

12. Occurrit Arriaga, & idem argumentum conficit in multitudine infinita Angelorum, quam Deus potest in instanti percurrere annuendo duos, tres, quatuor, &c. quousque perueniat ad multitudinem infinitam, transactis iam multitudinibus finitis, de illa ergo multitudine immediata multitudini maximæ omnium finitarum inquiritur an sit finita, vel infinita? non finita, quia est maior maxima finitarum, non infinita, quia excedit tantum unitate finita multitudinem finitam: finita propter hanc rationem: infinita propter præcedentem: ergo incidimus in manifestas implicationes, si concedimus multitudinem infinitam adhuc rerum possibilem. Hoc argumentum est difficillimum omnium, quæ contra naturam infiniti fieri possunt, tamen difficultati cedendum non est. Respondeo, multitudinem infinitam Angelorum possibilem intuitu cognosci à Deo ut est in se infinita, & eodem modo cognoscere unitates singulas contentas in tali multitudine infinita, similiter infinitos numeros, seu infinitas multitudines finitas contentas in multitudine illa infinita. Insuper concedo posse Deum in infinitum annuere finitos numeros inuicem se excedentes: ergo tamen posse cum hac proportionem finitos percurrere numeros, & posse cum eadem proportionem multitudinum se inuicem secundum unitatem simplicem excedentium totam multitudinem infinitam percurrere, quia omnes illæ multitudines cum hac proportionem se inuicem excedentes licet in infinitum possint augeri, tamen sunt finitæ, ac proinde ultra illa extant aliæ infinitæ unitates in illa multitudine infinita. Ad argumentum in forma adductum respondendum est negando illud antecedens: Deus potest producere totum infinitum annuendo duo, tria, quatuor, &c. ita ut accedat ad aliquam multitudinem finitam infinitæ immediatam, quia Deus non potest repetere in multitudine infinita multitudinem finitam, quæ in illa non est, & cum non sit in multitudine infinita aliqua multitudo finita immediata infinitæ multitudini, ita ut inter ipsam, & multitudinem infinitam non sit alia maior multitudo finita, mirum non est Deum non posse illam reperire: semper tamen concedendum est Deum posse in infinitum multitudines finitas inuicem se excedentes annuere, quia excessus inter entitates finitas, in infinitum potest augeri, numquam tamen potest esse infinitus.

PUNCTUM IV.

An repugnet infinitum corporeum.

Potest inquiri an repugnet aliquod corpus infinite extensum, & an repugnet infinita corpora extensa, quorum quodlibet finitam habeat extensionem, quæ vix inter se differunt, & ita utrumque simul definiam.

§. I.

Propria sententia.

1. SEntio repugnare corpus infinitum infinite extensum absque vlla penetratione, & similiter infinita corpora non penetrata. Fauent huic conclusioni, quotquot affirmant absolute repugnare infinitum corpus, & corpora infinita simul existentia. Hi sunt D. Thom. 1. part. quest. 7. art. 3. & 4. Vasquez ibid. disp. 16. n. 1. Conimbr. lib. 3. cap. 8. q. 2. art. 1. Pereira lib. 10. Physic. c. 11. Rub. 3. Physic. tract. 2. q. 3. n. 85. Albert. de prædicam. quantitat. disp. 4. quest. 4. qui omnes absolute asserunt repugnare corpus infinitum & multitudinem infinitam corporum. Ex his, qui infinitum actu existens non repugnare defendunt, nostra conclusio partim fauet Pasolus 1. p. quest. 7. art. 3. & 4. dub. 8. n. 4. ubi asserit non posse dari infinita corpora non penetrata, licet concedat ibid. num. 3. posse dari vnum corpus

infinitum absque vlla penetratione, quæ ego non annecto, quia in illo corpore infinito infinite extenso, quod concedit Pasol. posset Deus infinitas diuisiones efficere, quibus factis membra diuisa idem possent occupare spatium ac antea: ergo si corpus infinitum potest occupare infinitum spatium absque vlla penetratione, poterunt infinita corpora, in quæ diuisi potest existeret absque vlla penetratione, negatio enim vnionis, seu diuisio non exigeret penetrationem, sine qua eadem corpora vnita poterant existeret.

Vulgare est argumentum ad probandum repugnare corpus infinitum desumptum à duabus lineis in modum pyramidis ductis ab aliquo puncto profunditatis ad circumferentiam, quæ quo magis distarent à centro magis inter se distarent sed distant infinite à centro; ergo inter se infinite distant: ergo illarum intercapedo esset infinita ut probat argumentum, & alias esset finita, quia clauderetur duobus terminis: ergo esset finita, & infinita. Non fido huic rationi, nam dicebam puncto præcedenti non posse dari adhuc possibilem pyramidem infinitam & consequenter dicendum est non posse dari ab vno puncto duas lineas infinitas semper ductas per modum pyramidis, licet possint à puncto quolibet ad aliud in illo corpore assignatum in illam figuram duci, & in infinitum duci, hoc est longius, & longius illam figuram retinere, non tamen infinite distare à centro sub illa figura, ita ut aliquod punctum lineæ pertinens ad pyramidem figuram possit à centro distare infinite, hoc est infinita intercapedo interiecta.

Aliter conclusionem probo: Si daretur corpus infinitum infinite extensum, posset Deus corrumpere aliquam illius partem. Verbi gratia viginti vltimarum, quæ parte corrupta partes contiguae parti corruptæ manerent diuisæ ab aliis. Demus ergo Deum illas partes diuisas, & distantes vnire, & localiter approximare: tunc ut partes illæ approximarentur, deberet totum corpus moueri: ergo relinqueret aliquod spatium, quod antea occupabat: ergo aliquod spatium antea occupatum illo corpore infinito iam non illo occuparetur: ergo posset assignari illud spatium, & dici corpus non pertingit hoc spatium, quod antea tangebatur: ergo poterit assignari terminus talis corporis, spatium enim relictum esset terminus extrinsecus talis corporis, & spatium non relictum immediatum spatio relictum, seu pars occupans tale spatium esset terminus intrinsecus illius: ergo tale corpus esset infinitum ut supponitur, & esset finitum ut probat obiectio: ergo esset finitum & infinitum. Respondet Hurtad. Deum non posse vnire partes diuisas nisi per rarefactionem aliarum præcedentium, vel per nouam productionem partium supplementum spatium, quod occupabant partes corruptæ. Hoc tamen gratis & absque fundamento dicitur: imò contra rationem, quia quælibet pars corporis infiniti potest moueri, ergo totum corpus. Secundò demus Deum creasse à principio illud infinitum absque illis partibus, quas supponimus fuisse creatas, atque corruptas: certe tale infinitum non occuparet sine illis partibus idem spatium adæquatum, quod cum illis occuparet: ergo daretur aliqua pars spatij non occupata infinito productio sine illis partibus, quæ occuparentur, si cum illis produceretur: ergo talis pars spatij esset vltimus terminus corporis infiniti: ergo tale corpus esset finitum, & infinitum. Idem sit argumentum de quocumque infinito: quod si cum illis vltis quantitatis super illas, quas habere supponitur, viginti vltimas spatij occupabit, quas modo non occupat, quæ partes spatij occupandi si producerentur illæ vltimæ, quæ modò non sunt productæ, essent vltimus terminus spatij quod modò corpus illud occuparet: ergo illud spatium esset finitum, & infinitum: finitum, quia haberet terminum; infinitum, quia occuparetur corpore infinito non penetrato.

Respondet Arriaga non esse inconueniens infinitum claudi duabus unitatibus ultra quas non progrediatur, dummodo partes contentæ intra illas duas unitates, vel duo puncta sint impertransibiles. In hoc sensu asserit Arriaga infinitum posse habere vltimum, quam doctrinam prius docuerat Hurtadus. Eandem amplexati sunt plures recentiores asserentes illa duo puncta vltima non esse propriè terminos, sed impropiè, quia terminus connotat rem terminatam pertransibilem, quæ si impenetrabilis sit etiam vltimum habeat, non dicitur propriè terminos habere. Ego sanè numquam percipere valeo infinitum habens

habens partem ultimam, neque hanc à propriissimo termino distinguo, quam non posse distingui sic proba. De ratione infiniti non est, ut absolute non possit pertransiri, quia eternitas, quæ fuit à parte antea fuit infinita & pertransiit, & dicimus Deum hucusque per eternitatem durasse: ergo de ratione infiniti est non posse ita pertransiri, ut perveniat ab aliquo primo ad aliquod ultimum, ex ea parte, quæ infinitum est: rem explio: Eternitas, quæ hucusque præcessit fuit infinita, in qua non potest aliquod instans reperiri, quod sit primum: quod si reperiretur quæcumque mensura præterisset infinita non diceretur, quidquid enim confingas inter certos, & determinatos dies, est tempus finitum, & non eternitas, alias dicam ego spatium viginti annorum esse infinitum, quia licet habeat primum & ultimum hoc non est contra rationem infiniti, neque quod id, quod est inter primum & ultimum iam pertransierit, erit contra eandem rationem, quia etiam tota eternitas, quæ fuit à parte antea pertransiit. Dices in tota eternitate pertransisse infinitas partes, & in spatio viginti annorum tantum finitas præterisse. Contra: assererem ego in spatio viginti annorum infinitas partes præterisse, & ex nullo capite in tua sententia convinci potero esse finitas, cum asseras inter primum & ultimum posse dari infinitum. Neque tu probare poteris ex alio capite partes præteritas in eternitate esse infinitas, nisi quia nulla est illarum prima: ergo tota ratio infinitatis desumenda est ex negatione primi, & ultimi, neque aliter docti & indocti infinitum concipiunt, nisi carens fine, & absque vlla parte extrema, seu prima vel vltima versus illam partem, quæ est infinite protractum.

Simili ratione probatur non posse Deum creare infinitam multitudinem corporum absque vlla penetratione. Sic illam expendo: Nulla potest assignari multitudo infinita corporum, quæ occupet totum spatium, quod potest occupari: ergo quælibet relinquit aliquod spatium, quod non occupet: ergo spatium ab illa occupatū circumdatur spatio illo, quod non occupat illa multitudo: ergo habet terminum: ergo est finitum: ergo multitudo illa corporum est finita, quia quidquid finitum spatium occupat necessario est finitum. Antecedens proba: Demus multitudinem esse lapidum habentium extensionem vnius palmi: potuit Deus eosdem lapides producere cum extensione duorum palmarum, sed si haberent extensionem duorum palmarum occuparent plus spatij, quam occupant cum extensione vnius palmi: ergo cum hac extensione non occupant totum spatium, quod cum illa occuparent: ergo non occupant totum spatium, quod potest occupari: ergo spatium illud, quod non occupant terminus erit spatij his corporibus occupati: ergo hoc spatium occupatum erit finitum. Simile argumentum fit si Deus crearet infinitos montes, & in quolibet illorum crearet formicam, & postea destructis montibus relinqueret formicas, formicæ illæ immediate applicatæ vel occuparent totum spatium, quod ipsis formicis & montibus occupabatur, vel non totum, sed totidem spatij, quod antea occupabant. Si non totum, ergo spatium occupatum terminaretur spatio non occupato: ergo esset finitum: ergo formicæ non essent infinitæ: ergo si velis defendere esse infinitas, cogeris asserere esse finitas & infinitas: Si dicas occupare formicas solas totum illud spatium, quod ipsæ & montes occupabant, & singulos vngues infinitorum hominum, occupare totum spatium, quod occuparent infiniti homines, quorum erant vngues, quod dicit Maior in 1. dist. 4. q. 3. in 3. quem nonnulli sequuntur, rem dicis mirabiliorem, difficilioremque intellectui hircoceris, & hippocentauris. in quibus nullus repugnantiam adeo manifestam inueniet, sicuti in tuo asserto reperitur. Mille modis eadem ratio expendi potest. Creet Deus infinitos montes, & in quolibet illorum infinitas formicas, vniat ex vna parte quantitatem formicarum, ex alia quantitatem montium: penetrarent hæc quantitates: quæritas formicarum, quæ infinita erit commensurabitur adæquatè cum quantitate montium, ita ut nulla sit pars montium cui quantitatis formicarum pars non respondeat: Si negatiue respondeas: ergo pars illa quantitatis montium, cui non correspondeat pars quantitatis formicarum erit terminus, cui non se extendet formicarum quantitas. Si affirmes quantitates has adæquatè commensurari, mirâ animi magnitudinem ostendes, minoribus difficultatibus semper meus cedit. Singulæ formicæ singulis montibus penetratæ dum erant diuisæ vix minutulam partem montium occupabât, & postea sine

additione nouæ quantitatis, eo præcisè, quod vniantur, vel quod contigat sint (non enim obiectio vnionem expolcit, quæ eodem modo procedet de his corporibus contiguis) ita turgescunt ut totos replant montes abique noua quantitate, aut rarefactione?

Vltimò dico non repugnare infinitam multitudinem corporum penetratorum, neque corpus infinitum, cuius partes ita sint penetratæ, ut finitum tantum occupent locum. Conclusio hæc probanda est ex solutione impugnationum, quas adducunt auctores oppositæ sententiæ, quarum plures procedunt contra multitudinem infinitam etiam rerum spiritualium, aliæ verò specialiter contra corpus infinitum, & multitudinem infinitam corporum. De his seq. dicam ubi præcipua argumenta, quæ contra doctrinam traditam adduci solent referam, & solam, aliis plurimis omisiss, si enim omnia argumenta quæ contra infinitum auctores sunt meditati, referenda essent, infinitum hoc opus euaderet. Legatur P. Fasolus supra, qui per otium rem hanc acutè, doctè, & eruditè tractat.

S. II.

Argumenta soluta.

EX S. Thoma q. 7. art. 3. hæc argumenta fieri solent: Omne corpus superficiem habet, sed infinitum non potest habere superficiem: ergo non potest dari corpus infinitum. Respondet Richard. in 1. dist. 43. art. 3. q. 5. S. 3. Non oportet ut in corpore ex hoc, quod corpus est, sit superficies, quia non oportet quod sit superficies, nisi ex hoc quod sit finitum: finis enim accidentalis est & comitans, & ideo ad imaginandum corpus non est necesse, imaginari corpus finitum. Hæc Richardus.

Ego semper auctoritatem D. Thom. ex corde venerans respondeo corpus infinitum ad spatium finitum redactum ultimam posse habere superficiem in ordine ad locum, licet illam non possit habere corpus infinitum non penetratum, ideo concedo posse dari corpus infinitum penetratum, quod figuram habebit non infinitam abique vlla interpretatione, quod illa carebit. Eodem modo respondeo ad alia argumenta, videlicet esse de ratione corporis posse moueri & habere figuram, quæ non possunt conuenire corpori infinito, ex quo inferri intenditur implicare corpus infinitum, quidquid enim sit de veritate maioris, & de bonitate illationis, corpori infinito ad finitum spatium redacto motus, & figura competere possunt.

Specialius contra nostram sententiam arguit Albertinus: 10 repugnat quantitas infinitè extensa: ergo repugnat infinita quantitas. Probo consequentiam: Infinita quantitas exigit infinitam extensionem, sed implicante infinita extensione implicat exigentia ad illam: ergo implicat quantitas, cui hæc exigentia intrinseca est. Dicam in Metaphys. Controuerf. 10. Punct. 2. posse dari relationem transcendentalem & virtutem productiuam realem, etiam si illius terminus implicet, & eadem ratione possem concedere posse dari exigentiam infinitæ extensionis, etiam si extensio infinita implicet. Volo tamen iuxta communiora principia argumentum dissoluere, essentia quantitatis non consistit primariò in exigentia extensionis, sed in exigentia impenetrationis, quæ conuenit toti quantitati ratione partium, quibus constat ex eo præcisè, quod quælibet illarum petit esse extra omnes, seu proprius loquendo petit non penetrari cum alia à se distincta, ex quo fit positus quatuor partibus quantitatis, nullam esse intra aliam, & consequenter esse extra tres alias existentes, quod est per accidens respectu huius partis, quia cum hæc petit existentiam aliarum trium non petit esse posituè extra tres illas, sed tantum non esse intra illas, quæ exigentia eadem est, siue existant tres partes siue mille, siue infinitæ, quia hæc pars tantum petit non esse intra aliam. Ex hoc infero, quod sicuti possibilis est terminus exigentiæ huius partis, quado existunt tantum finitæ compartes, sic possibilis est quando infinitæ partes eidem coexistunt cum semper sit idem. Ex hoc infero, data quantitate infinita possibilem esse exigentiam quam habet quælibet pars illius, quod sufficit ut possit dari exigentia in quacumque parte quantitatis, & consequenter ut possit existere tota exigentia, quam habet quantitas, quia hæc non est distincta ab illa, quam habent partes, & sicuti respectu huius vlnæ quantitatis per accidens se habent aliz vlnæ mediata tantum illi vnitz, sic respectu exigentiæ, quam habet hæc vlna quantitatis per accidens se habet exigentia, quam habent aliz vlnæ.

mediatè, & ita, etsi repugnet coëxistentia terminorum, quos respiciunt existentia diuersarum vlnarum, cum non repugnet per se terminus huius, vel illius existentia, neque repugnat hæc aut illa existentia, neque vtriusque coëxistentia, quæ per accidens se habet respectu vlnarum habentiam existentias, & respectu existentiarum. Ad argumentum in forma propositiones has distingue. Quantitas exigit extensionem immediatè, nego; exigit impenetrationem immediatè, & mediatè extensionem, subdistinguo: indiuisibiliter ratione totius quantitatis, nego, non enim petit tota quantitas esse extra se ipsam: ratione singularium partium, concedo. Propositionem aliam videlicet infinita quantitas petit infinitam extensionem hac ratione distingue: infinita quantitas petit infinitam extensionem immediatè ratione sui, nego. Iam enim dixi corpus non exigere vnâ partem esse extra aliam ratione totius, sed ratione partium, quarum vna petit esse extra aliam: ratione partium subdistinguo, ita vt aliqua illarum petat extensionem infinitam, nego, ita vt quilibet petat extensionem finitam, & per accidens, ex coëxistentia infinitarum partium, exigatur infinita extensio, concedo: ergo repugnante infinita extensione repugnat terminus, quem exigit infinita quæritas indiuisibiliter ratione totius, nego suppositum, quem exigit quantitas ratione partium, subdistinguo; quem exigit aliqua pars illarum vel quem per se exigunt omnes, nego consequentiam, quem per accidens exigunt ex coëxistentia infinitarum partium, concedo consequentiam: ergo repugnante infinita extensione, repugnat infinita quantitas, nego consequentiam.

Aliter alij obijciunt: Multitudo illa corporum, quam nos dicimus posse creati à Deo, & esse infinitam, si poneretur in spatio absque illa penetratione occuparet spatium finitum: ergo quando est penetrata est finita, corpora enim quæ sine penetratione finitum spatium occuparent necessarii sunt finita. Respondeo corpora illa infinita, quæ nos dicimus posse coëxistere penetrata absque vlla penetratione posita, occupatura spatium infinitum ex eo, quod infinita sint, & spatium finitum vt intendit obiectio, quæ contradicção vt bene notat P. Fasolus non infertur ex eo quod dentur infinita corpora, sed ex eo quod dentur absque vlla penetratione. Alia argumenta, quæ non specialiter pugnant contra multitudinem infinitam corporum, sed contra omnem multitudinem etiam rerum spiritualium solum Puncto sequenti.

PUNCTUM V.

An repugnet multitudo infinita rerum spiritualium & infinita intensio.

1 **It** Conclusio. Non repugnat infinita multitudo Angelorum, neque infinita qualitatis intensio. Ita P. Fasolus 1. p. arc. 3. & 4. Hurtadus disput. 13. sect. 2. Ariaga distinct. 13. sect. 4. & alij plures apud P. Fasolum, vnica conclusionis ratio est: non posse assignari aliquam repugnantiam his infinitis, hanc probat solutio argumentorum, quibus intendi ostenditur repugnantia.

2 **Obiic.** primò. Dentur infiniti Angeli, quorum singuli singulos habeant gradus gratiæ: si Deus vellet ex eisdem gradibus gratiæ dare cuicumque Angelo duplicem gradum gratiæ, nullo facto additamento graduum, vel posset dare omnibus Angelos binos gradus gratiæ, vel non. Si dicas posse, manifestam dices implicationem, quia tot erant gradus gratiæ, quot Angeli, & non plures: ergo iidem gradus modo inter eosdem Angelis ita distribuendi sunt, vt quilibet Angelus duos fortitur gradus. Sanè si fieret vt in solutione traditur, nulla illustrior chimæra mente poterit fingi, quàm re conceditur. Si non potest Deus omnibus Angelis duos gradus gratiæ dare: ergo illi gradus finiuntur: ergo non sunt infiniti. Respondeo Deum non posse dare singulis Angelis duplicem gradum gratiæ, sed tot sine aliquo esse futuros, quot essent qui duplicem gradum sortirentur, & hos futuros esse infinitos, sicut illos, nego tamen hinc inferri gradus gratiæ non esse infinitos, quia non est contra rationem infiniti totum infumi, & finiri, si ex illo sumantur simul infinitæ partes, sed tantum est contra illius rationem finiri, si successiue ex illo sumantur in quolibet instanti partes finitæ incipiendo ab hac

Franc. de Quirado, Philosoph. Tom. 1.

parte temporis. Si enim Deus ab æterno Angelos creasset vsque ad hoc instans in singulis horis creationes infinitæ pertransissent, quod si hos omnes Angelos infinitos in hoc cubiculo constituisset, etsi infiniti essent, Angelos non haberet vt in duplici cubiculo Angelos constitueret. Ita si Deus resumeret singulos gradus gratiæ, quos infiniti Angeli haberent, & ab hoc instanti inciperet conferre duplicem gradum gratiæ huic Angelo in hoc instanti, & duplicem alium gradum alij Angelo in instanti sequenti, & sic in reliquis, nunquam infunderentur illi gradus gratiæ, ita vt ad vltimum binarium perueniretur. Si tamen illos vellet Deus in instanti per binarios simul distribuere singulis Angelis, gradus non haberet in illa multitudine, vt omnes possent duplicem gradum distinctum sortiri.

3 **Instabis:** In illa collectione graduum essent infinitæ vnitates: ergo essent infiniti binarij, quia ex finitis binariis fieri non possunt infinitæ vnitates: nulla enim vnitarum finita multitudo bis repetita potest infinitam multitudinem constituere: ergo possent infiniti binarij inter infinitos Angelos distribui, ita, vt quilibet Angelus binos gradus reportaret. Rursus si Deus ex illis binariis singulas vnitates corrumpere, manerent iterum infinitæ vnitates: ergo manerent similiter infiniti binarij, ex quibus eadem multitudo Angelorum posset ita gradibus binis gratiæ donari, vt quilibet Angelus duobus potiretur gradibus, & sic in infinitum possent infiniti binarij fieri, ex quibus singulæ vnitates corrumpentur, & iterum ex relictis vnitatibus alij binarij fierent, & sic in infinitum procedi potest, quod quidem eximium videtur infiniti sacramentum non fidem, sed fictionem exuperans. Mysterium facile aperiam. Ex illis gradibus infiniti fierent binarij, quos infiniti Angeli ferre possent singuli singulos gradus binarios, non tamen omnes Angeli, qui antea simplici gradu gratiæ gaudebant binos gradus gratiæ consequentur, aliud enim est infinitos Angelos infinitis binariis donari aliud omnes Angelos, qui vnum gradum habuerant, modò duplicem obtinere. Primum est verum: hoc secundum est falsum, multitudo enim Angelorum, qui habuerunt simplicem gradum esset duplo maior multitudine illorum, qui modò duplicem haberent, etsi vtraque sit multitudo infinita, quia dari potest vnum infinitum maius alio. Ex hac doctrina facile soluentur reliqua quæ supra obieiebantur: dico enim in quacumque multitudine infinita esse infinitos binarios, quorum si singulæ vnitates corrumpantur remanebunt infinitæ vnitates, ex quibus fieri poterit alia multitudo binariorum, quæ si iterum per binarios distribuuntur inter Angelos qui ex multitudine præcedenti corruptionem singularem vnitarum binos gradus habuerant, tunc sufficeret, vt dimidia pars illorum binos gradus reportaret, quæ pars dimidia includeret infinitam multitudinem Angelorum vix repetendam, ne superaretur multitudo præcedenti vnitarum corruptionem.

4 **Obiic.** secundò. Infinitum categorematicum includit in actu totum illud, quod syncategorematicum includit in potentia: sed non potest dari in actu totum illud, quod infinitum syncategorematicum includit in potentia: ergo non potest dari infinitum categorematicum. Maior probatur, quia infinitum categorematicum, & syncategorematicum ex eo distinguuntur quod categorematicum dicit actu existens, quod syncategorematicum dicit in potentia. Minorem probò: Producta quacumque multitudine potest rursus produci aliud indiuiduum eiusdem rationis: ergo illa multitudo producta non includit totum, quod includit in infinitum syncategorematicum, in quo includebatur indiuiduum illud, quod remanet producibile, & hac multitudine producta nondum productum est. Respondeo infinitum categorematicum includere finitam multitudinem, quam syncategorematicum includebat, quia syncategorematicum non solum dicit quancumque multitudinem infinitam possibilem, sed totam illorum collectionem & infinitas multitudines infinitas, & non solum omnes infinitas multitudines, sed omnia indiuidua possibilem. Categorematicum autem etsi dicat infinita indiuidua existentia, non tamen dicit existentia omnia existibilia, vnde non solum distinguuntur infinitum categorematicum, & syncategorematicum, ex eo, quod categorematicum dicat entitates existentes, & syncategorematicum possibilem, sed ex eo quod categorematicum tantum dicit multitudinem infinitam, extra quam alie possunt superesse, syncategorematicum autem dicit totam collectionem

Cc. finem

tionem possibilem, extra quam neque singularis vni-
tas existit.

5 Obiic. tertio. Si qualitas posset esse infinite intensa,
posset esse visio Dei infinite intensa: ergo posset dari vi-
sio comprehensua Dei. Concedo antecedens, & nego con-
sequentiam, non enim ex eo, quod visio esset infinita esset
comprehensua, quod constabit ex dicendis Controu. 3. de
anima, Punct. 5. ubi naturam comprehensionis explico.

6 Obiic. quarto. Si daretur grauitas infinite intensa mo-
tus localis esset infinite velox: ergo esset in instanti: An-
tecedens probatur: quo intensior est grauitas, velocior est
motus: ergo si grauitas est infinite intensa motus erit infi-
nite velox. Respondeo negando primum antecedens, &
distinguendo secundum, quod in confirmationem primi
adducitur. Quo intensior est grauitas velocior est motus
intra certam latitudinem, ultra quam non potest motus
velocitas crescere, concedo: absolute, nego. Deinde ne-
go consequentiam. Ratio distinctionis adducta est, quia
in mea sententia motus, quo indiuisibile mobilis per qua-
tuor indiuisibilia temporis quatuor indiuisibilia spatij per-
currit est summe velox, & de potentia Dei absoluta non
potest dari velocior alius, nisi fiat sine transitu per me-
dium, vel presentiam repetitam eiusdem mobilis in du-
plici loco in eodem tempore, quod cum non possit pre-
stare grauitas, non potest quantumvis intensa sit motum
velociorem producere. Vnde cum ad illum velocitatis
gradum peruenerit motus, ut absque ulla morula fiat,
quantumvis accrescat grauitas non accrescet illius ve-
locitas, quae iam tetigit summum gradum, quem habere
potest.

7 Obiic. quinto ex P. Valentia 1. part. quaest. 7. art. 3. punct.
3. S. *mibi verò*. Omnis multitudo eo ipso quod existat, ha-
bet vltimum: ergo non est infinita, est enim de conceptu
infiniti vltimum non habere. Antecedens probatur: Vlti-
mum est illud ultra quod simul cum reliquis omnibus non
est aliud, sed in omni multitudine existente praeter vnam
aliquam eius partem simul cum reliquis omnibus colle-
ctiue sumptis non est alia pars eiusdem magnitudinis: er-
go illa est vltima. Recte notauit Pater Fasolus secundum
hanc vltimi definitionem mensem Ianuarii vel Aprilem
posse dici vltimum mensem anni, quia praeter Aprilem si-
mul cum reliquis mensibus non est alius mensis eiusdem
anni. Respondendum est, negando primum antecedens,
& secundum, in quo adducitur definitio vltimi. Vlti-
mum enim est, quod existens post omnes alias partes illud
precedentes, non habet aliam posteriorem se. Et cum possit dari
multitudo, in qua nulla sit pars, quam reliquae omnes pra-
cedant, potest dari multitudo, quae non habeat partem
vltimam.

8 Obiic. sexto. Si posset dari infinita gratia habitualis,
posset homo constitui in statu, in quo non posset, ultra me-
reri, consequens est falsum. Respondeo negando antece-
dens, quia postquam homo haberet finitam gratiam, posset
haec augeri per novos gratiae gradus: quod si fieri non pos-
set, non esset ex defectu valoris meritorum, sed ex impossi-
bilitate augmenti. Adde, quod si ex hoc capite repugna-
ret gratia infinita, non ideo repugnaret infinitus calor,
quia haec repugnantia etiam si in gratia reperiretur, in ca-
lore reperiri non posset.

9 Obiic. septimo ex Albertino. Si darentur infiniti An-
geli, hi omnes distinguendi essent in specie, sed omnes
species inaequales in perfectione sunt: ergo daretur spe-
cies infinite perfecta. Haec obiectio impugnatur infinitas
species, non solum existentes, sed etiam possibile, cui ex
professo faciam satis Punct. 7. ubi probabo ex hoc excessu
specierum infinitarum non sequi illarum aliquam esse in-
finitam. Eodem argumento vtuntur aliqui ad proban-
dum repugnare infinitam intensionem, si gradus qualita-
tis sunt infiniti intensi, & vnus perfectior alio, quod
hic non expendo, quia idem est de his gradibus, ac de
speciebus distinctis. Reclamant illius Patroni asserentes
hic specialem habere difficultatem, quae non est in spe-
ciebus, quia ipsi non inferunt aliquem gradum intensionem
habere infinitam perfectionem, sed toti intensionem infi-
nitam perfectionem inesse, quia tota graduum perfectio
inest vni qualitati intensae, & tota infinitarum specierum
perfectio non inest alicui composito ex illis speciebus.
Si semel concedatur gradus singulos finitam perfectio-
nem habere, eadem est ipsissima ratio, siue gradus sint
aequales, & non subordinati, siue subordinati, & se inuicem

excedentes. Eadem enim ratio, seu repugnantia est vt ex
infinitis entitatibus aequalibus, quarumque quaelibet fini-
tam habet perfectionem, resultet vna perfectio simpliciter
infinita, ac vt resultet ex finitis entitatibus inaequalibus,
quarum quaelibet habet finitam perfectionem. Ad illud
quod dicitur de intensione quae includit perfectionem om-
nium graduum, Respondeo, non dari in intensione aliquam
perfectionem, quae immediate afficiat indiuisibilitatem to-
tam intensionem, ac proinde etiam si intensio includat to-
tam perfectionem graduum, illam includit dispersam per
infinitos gradus & semper intra genus perfectionis crea-
tae, & secundum quid cum dependentia a principio esse-
ctiuo, quae opponitur cum ratione infiniti simpliciter, &
per essentiam, quod dicit essentialiter independentiam ab
omni causa.

Obiiciunt octauo docti & peracuti recentiores omni-
bus praecedentibus longe difficilius argumentum. Designet
Deus Angelos mente sua omnibus diebus, quos per aeterni-
tatem cognoscit successiue esse futuros, ita vt cuilibet diei
singularis Angelus correspondeat, hi Angeli erunt infiniti,
quia tot erunt, quot sunt dies imaginarij per aeternita-
tem futuri, & quot essent dies reales, si caelum per aeterni-
tatem esset perpetuo mouendum; alii erunt finiti: ergo
finiti, & infiniti: ergo implicat illa Angelorum multitu-
do. Illos Angelos futuros, esse finitos sic proba. Si Deus
ex hoc instanti in qualibet hora vnum Angelum ex illis
produceret, nulla hora relicta in qua non produceret An-
gelum, non posset ex illa multitudine in omnibus horis
Angelum distinctum producere, quia horarum multitudo
maior est multitudine dierum, & consequenter maior mul-
titudine Angelorum, quae aequalis est dierum multitudini:
ergo essent aliquae horae, quibus nullus Angelus pro-
ducendus responderet: ergo cognosceret Deus, ad has ho-
ras non perueniret productio Angelorum, quae ab hac ho-
ra incipit: ergo illi Angeli correspondebant horis, quae ha-
berent primam, & vltimam: ergo horis finitis: ergo essent
finiti. Diceret aliquis ex Maiore, cuius doctrinam Con-
nimbr. sunt sequuti multitudinem illam infinitam corres-
pondentem singulis diebus sufficiens, esse, vt corres-
ponderet singulis horis, & singulis instantibus aeternitatis,
quia in infinito multitudinis non sunt plures numeri cen-
tenarij, quam millenarij, neque plures vnitates quam cete-
narij numeri, & ita in infinito horarum plures non erunt
dies, quae viginti & quatuor horas includunt, quam sunt
singulae horae. Quod si obiciat illud principium: totum est
maius sua parte, respondent Conimbr. 3. Physic. cap. 8. q. 2.
art. 4. ad 2. intelligendum esse de toto finito, non de infi-
nito, in quo locum non obtinet. Sanè huius conditionis
naturam infiniti defendere non est, illud tueri, vt bene
notauit P. Fasolus dubit. illa 12. n. 40. sed omnibus iriden-
dum proponere, est enim lumine naturae notam infinitam
multitudinem plures vnitates, quam numeros millenarios
includere, siquidem quilibet numerus millenarius, mille
dicit vnitates millenario numero respondentes.

Viderunt recentiores hoc argumentum ipsam aeterni-
tatem animorum a parte post futuram impugnare, in qua
manifestam habet instantiam, & ita non illud proponunt
vt animum conuincant, sed vt illius difficultate seu falla-
cia, quam asserunt hucusque deprehensam non esse, intel-
lectum cuiusque vincant. Intendo praedicta difficultatis fa-
cilitate, sic respondeo. Affirmo multitudinem illam An-
gelorum, quos Deus singulis diebus aeternitatis designa-
uit esse infinitam. Deinde nego, posse Deum ab hac hora
per singulas horas perpetuo absque ulla interruptione sin-
gulos Angelos producere, ita vt nullus restet producen-
dus. Et similiter nego, posse Deum mente designare sin-
gulos Angelos singulis horis incipiendo ab hac hora, ita
vt nullus illi Angelus superfit, cui hora non corresponderet,
neque vlla sit hora intermissa sine Angelo in tota illa serie
horarum, quae Angelos productos, vel mente diuina con-
tinet assignatos. Foran rationis facilitas difficultatem con-
clusionis superabit: supercilio deposito, attendas obsecro:
Vt Deus assumat horas, quibus illi Angeli, vel reali produ-
ctione, vel mentali assignatione adaequate corresponderent,
ita vt nulla hora sine Angelo superfit, ex his, quas delum-
psit, neque vllus Angelus superfit sine aliqua illarum horarum
debet Deus sumere infinitas horas, quia Angeli sunt infi-
niti: ex alio capite non debet sumere omnes horas, quae
sunt ab hoc instanti per totam aeternitatem, quia harum mul-
tudo superat multitudinem Angelorum, vt per se notum
est.

est. Sed incipiendo ab hac hora non potest fumere infinitas horas nullā interceptā, quin totam aeternitatem assumat, quia ubicumq; sinit horarum assumptio terminum habebit, & erit verū dicere, hac est vltima hora assumpta, & illa fuit prima: ergo ab hac hora non potest Deus assumere horas non interruptas, quibus illa Angelorum multitudo correspondeat, qualibet enim multitudo continua horarum, quæ ab vna incipit hora, & non replet totam aeternitatem finita est, quæ non sufficit vt infinita Angelorum multitudinē infinitæ correspondeant. Debet ergo Deus vt illi multitudinē Angelorum horas assignet, quæ ab hac incipiet illas assignare cum aliqua interruptione, quia ex horis interruptis bene potest Deus infinitas assumere, quin totam assumat aeternitatem: si enim Deustertiam quamque horam ex his quas agnoscit defumat, alia intermedia semper relicta, tam hora relicta, quam assumptæ erunt infinitæ, quia neque multitudo horarum, quas Deus assumit, neque multitudo horarum, quas reliquit, aliquam vltimam habebit, neque vna multitudo erit post aliam, neque erit alterius terminus, & hac ratione incipiendo ab hac hora poterit Deus duplicem multitudinem horarum distinctam assignare. Si verò ex hac hora velit duplicem multitudinem horarum non interruptarum mente designare, non poterit vtramque infinitam assignare, quia cum hora aeternitatis sint futura successiue, si hora vtriusque multitudinis non permiscetur, vna multitudo erit adquatè post aliam, cuius multitudinis prima hora erit terminus multitudinis precedentis, & ita multitudo, quæ prius præcedebat terminum habebit à parte post, & cum ab hac inceperit hora, illum habebit à parte antea, & à parte post, & ita vtriusque erit finita.

12 Ex hac doctrina infero pro solutione aliorum argumentorum quæ eandem continent difficultatem, quod si Deus ex omnibus diebus quos videt per aeternitatem futuros vellet certum numerum dierum v. g. viginti dies mente excludere, non posset reliquam multitudinem ab hac die absq; vlla dierum interruptione cognoscere. Ratio est manifesta, quia vel cognosceret multitudinē illam, à qua decem dies sunt ablati ab hac die absq; vlla interruptione tendere per totam aeternitatem, vel cognosceret non peruenire ad totam aeternitatem, si cognosceret tendere ab hac die per totam aeternitatem: ergo nullus dies ex illa fuit ablati: si cognosceret non tendere vique ad totam aeternitatem, illud, quod restat, & hac dierum series non attingit, erit aeternitas, quia post quemque diem aeternitatis assignatum adhuc restat aeternitas; ergo non solum decem dies aeternitatis sunt ablati ab hac die multitudine, sed quædā integra aeternitas. Secundo si hæc series dierum, quæ ab hoc die incipit, totam aeternitatem non attingit, datur aliquis dies, quem non attingit: ergo ille erit terminus feriei dierum, quia cum tota illa sit absque vlla interruptione, si non includit hunc diem, neque includet alium, qui post hunc existit. Rationem totius doctrinæ claram accipe: vt ego à diebus, quos includit annus decem demptis reliquos omnes absque vlla interruptione assumam incipiens à prima die Ianuarij, necessarium debeo relinquere decem vltimos, & non alios, quia si relinquo aliquos existentes ante decem vltimos, postea vel assumo dies illos, qui sunt post decem relicti, vel non. Si non illos assumo iam non tantum relinquo decem dies, sed decem & alios, qui sunt post illos. Si illos assumo: ergo iam non assumo dies omnes distinctos à decem, quos relinquo absque vlla diuisione interceptos, sed interruptos decem diebus relicti. Ex hoc infero, quod si essent assumendi dies omnes, qui ex hac die erunt in aeternitate absque vlla interruptione decem tantum relicti, & assumptio dierum ex hac die esset inceptura, relinquendos esse decem dies vltimos, post quos nullus alius esset, & cum in aeternitate non sint aliqui dies vltimi, post quos alij non sint, fit non posse incipiendo ab hoc die recenseri sine vlla interruptione dies omnes ab hac die futuros per aeternitatem decem tantum demptis, sed dies absque hoc recensendos absque interruptione debere esse omnes, qui in aeternitate erunt, vel debere relinqui infinitos non recensitos, & recensitos omnes esse finitos, quia habent primum, & vltimum. Hanc observa doctrinam, pro pluribus argumentis, quæ fieri possunt, contra infinitum permanens & præcipue successiuum, quæ ex illa facili soluentur, & non sine maxima meiscipibentis, & tui legentis molestia possent hic adduci. De-

Franc. de Ouedo, Phil. soph. T. m. 1.

ficiet enim aeternitas argumentis, quæ contra aeternitatem, & contra quodlibet infinitum possunt adduci.

PUNCTUM VI.

Nonnulla expediuntur de infinito.

Definiendum est an vni infinito possit aliquid addi, vel detrahi, an sit capax augmenti, an possit dici maius, vel minus, æquale vel inæquale respectu alterius. Plerique hæc disputant antequam naturam infiniti, & possibilitatem, aut repugnantiam illius vt existentis definierint, ex quo fit ipsos confundere repugnantias, quas includit subiecti existentia, quam supponunt, illisque vt ad probandum nullam ex his proprietatibus infinito competere posse. Statuendum est vt ordinatè procedat disputatio, quodnam infinitum existat, vel existere possit, & de illo inquirendum an capax sit proprietatum, de quibus procedit disputatio. Vel si velimus disputationem hypotheticam facere, debemus supponere infinitum existere, etiamsi repugnet, & deioris repugnantis, quas diceret illa existentia, inquirere, an alia noua assurgeret ex proprietatibus, quas inquiremus.

Dico primò. Infinita multitudinē Angelorum potest addi & adimi alia multitudo finita, aut infinita. Probo clarè: In multitudine infinita Angelorum sunt infiniti binarij: ergo si mente Deus adimat vnā vnitatem à quocumque binario permanebunt infinitæ vnitates: ergo illis ablati adhuc maneret multitudo infinita. Neque dicere potes Deum non posse adhuc mente præscindere singulas vnitates à singulis binariis, quia hoc non repugnat ex connectione entitatum inter se, quia quilibet Angelus, ex his, quos claudit hic binarius, est independens ab alio in esse & cognosci, potuit enim Deus supposita creatione cuiuscumque alteram non creare, neque repugnat ex natura infiniti, quia ex eo quod multitudinē infiniti repugnaret illa separatio, non fieret non posse Deum illam exhibere, sed illa exhibita infinitam multitudinem esse extinguendam, sicuti ex eo quod à numero binario non possit demi aliqua vnitates, non fit Deum non posse demere vnitatem ab illa multitudine, quæ denarium perficit, sed demptā illā vnitatem non permanere denarium, ac probauit demptā vnitatem à quocumque binario incluso in multitudine Angelorum manere vnitates infinitas & multitudinem infinitam: ergo non est contra rationem infiniti vt sic, ab illo aliquid adimatur, neque consequenter vt illi aliquid addatur, quia potest illi restitui, quod demptum fuit, vel potuit creati sine illo, quod illi postea ablatum, illudque acquirere in mensura, in qua fuit ablatum, aut in alia posteriori, quod esset propria infiniti additis.

Addit P. Fasolus dub. 4. num. 3. infinitum esse capax multitudinis quatenus est finitum, non verò quatenus est infinitum. Id ego perciperem, si P. Fasolus loqueretur de infinito extensionis, quod versus vnā partem infinitam extensionem haberet, & non versus aliam, in infinito vero multitudinis Angelorum, in quibus nullus est ordo, id ego non percipio, neque scio, quomodo potest addi illi multitudinē, nisi quatenus est infinita, cum ipsa si tota sumatur vnitates infinitas semper includat. Hanc diuersam acceptionem infiniti quatenus est finitum, & quatenus infinitum est, explicat doctus Fasolus dub. 3. num. 8. his verbis: *Etiam cum quodlibet infinitum nihil aliud sit, quam vnitates infinites replicata, & consequenter quodlibet infinitum replicatum infinites est impossibile dari aliquod infinitum, in quo non sint assignabiles partes finitæ, & partes infinitæ: unde oritur, vt quodlibet infinitum considerari possit, aut debeat & quatenus finitum, & quatenus infinitum: quatenus constat partibus formaliter vt infinitis, est infinitum, quatenus constat partibus formaliter finitis est finitum.* Hæc sunt Fasoli verba, quid rei habeant videamus. Continuum constat partibus finitis, & infinitis, & nihil aliud est, quàm vnitates infinites reperiæ vt doctè docet Fasolus, ita tamen constat partibus finitis, & infinitis, vt finitæ partes includantur in infinitis, quibus constat infinita multitudo, & ita constat his partibus finitis inclusis in infinitis, vt partes finitæ per se solas quatenus distinguuntur ab aliis non possint constituere adquatè multitudinem infinitam, neque illa multitudo infinita, seu illud infinitum possit

cc 2

possit

possit constare partibus tantum finitis, ut per se notum est. Deinde certum est, partes illas, quae in multitudine sunt infinitae, & totum infinitum quatenus infinitum componunt consideratas distributive, & seorsim sumptas esse finitas, hoc est, illarum quamlibet finitam esse. Ex his examino propositionem illam Fasoli infinitum consideratum quatenus constet partibus, ut formaliter finitis finitum est. Illud ut formaliter finitis, dicit ut formaliter in multitudine finitis vel ut formaliter quolibet illarum partium est finita: si dicat ut formaliter quolibet illarum seorsim sumpta est finita, falsa est propositio, quia infinitum ut formaliter infinitum constat unitatibus infinitis repetitis, quarum quolibet est finita, non enim potest aliter infinitum, ut infinitum constitui, nisi per partes quarum quolibet sit finita. Si dicat quatenus constet partibus formaliter finitis in multitudine, vel dicit quatenus adequatè constet partibus hoc modo finitis, vel quatenus inadèquatè constet ex illis, hoc est ex illis, & ex aliis infinitis. Si dicat quatenus adequatè constet ex illis finitis præcisè sumptis, nego suppositum, infinita enim multitudo non potest considerari sub nullo respectu constans partibus finitis sumptis præcisè, id enim, quod ex illis constat præcisè non est infinitum, sed pars quædam finita inclusa in infinito. Si dicat quatenus constet partibus finitis, & aliis infinitis, ex quibus essentialiter constat multitudo infinita, & sine quibus sub nullo respectu potest cognosci, nego sub hac ratione multitudinem illam esse finitam, sed infinitam, quia quæcumque multitudo infinita assignata formaliter constat ex hoc millenario finito in illa inclusio, & ex aliis unitatibus infinitis, quæ simul cum millenario componunt hoc infinitum.

4. Infinitum secundum extensionem quantitativam dari nequit, ut supra dixi: quod si daretur vel esset infinitum unde quaque, vel infinitum tantum versus unam partem: si esset infinitum unde quaque addi non posset, quia additio debet fieri per extensionem ad aliquod spatium, quod antea non attingebat: cum autem nullum deberet esse spatium, quod infinitum non attingeret, aliis illo terminaretur spatium, quod occupat, & infinitum non esset, nullum esset spatium, in quo posset fieri additio. Quod si intendas probare futurum esse spatium, quod illud infinitum non attingebat, in quo additio fieri posset, destruis suppositum, videlicet corpus illud occupare infinitum spatium, quia eo ipso, quod probes dari aliud spatium ultra illud, quod occupabat corpus, probas spatium occupatum esse finitum: vel ergo non supponas existere infinitum, vel illud iam suppositum non impugnes. Si corpus esset finitum versus unam partem, & infinitum versus aliam: v.g. si daretur linea, quæ ab hoc puncto inciperet, & versus Orientem in infinitum procederet, esset infinita, non posset addi versus illam partem, quæ est infinita, nec incrementum recipere. Prior pars conclusionis in præcedenti continetur. Posterior suadetur facili: primus palmus lineæ, qui vnitur secundo, eodem modo se habet siue secundus vnitur tertio siue non vnitur, sed si secundus non esset vnitus tertio, & tertius quarto, & sic in infinitum posset vniri alij palmo versus illam partem, quæ terminum habet: ergo etiam quando talem vnionem mediatam habet cum aliis palmis poterit versus illam partem, quæ est finita alij palmo vniri. Secundo si à linea, quæ incipit ab hoc puncto spatij A, præcederetur primus palmus, maneret infinita: ergo non est contra rationem infiniti, ut ab illo aliquid detrahatur: ergo non erit contra illius rationem ut aliquid illi superaddatur. Recognosce dicta supra de additione, & detractione infiniti secundum numerum.

5. Obiic. recentiores: si linea, quæ incipit ab hoc puncto, & tendit versus Orientem posset addi palmus quantitatis postquam haberet illum palmum posset incipere ab eodem puncto: tunc vel occuparet aliquod spatium versus Orientem, quod antea non occupabat, vel idem indiuisibiliter occuparet. Si dicas idem occupare, teneris componere quomodo eadem linea cum hoc palmo quantitatis, & sine illo idem spatium occupet: si occuparet maius spatium: ergo antea non occupabat spatium infinitum. Ut primum hanc obiectionem legi, decreui prius tractare an posset dari infinitum, & postea an posset addi, ne difficultates confunderem. Hoc argumentum procedit contra infinitam extensionem lineæ, non contra illius additionem, quod manifestè ostenditur, quia idem omnino argumentum conficiet si singas, vel supponas eandem lineam sine

aliqua additione incepisse ab alio palmo magis immediato orienti, quam iste, à quo incipit, & ob hanc rationem, aliisque huiusmodi nego lineam infinitam infinitè extensam, quam non posse dari probat obiectio, non verò non posse addi ex suppositione, quod derur. Eodem modo philosophandum est de infinito, secundum temporis extensionem, seu de motu successivo infinito, qui ab æterno, vel in æternum procederet, qui addi non posset versus partem, quæ esset infinita, bene tamen versus illam, quæ terminum haberet: quapropter si vtrique esset infinitus, versus nullam partem posset illi aliquid addi, neque detrahi portio aliqua finita, saluà immediatà à successione partium, quæ superesset. Si roges cur infinitum secundum multitudinem non possit addi formaliter quatenus infinitum, & non possit additionem recipere infinitum secundum extensionem temporis, & loci, opportunum reddam discrimen. Nulla extensio potest addi, neque in ordine ad spatium loci, vel temporis, nisi per acquisitionem noui termini, & ratione vltimæ superficiei, cui alia pars corporis adiungitur, vel quæ ad nouum se extendit spatium, quia cum extensiones dicant partes cum successione & diueris spatium occupent, non potest dari noua pars extensionis sine nouo spatio acquisito, quod antea non erat, quod esset immediatum spatio antiquo, & esset illius terminus, qui terminus infinitus repugnat. Multitudo verò cum vnitate coaceruata dicat sine ordine prioris, aut posterioris, & non habeat aliquam partem, versus quam sit augenda ex suppositione quod augeatur, non eo ipso quod augeri possit terminum habet, & ideo ex eo quod illi terminus repugnet, eidem non repugnat augmentum.

Affirmo similiter omne infinitum eo ipso, quod augmentum recipiat, fieri maius non mensurabiliter, ita ut totum valeat mensurari, quod maius formaliter dici solet, sed immensurabiliter secundum rationem totius quatenus includit augmentum, & illud, quod augmentum recipit. Ratio Durandi quam refert Fasolus dub. 4. num. 4. est per se nota: omne illud, quod continet aliquid cum aliquo alio est plus illo; sed infinito potest fieri additio: ergo fiet facta additione plus illo, cui fit additio secundum totum illud, quod importat additio. Responder Fasolus additum augere illud, quod est capax augmenti, non verò illud quod incapax est, ut augeatur: & ita additum non augere infinitum, quia hoc non potest augeri. Exemplum additæ de quantitate addita indiuisibili, quæ illud non facit maius; de sapientia finita, quæ addita infinitæ non facit maiorem sapientiam. Exemplum non probo, & solutionem impugno. Non probo exempla, quia ex sapientia creata, & increata, non fit vna sapientia, & ita augeri non potest vna ex vi alterius, augeri enim est acquirere partem vnitam ex vnione, quam dicit totum constitutum vnione physica, si totum sit physicum, & vnione morali, seu aggregationis, si totum sit morale, seu aggregatum. Et ita cum nullo modo totum constituantur sapientia creata, & increata, nisi quatenus numerum dualem constituent, ita sapientia creata non augeatur, nisi forsitan dicas augeri secundum illam rationem extrinsecam numeri, quam constituit cum sapientia creata, quod augmentum est extrinsecissimum, & sapientiam increatam omnino eandem relinquit, neque adhuc hoc modo augeatur secundum rationem sapientie increatæ, quia illa sapientia, quæ illi adiungitur, & illi quasi extrinsecè vnitur in ordine ad existentiam tantum, non est sapientia increata, sed creata. Exemplum de quantitate etensâ addita puncto eiusdem extensionis cum præcedenti, in opinione enim Arist. in qua procedit Fasolus, punctum neque extensionem habet, neque illam potest fundare, cuiusque enim adhæreat penetratur. Vnde cum illi extensio adiungitur non additur extensioni extensio neque fundamentum extensionis. Vnde mirum non est non fieri maiorem extensionem, augmentum enim cuiuscumque rei consistit in additione partis eiusdem rationis cum toto præcedenti, cui additur. In opinione Zenonis, quæ continuum componit ex indiuisibilibus, quorū quodlibet aptum est fundare extensionem, linea addita puncto quoddam totum maius constituit. Hæc de exemplis venio ad solutionem. Rem esse capacem augmenti nihil aliud est, quam esse capacem constituendi totum, quod includat rem augendam, & partes alias eiusdem rationis cum illis quibus ipsa constat, sed multitudo infinita est capax constituendi multitudinem, quæ includat eandem multitudinem, quæ supponitur, & partes alias eiusdem rationis cum illis,

illis, ex quibus componitur, videlicet alias unitates eiusdem rationis cum illis, ex quibus tanquam ex primis elementis constat prima multitudo infinita: ergo est augmenti capax. Si maiorem neges, dicito, quid sit aquam, ignem, hominem, & equum augeri, nisi sibi vni partes alias eiusdem rationis cum illis, quibus constabat totum illud, quod augeri dicimus, neque alio modo Philosophi de augmentatione disputantes illius naturam explicarunt.

7 Communitur Philosophi negant aequalitatem inter duo infinita, quia aequalitas dicit mensurabilitatem, & cum infinita non possint mensurari, hinc est, quod aequalia esse non possint. Ita fert communis sententia, verumtamen quis dicit in infinito hominum non esse tot oculos dextros, quot sinistros, non esse tot manus quot pedes, tot capita, quot corpora in infinito Angelorum, quorum quilibet habet vnum gradum gratiae, non esse tot Angelos, quot gratiae gradus, & alia huiusmodi. Sentio aequalitatem definendam esse duorum mensurabilium commensurationem, ita ut duo requirantur ad aequalitatem, & quod quodlibet extremum in se sit mensurabile, & quod vnum alteri commensuretur. Hæc secunda aequalitatis proprietas poterit vni infinito respectu alius competere, ut exempla adducta convincunt, non prior, quia quodlibet infinitum secundum se est incommensurabile, & ita ex defectu huius non datur propria aequalitas inter extrema infinita, dicitur illa, commensuratio ipsorum, quam aequalitatem negativam multi appellant. Multa argumenta vidi apud recentiores, quibus has infiniti proprietates impugnare intendunt, verumtamen omnia eo immediatè tendunt ut infiniti repugnantia suadeant, pleraque illarum solui, & alia ex doctrina tradita faciliè solui poterunt: huiusmodi sunt plura, quæ petuntur ex positione rerum infinitarum cum ordine prioris, & posterioris in ordine ad locum, quam positionem dixi repugnare, quia repugnant corpora infinita non penetrata, & ex illorum extensione absque illa penetratione inferuntur absurda, quibus nos impetunt aduersarij. Eadem ratione respondendum, si Angeli in diuersis spatiis collocentur, eadem enim ratione, propter quam repugnat poni infinita corpora in spatiis adæquate distinctis, repugnat poni infinitos Angelos in eisdem spatiis.

PUNCTUM VII.

An Deus possit producere creaturam omnium possibilium perfectissimam, item & imperfectissimam.

1 Inquiri præfixus titulus, an Deus possit producere creaturam aliquam ita perfectam ut non possit aliam perfectionem producere, & an possit creaturam ita imperfectam efficere, ut non valeat aliam imperfectiorem facere. Difficultatem trado de perfectione specifica, & suppono ad præsentem questionem, claritatis gratia, omnia individua eiusdem speciei esse perfectione aequalia, quod enim definitum fuerit de perfectione omnium specierum poterit applicari perfectioni individuum vnius speciei in opinione, quæ individua inæqualia intra eandem speciem constituit: loquor de creatura omnium perfectissima negatiuè, hoc est, quæ non possit ab alia excedi secundum perfectionem, quod moneo propter eos, qui admittunt posse dari duas species distinctas æque perfectas, secundum quam sententiam faciliè defendi poterit, non posse dari aliquam speciem omnium perfectissimam, quia non poterit dari species ita perfecta, quæ non possit habere aliam speciem perfectione sibi æqualem, licet nullâ perfectione excedi possit. Moneo insuper eodem modo tractandam esse questionem de specie omnium perfectissima, & de specie imperfectissima ne tamen multiplicatione terminorum res confundatur, loquor tantum de specie perfectissima, de qua communiter Doctores disputant, & quod de illa definiam, tu speciei imperfectissimæ applica.

2 Pater Arriaga disp. 13. sect. 3. sequutus Aureolum in 1. dist. 44. quæst. vnica art. 4. & Durandum in 1. dist. 44. q. 2. Baconum in 1. dist. 44. q. 1. art. 2. docuit Deum posse producere creaturam ita perfectam ut non possit aliam perfectionem producere. Oppositam sententiam, quam amplector defendit P. Fasolus disput. 1. n. 4. sequutus D. Thom. q. 1. de potentia art. 2. ad nonum, eandem defendunt plures Thomistæ apud eundem Fasolum, pro qua est egregium testimonium D. Dionysij de diuinis nominibus c. 8.

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. 1.

circa princip. Dicamus (verba sunt Dionysij) Deum infinita vi, ac potentia præditum non solum quod vim omnem in lucem proferat, sed etiam quod omnem quoque vim ipsam multum superat: quodque possit etiam infinite infinitas alias potentias, præter eas, quæ sunt in lucem proferre, neque vquam potentiam infinitæ, & infinite in lucem probata, effectiorem potentiarum effectiuis eius potentia, quæ omnem infinitatem superat obscurare, & obruere possint. Ratio adducta à Sancto Thoma hæc est: Quicumque creatura supponatur producta, quantumvis perfectata sit, infinite distat à Deo: ergo poterit alia perfectior excogitari media inter illam creaturam, & Deum, quæ creaturam iam productam perfectione exuperet, & maneat longè inferior Deo: ergo non repugnat creati illa creatura. Hac creata idem argumentum fiet, & sic in infinitum procedetur. Confirmatur eadem conclusio à paritate numeri, qui semper potest in infinitum crescere, & quocumque dato restat alius possibilis maior, ita ut implicet aliquid numerum omnium maximum excogitari, & nihilominus totum hoc numerorum augmentum est intra lineam finitæ multitudinis: ergo eodem modo poterit de creaturarum perfectione philosophari. Accedet his argumentorum solutio, quæ in similibus questionibus est omnium optima ratio.

Obiicit Arriaga: Non est repugnantia in eo quod Deus producat creaturam omnium perfectissimam: ergo poterit illam producere. Inito ergo non est repugnantia ut producta quacumque creatura, quantumvis perfectam illam consideres, Deus perfectiorem aliam producat: ergo poterit illam producere. Resp. esse repugnantiam in eo quod creetur illud quod non est in statu possibilitatis, & in statu possibilitatis nullam esse creaturam omnium perfectissimam, sicuti in numeris possibilibus non est aliquis omnium maximus, & ita est repugnantia in eo, quod Deus producat creaturam omnium perfectissimam. Addo argumentum sumptum ex non repugnantia, non Arriagæ, sed mihi fauere, qui omnipotentiam Dei propugno, & extensionem possibilitatis defendo, quæ tantum repugnantia terminatur. Est enim questio an supra quamcumque creaturam quantumvis perfectam possibilis sit perfectior alia, quam Deus possit producere.

Obiicit secundò Arriag. In hac collectione omnium creaturarum possibilium non omnes species exceduntur: ergo aliqua est, quæ non exceditur. Antecedens probat: si omnes excederentur essent plures excessus, quam excedentes, hoc fieri nequit: ergo non omnes exceduntur. Antecedens suadet incipiendo ab homine: species hominis exceditur & non excedit, reliquæ omnes excedunt, & exceduntur: ergo incipiendo ab homine species excessus sunt vna amplius speciebus excedentibus. Insuper non est vna amplius, quia quilibet, quæ exceditur habet aliam excedentem: ergo tot sunt excessus, quot excedentes. In flagranti fallacia de teo: quilibet excessus habet excedentem, distinguo: excedentem tantum, nego: excedentem, & excessum, cōcedo: deinde nego consequentiam, quia si incipio numerare ab homine & per Angelum (pono modo speciem Angelum esse immediatam homini) ad alias species ascendo, an numero duas species excessus Angelum & hominem, & vnam excedentem, videlicet Angelum, & eadem proportionem procedo connumerando simul unitatem aliam excedentem & excessum supra duas excessus, & vnam excedentem, & ita semper excessarum numerus vincit vnica unitate excedentem numerum. Negandum ergo est illud antecedens, videlicet non omnes species distributiue sumptas excedi, hoc esse aliquam non excessum, & respondendum est prædicto modo ad contradictoria quæ intendebantur inferri. Idem omnino argumentum fit in numeris, potest enim inferri eadem fallacia ex eo quod omnes excedantur esse plures, & non esse plures excessus excedentibus.

Obiicit tertio Arriaga. In collectione omnium creaturarum possibilium est summa propinquitas cum Deo, quia extra illam collectionem non potest excogitari aliqua creatura, quæ sit vicini Deo: sed hæc propinquitas non potest conuenire collectioni ratione omnium specierum, neque ratione duarum, quia ex duabus imperfectior non habet summam propinquitatem cum Deo, quia perfectior altera propinquior est: ergo debet illi conuenire ratione vnius speciei: ergo illa erit summè propinquior Deo, & perfectissima omnium possibilium. In numeris idem argumentum conficis prorsus eodem modo. In tota collectione numerorum possibilium est summa propinquitas cum multitudine infinita

Infinita hæc non potest conuenire collectioni ratione omnium numerorum, neque ratione duorum, quia minor altero non potest esse immediatus multitudini infinitæ: ergo datur aliquis numerus omnium maximus, cui conueniat hæc immediatio. Respondeo collectioni omnium creaturarum possibilem conuenire summam propinquitatem cum Deo, non ratione alicuius creaturæ in particulari, sed ratione infinitarum inclusarum in illa collectione, quæ collectiue sumptæ dicunt negationem aliis creaturæ possibilis mediantis inter Deum, & talem collectionem.

9 Obiicit quartò: Deus incipiendo ab homine cognoscit, quæ species hominem excedat, & quæ excedat excedentem hominem, & sic in instanti percurrit usque ad aliquam, quæ non excedatur: ergo illa erit summè perfecta. Idem argumentum conficio in numeris. Deus incipiendo à binario procedit ad ternarium, deinde ad quaternarium, & sic in instanti mente percurrit omnes numeros posibles: ergo perueniet ad aliquem omnium maximum. Respondeo Deum ab æterno, & in quolibet instanti cognoscere res eo modo, quo sunt, & cum non sit species, quæ non possit excedi ab alia, sicuti neque numerus, qui non habeat alium maiorem possibilem excedentem, ita non potest Deus cognoscere aliquam speciem, quæ ab alia non excedatur, etiam si omnes posibles cognoscat.

7 Obiicit quintò: Deus potest producere creaturam summè perfectam, quam potest producere, quæ propositio est identica, ac proinde videtur non posse negari: demus ergo illam produxisse: vel potest producere aliam perfectiorem, vel non potest producere: si non potest producere, illa producta erit omnium perfectissima: si potest producere: ergo antea produxerat perfectissimam, quam poterat producere, ut iam supposuimus, & non produxerat perfectissimam, siquidem modo perfectiorem

aliam producit. Argumentum hoc fallaciam habet latentem valde, vno tamen verbo illam aperio, & argumentum dissoluo. Nego suppositum, quia cum dicitur, Deus potest producere creaturam perfectissimam, quam potest producere, supponitur inter creaturas, quas potest Deus producere, esse aliquam perfectissimam, quæ dicitur posse à Deo produci. Hæc autem suppositio est falsa, quæ propositionem quantumvis identicam falsam reddit, propositio enim de subiecto non supponente affirmatiua, etiam si sit identica est falsa, ut patet in hac propositione *Antichristus iustus est Antichristus iustus*, quæ est identica, & falsa, ex eo quod non subsistat subiectum, quod supponitur, videlicet Antichristus iustus. Similis fallacia reperitur in aliis plurimis propositionibus, quæ necessariò hac ratione explicanda est. He sunt: Deus potest facere in hoc instanti omnes diuisiones continui, quas potest facere. Deus potest in hoc instanti mente recensere numerum maximum, quem potest recensere. Deus potest producere in hoc instanti totam multitudinem possibilem, quam potest producere. Quæ propositiones omnes sunt identice, & omnes falsæ ex defectu subsistentiæ subiecti, non enim est vltima diuisio continui, vltra quam non sit alia in opinione Aristotelis, iuxta quam procedit instantia, neque est numerus omnium maximus, neque aliqua collectio possibilem producibilis, supra quam non possit alia creatura produci.

Hac ratione doctè & subtiliter dixit Caietanus tom. 3. tract. 2. de infinitate Dei, §. *Sed quoniam*, aliquando Deum posse velle ut tota sua virtute infinita in aliquo effectu, ut in motu sempiterno, quem possibilem putat, aliquando verò non posse, ut in velocitate motus localis, quam putat posse crescere, posita quacumque velocitate, ita ut nullus possit assignari motus, qui sit summè velocior, ita ut in possibilebus non sit velocior alius.

